

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KAMBİYO SENETLERİNDE HAKSIZ PROTESTO

HAZIRLAYAN

BURCU ERDOĞDU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET CEMİL ÜNAL

ANKARA - 2025

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 11/08/2025

Öğrencinin Adı, Soyadı: Burcu ERDOĞDU

Öğrencinin Numarası: 22220234

Anabilim Dalı: Özel Hukuk Anabilim Dalı

Programı: Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemil ÜNAL

Tez Başlığı: Kambiyo Senetlerinde Haksız Protesto

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 121 sayfalık kısmına ilişkin, 11/08/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %5'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukukî sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih: 11/08/2025

Öğrenci Danışmanı, Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemil ÜNAL

TEŞEKKÜR

Tez konusu belirleme ve yazım sürecinde yardımını esirgemeyen, değerli görüşleri ile tez yazımında bana ışık tutan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Rıza AYHAN'a, saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemil ÜNAL'a ve tez yazım sürecinde görüş ve önerileriyle bana katkı sağlayan Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca bana destek olan, eğitim dönemimde de büyük bir özveri ile bana katkı sağlayan sevgili aileme sonsuz teşekkürü borç bilirim.

Burcu ERDOĞDU

Ankara, 2025

ÖZET

ERDOĞDU, Burcu. Kambiyo Senetlerinde Haksız Protesto. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı, 2025.

Protestoya ilişkin düzenlemeler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun “kambiyo senetlerinin” ele alındığı bölümde ve 714 ilâ 722. maddeleri arasında hüküm altına alınmıştır. Söz konusu düzenlemelerde ise protestonun süreleri ve şartları, hangi şekilde düzenleneceği, içeriğinde neler bulunması gerektiği, çeşitli durumlara bağlı olarak nasıl hazırlanacağı, sakat olması durumunda nasıl hüküm ve sonuçlar doğurduğu ve son olarak düzenlenmesine ihtiyaç bulunmayan durumlar ele alınmıştır. Doktrinde ve yargı kararlarında “haksız protesto” olarak değerlendirilen protestolara bakıldığında, protestonun az önce bahsi geçen düzenlemelerde yer alan kurallara aykırı yahut içeriğinde yanlış bilgiler barındırması, senet ile borç altına girmeyen yahut kambiyo senedinden kaynaklı ilişkilere girmeyen kimselerin de hukukî olarak zarar görmesine neden olması durumunda söz konusu olmaktadır.

Protesto düzenlenmesi ile hamilin başvuru hakkını kullanmasına olanak verilmekte ve protestonun muhatabı olan kimsenin, borca konu senedi kabul etmemesi ve ödememesi durumları yahut kanunda düzenlenen başkaca durumlar, resmî olarak tespit edilmiş olmaktadır. Söz konusu protestonun, az yukarıda belirtildiği gibi kambiyo ilişkisine girmeyen kimselere çekilmesi veya içeriğinde gerçeğe aykırı bilgilerin bulunması durumunda, kendisine karşı protesto çekilen kişinin ticarî itibarı zedelenmektedir. İşte bu durumda, protesto düzenleyen hamilin hukukî sorumluluğu doğmaktadır.

“Haksız protesto” kavramı, gerek yargı kararlarında gerekse doktrinde tartışılmıştır. Çalışmamızda, protesto kavramı, kambiyo senetlerinde protesto, haksız protesto hâlleri ve bu nedenle ticarî itibarı zedelenen muhatabın kaybını gidermekte önemli rol oynayan hukukî sorumluluk konuları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Protesto, Kambiyo Senetlerinde Haksız ve Sakat Protesto, Hukukî Sorumluluk.

ABSTRACT

ERDOĞDU, Burcu. Unfair Protest in Bills of Exchange. Başkent University, Institute of Social Sciences, Master's in Private Law with Thesis, 2025.

Protest regulations are stipulated in the section of Turkish Commercial Code No. 6102 that addresses "bills of exchange" and Articles 714 to 722. These regulations detail the protest's terms and conditions, how it should be drawn up, what it should contain, how it should be prepared depending on various circumstances, the consequences and implications of its use in the event of a defect, and finally, situations where a protest is unnecessary. In legal doctrine and judicial decisions, protests considered "unjustified" occur when the protest violates the rules stipulated in the aforementioned regulations, contains false information, or causes legal harm to individuals who did not incur a debt under the promissory note or enter into relationships arising from the bill of exchange.

A protest allows the holder to exercise their right of appeal, and officially establishes the circumstances in which the person addressed by the protest refuses to accept or pay the bill of exchange, or other circumstances stipulated by law. If the protest in question is directed to individuals who are not involved in a foreign exchange relationship, as mentioned above, or if it contains false information, the commercial reputation of the person against whom the protest is directed is damaged. In this case, the legal liability of the holder who files the protest arises.

The concept of "unjust protest" has been discussed both in judicial decisions and in doctrine. This study will examine the concept of protest, protests in bills of exchange, unjust protest situations, and the legal liability issues that play a significant role in compensating the addressee whose commercial reputation is damaged.

Keywords: Protest, Unfair and Defective Protest in Bills of Exchange, Legal Liability.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKU'NDA PROTESTO KAVRAMI VE KAMBIYO SENETLERİ'NDE PROTESTO

1.1. Türk Hukuku'nda Protesto Kavramı.....	5
1.1.1. Protestonun hukukî niteliği	8
1.1.2. Protesto ile korunan menfaat	10
1.2. Genel Olarak İhtar Kavramı ve İhtarın Protesto Kavramı ile Arasındaki İlişki	10
1.2.1. Genel olarak ihtar kavramı	11
1.2.1.1. İhtarın hukukî niteliği	12
1.2.1.2. İhtarın şekli	13
1.2.1.3. İhtarın içeriği ve yapılacağı zaman.....	14
1.2.2. Protesto kavramı ile ihtar kavramı arasındaki ilişki	15
1.3. Kambiyo Senetlerinde Protesto	19
1.4. Poliçede Başvurma Hakkı ve Protesto.....	23
1.4.1. Poliçede başvurma hakkı	23
1.4.2. Poliçede protesto	26
1.4.2.1. Tarih tespit protestosu	26

1.4.2.2. Ödemelerin tatil edilmiş yahut icra takibinin semeresiz kalmış olduğunu tespit eden protesto	27
1.4.2.3. Teslimden kaçınıldığını tespit eden protesto	27
1.4.2.4. Kabul etmeme protestosu	28
1.4.2.5. Ödememe protestosu	32
1.4.3. Protestonun şekli ve içeriği	37
1.4.3.1. Protestonun şekli	37
1.4.3.2. Protestonun içeriği.....	38
1.4.4. Protesto düzenlenmesi gerekmeyen hâller	40
1.4.4.1. Kanunda düzenlenen hâller	40
1.4.4.1.1. İflâs.....	40
1.4.4.1.2. Mücbir sebep.....	41
1.4.4.2. Tarafların serbest iradesiyle belirlenen hâller.....	42
1.4.5. Protesto düzenlenmesinin hüküm ve sonuçları	43
1.4.5.1. Ticaret hukuku bakımından hüküm ve sonuçları.....	44
1.4.5.2. Protestonun muhatabının ticarî itibarı bakımından hüküm ve sonuçları	46
1.5. Bonoda Protesto	47
1.6. Çekte Protesto	49
1.6.1. Yetkili hamilin başvuru hakkını kullanması için gerçekleşmesi gereken şartlar.....	50
1.6.1.1. Süresi içerisinde çekin muhatap bankaya ibraz edilmesi	51
1.6.1.2. Süresi içerisinde çek bedelinin ödenmediğinin saptanması.....	51
1.6.2. Başvuru borçlularının sorumluluğu	52

İKİNCİ BÖLÜM

KAMBIYO SENETLERİNDE HAKSIZ PROTESTO

2.1. Genel Olarak Haksız Protesto	54
2.2. Haksız Protestonun Hukukî Niteliği	57
2.3. Sakat Protesto Kavramı.....	60
2.4. Doktrinde ve Yargı Kararlarında Haksız Protesto Olarak Değerlendirilen Bazı Durumlar	65
2.4.1. Protestonun TTK'ya göre kambiyo senedi vasfında olmayan bazı senetler için çekilmesi	67
2.4.2. Protestonun senet ile herhangi bir bağı olmayan kişiye çekilmesi.....	69
2.4.3. Protestonun TTK gereği kabule arz edilmeksizin çekilmesi	71
2.4.4. TTK'da hüküm altına alınmış olan zorunlu bilgileri barındırmayan protesto çekilmesi	73
2.4.5. Senedin TTK gereği ödeme için ibraz edilmemesine rağmen ödememe protestosu çekilmesi.....	74
2.4.6. Protestonun niteliğinin ve konusunun yanlış olması.....	78
2.4.7. TTK gereği poliçenin kabule arz edilmemesi veya kabul etmeme protestosu düzenlenmemesi durumunda ödememe protestosu çekilmesi.....	80
2.4.8. Tahsilatı yapılmış bir senet için ödememe protestosu çekilmesi.....	82
2.4.9. Protestonun TTK'da düzenlenmiş olan sürelerle aykırı olarak çekilmesi....	86
2.4.10. TTK gereği yetkili olan noter aracılığı ile düzenlenmesi gerekli protestonun yetkili olmayan noter tarafından çekilmesi.....	88
2.4.11. Protestonun araya girene gidilmeden çekilmesi	92
2.4.12. Protestonun birden çok kez çekilmesi	93
2.4.13. Protestonun hatır senedi için çekilmesi	94
2.5. Mahkemeden Alınacak Tedbir Kararı ile Haksız Protestonun Önlenmesi.....	96

2.6. Haksız Protesto Düzenlenmesi Durumunda Doğan Hüküm ve Sonuçlar	98
2.6.1. Protesto Bakımından Doğan Hüküm ve Sonuçlar	98
2.6.2. Haksız Protesto Dayanak Gösterilerek Başlatılan İcra Takibi Bakımından Doğan Hüküm ve Sonuçlar	100
2.6.3. Haksız Protestoya Konu Edilen Kambiyo Senedine Dayalı Alacak Bakımından Doğan Hüküm ve Sonuçlar	101
2.6.4. Kendisine Karşı Haksız Protesto Düzenlenen Tacirin Ticarî İtibarı Bakımından Doğan Hüküm ve Sonuçlar	102
2.7. Haksız Protesto Çekilmesinden Kaynaklı Ortaya Çıkan Hukukî Sorumluluk..	106
2.7.1. Haksız protesto bakımından hukukî sorumluluğun doğması için gerekli koşullar	106
2.7.2. Haksız protestodan kaynaklı hakları zarara uğrayan kişiler (davacı konumunda olanlar)	108
2.7.3. Haksız protestodan kaynaklı sorumluluğu doğan kişiler (davalı konumunda olanlar)	110
2.7.4. Haksız protestodan kaynaklı talep edilen maddî tazminat	111
2.7.5. Haksız protestodan kaynaklı talep edilen manevî tazminat	113
2.7.6. Zamanaşımı	115
SONUÇ	116
KAYNAKLAR	122

KISALTMALAR LİSTESİ

BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
E.	Esas
E.T.	Erişim Tarihi
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	Karar
m.	Madde
NotK.	1512 sayılı Noterlik Kanunu
NotK. Y.	Noterlik Kanunu Yönetmeliği
s.	Sayfa
S.	Sayı
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TNBHD	Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
VUK	213 sayılı Vergi Usul Kanunu
vd.	ve devamı
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Protesto kavramının, Türk Hukuk sistemimizdeki anlamı, kullanım alanı, hukukî niteliği ve söz konusu protesto ile korunan hak ve menfaatin neler olduğu gerek doktrin gerekse emsal Yargıtay kararlarına konu olmuş ve tartışılmıştır. Protesto kavramına, ticaret hukukundaki kullanımı açısından TTK'nın "kambyo senetlerine" ilişkin düzenlemelerinin olduğu bölümde geniş bir şekilde yer verilmiştir. Ticaret hukukunda önemli bir yeri olan "protesto" kavramı ile borçlar hukukunda sıkça kullanılan ve TBK'da düzenlenen "ihtar" kavramı arasında bir ilişki olduğu açıktır.

TBK'da "ihtar" kavramının ele alındığı "borçlunun temerrüdü" başlığı ise TBK'nın 117. maddesinde düzenlenmiştir. Borçlunun temerrüdü kavramı, borçlunun sözleşme ile yüklenmiş olduğu borcun ifa zamanının gelmiş olması ve ifa etmenin mümkün olduğu hâllerde, borcun vade tarihinin bitiminde hukuken geçerli bir neden olmaksızın yerine getirilmemesi olarak tanımlanabilecektir¹.

"Protesto" kavramına ilişkin yapılan bazı açıklamalarda, "ihtar" kavramının adının geçtiği görülmektedir. Bu kapsamda, "protesto" kavramı ile "ihtar" kavramı arasında bir hukukî ilişkinin bulunduğu açıktır. "İhtar" kavramı, hukukun çeşitli alanlarında kullanılabilir. "İhtar", kişinin bir hakkını talep etmesi, belirli bir durumu bildirmesi yahut bir kimseyi uyarması amacına hizmet eden "genel nitelikli" bir hukukî araçtır. "Protesto" kavramı ise, kambyo senetlerine ilişkin düzenlemelere özgü, senetle ilgili kanunda belirlenmiş olan durumları, noter aracılığı ile resmî olarak tespit eden ve söz konusu tespiti bağıli şekilde, senedin hamilinin "başvuru hakkını" koruyan, "özel nitelikli ve şekle bağıli" bir işlemdir.

"Protesto" kavramı ile "ihtar" kavramı, birbirinin yerine kullanılmamalıdır. Çünkü, kanunun "protesto" çekilmesini aradığı hâllerde, "ihtar" çekilmesi yeterli olmamaktadır. Ancak bu iki kavram, özellikle ticaret hukukundaki kambyo senetlerine konu bedelin tahsili

¹ DOĞAN, Murat/ŞAHAN, Gökhan/ATAMULU, İsmail, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2024, s. 294.

sürecinde, sıkı bir ilişki içine girmektedir. “İhtar” kavramı, “protesto” çekilmesinden önce bir “uyarı”, protesto çekilmesinden sonra buna karşı bir “cevap” yahut yerine getirilmesi gereken bir “bildirim yükümlülüğü” olarak karşımıza çıkabilmektedir.

“Protesto” işleminin, kanunda öngörülen usûle uygun şekilde yapılmaması yahut hiç yapılmaması, senedin hamilinin başvuru hakkını kaybetmesine yol açarken; senede konu herhangi bir borç olmamasına rağmen veya başkaca durumlarda, protesto çekilmesi ise "haksız protesto" teşkil ederek, protesto çekilmesini talep eden hamilin tazminat sorumluluğunu doğurmaktadır. Bu nedenle, “ihtar” ve “protesto” kavramı, ticarî hayatta tanınan hakların korunması ve kullanılması bakımından öneme sahip, farklı özellikler barındıran ancak birbiriyle etkileşimli hukukî kurumlardır.

“Protesto” kavramına, TTK’nın hem “kambyo senetlerine” ilişkin düzenlemelerinde hem de “acenteliğe” ilişkin düzenlemelerinde yer verilmiştir. TTK’nın “kambyo senetlerine” ilişkin düzenlemelerine bakıldığında, bu düzenlemelerden bazılarının içeriğinde, kambyo senetlerinin hangi şekillere tâbi olarak düzenlenmesi gerektiği, kabul ve ciro edilmesi gibi hukukî işlemlerin usûlî açıdan tâbi olduğu ve geçerli sayılması için aranan şekil şartlarının bulunduğu belirtilebilir. Bu yönden bakıldığında zaman, kanun koyucunun bulunmasını şart koştuğu bazı şeklî şartların var olmaması yahut kanunda öngörüldüğü hâliyle bulunmaması, geçersizlik gibi birtakım hukukî sonuçların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir. Şu hâlde, kıymetli evrak hukukunun, Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen şeklî şart ve işlemlere ayrı bir önem verdiği sonucuna varılmaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan “protesto” kavramı da geçerliliği için bazı önemli şeklî şartların var olması gereken kambyo senetlerine ilişkin bir işlemdir.

“Protesto” kavramı, Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde yer alan tanımı ile “*Değerli evrak niteliğindeki borç senedinin ödenmemesi durumunda, özel bir biçime bağlı ve belli hukukî sonuçlar doğuran bildirim, ihtarname*”² anlamını içermektedir. Latince ise “*alenen beyan etmek, bildirmek, ihtar etmek*” anlamında kullanılan “*protestare*” fiilinden türeyerek kullanılagelmiştir³. “Protesto” kavramı, senedin borçlusu ile alacaklısının (hamil) hukukî

² Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 10.10.2024)

³ DOMANIÇ, Hayri, Kıymetli Evrak Hukuku, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960, s. 165.

durumuna etki eden bir işlem olarak belirtilmektedir⁴. “Protesto” kavramının hukukî niteliği, TTK’nın “acentenin yetkileri” başlıklı 105. maddesinde ifade edilmiştir. Söz konusu düzenlemede protestonun, “hakkı koruyan beyan” niteliğinde olduğundan bahsedilmiştir.

Bununla birlikte, kıymetli evrak hukuku, kapsamına aldığı konularda özel olarak şekle önem veren bir hukuk dalı olması ile bilinmektedir. TTK’da yer alan düzenlemelerde, kambiyo senetlerine ilişkin zorunlu olarak bulunması gereken unsurlarda herhangi bir eksiklik olması durumu, kambiyo senedinin geçersizliği sonucunu doğurabilecektir. Kuşkusuz kıymetli evrak hukuku kapsamında hüküm altına alınan “protesto” kavramının da gerek içeriğinde bulunması zorunlu unsurlar gerekse hangi şekilde yapılması gerektiği hususu ayrıntılı olarak düzenlenmiş olduğundan çalışmamız özelinde de değinilmesi gereken önemli bir konudur.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda “protesto” kavramı, kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemelerde yer alan “poliçe” hükümlerinin içerisinde, 714 ilâ 722. maddeler arasında düzenlenmiştir. Kambiyo senetlerinden olan bono ve çek konusuna bakıldığında ise TTK’nın 778/1-d maddesi uyarınca, poliçe hükümlerinde protestoya ilişkin yapılan düzenlemelerin, bononun niteliğine aykırı düşmedikçe bono hakkında uygulanacağı ifade edilmiştir. TTK’nın 818/1-ı maddesinde ise poliçeye ait protestoya ilişkin hükümlerin, çek hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir. TTK’da “protesto” kavramının düzenlendiği maddelere bakıldığında ise 714. maddede protestonun çekileceği sürenin, 715 ilâ 719. maddeler arasında protesto çekilirken uyulması zorunluluk arz eden şekli şartların, 720. maddede protestonun saklanmasıyla ilişkin yükümlülüğün, 721. maddede protestonun sakat olması durumunun, 722. maddede ise protestonun düzenlenmesine gerek olmayan hâllerin, neler olduğu ifade edilmiştir.

Protesto kavramı TTK dışında, Türkiye Noterler Birliği’nin yayınlamış olduğu genelgeye de konu olmuştur. Özellikle, “protestoların” TTK’da yer alan düzenlemeler gereği, noterler tarafından çekilmesi ve takibinin yapılması, yayınlanan genelgeye önem verilmesine neden olmaktadır. Zira “protesto” düzenlenmesi ve çekilmesinin esasları,

⁴ **BOZGEYİK**, Hayri, “Sakat Protestonun Geçerliliği Sorunu”, AYBÜ - Yıldırım Beyazıt Hukuku Dergisi, C.6, S.2, 2021, s. 655.

TTK’da düzenlenmiş olmakla birlikte noterlere gönderilen genelge ile TTK’da yer alan düzenlemelerin nasıl uygulanacağı ve yorumlanacağı hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Söz konusu genelge ise protestoların ne şekilde çekilmesi gerektiği, içeriğinde nelerin bulunması gerektiği ve daha birçok detaylı bilgiler ile noterlere yol göstermektedir. Çalışmamızın ilerleyen kısımlarında ele alınacak olan 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “*Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar*” hakkında bilgileri içeren genelge, TTK’da mevcut “protestoya” ilişkin hükümlerin açıklanması, yorumlanması ve uygulanmasının ne şekilde olacağı bakımından aydınlatıcı niteliktedir.

Kambiyo senetlerinde “haksız protesto” kavramı, TTK’da açık bir şekilde düzenleme altına alınmamıştır. Ancak “haksız protesto” kavramının aksine, Türk Ticaret Kanunu’nun 721. maddesine bakıldığında “sakat protesto” kavramına yer verildiği görülecektir. Kambiyo senetlerinde protestoya ilişkin hüküm altına alınan sayılı düzenlemelere aykırı olarak çekilen yahut eksik ve yanlış bilgiler içeren protestolar yarattığı sorunlar ve etkiler yönünden “sakat” ve “haksız” protesto olarak ayrılmaktadır. “Haksız protesto”, hem ticaret hukuku uygulamalarına hem de emsal teşkil eden yargı kararlarına konu olmaktadır. Çalışmamızda protesto kavramı, protesto kavramının ilişkili olduğu ihtar kavramı, doktrin ve yargı kararlarında “haksız protesto” olarak değerlendirilen durumlar ve “haksız protesto” çekilmesi durumunda ortaya çıkan sonuçlar ile bu nedenle doğacak olan hukukî sorumluluk konuları incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKU'NDA PROTESTO KAVRAMI VE KAMBIYO

SENETLERİ'NDE PROTESTO

Türk hukuku'nda protesto kavramı, TTK'nın üçüncü kitabı olan kıymetli evrak hukukunun dördüncü kısmının birinci bölümünün “kabul etmeme ve ödememe hâllerinde başvurma hakları” başlıklı beşinci ayrımında 714 ilâ 722. maddeler arasında hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, “protesto” kavramına, TTK'nın “acentenin yetkileri” başlıklı 105. maddesinde de yer verilmiştir. “Protesto” kavramına ilişkin yapılan tanım ve değerlendirmelerde, “ihtar etme” hususuna değinilmektedir. Bu nedenle, “protesto” kavramı ile TBK'da adı geçen “ihtar” kavramı arasında önemli bir bağlantı bulunmaktadır.

Kambiyo senetlerindeki protesto kavramı bakımından ise “protesto”, genel anlamda kambiyo senetleri olarak sınırlı şekilde sayılan poliçe, bono ve çekin hamilinin, TTK'da düzenlenen “başvuru hakkını” kullanması için çekmesi gereken bir şeklî şart niteliğindedir. Söz konusu protestonun, hangi durumlarda ve hangi şekilde çekilmesi gerektiği, içeriğinde bulunması gereken unsurların ve protesto düzenlenmesine gerek olmayan hâllerin neler olduğu, TTK'da açık bir şekilde düzenleme altına alınmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde, Türk hukuku'nda protesto kavramı, ihtar kavramı ile protesto kavramı arasındaki ilişki, kambiyo senetlerinde protesto kavramına ilişkin TTK'da yer alan düzenlemeler incelenecektir.

1.1. Türk Hukuku'nda Protesto Kavramı

Protesto kavramının, “*ihbar etmek, bildirimde bulunmak ve alenen beyan etmek*” anlamlarında kullanılageldiği ifade edilebilir. Protesto, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde söz konusu anlamlarının dışında teknik bir terim olarak ise “*değerli evrak niteliğindeki borç senedinin ödenmemesi durumunda, özel bir biçime bağlı ve belli hukukî sonuçlar doğuran bildirim, ihtarname*” şeklinde tanımlanmaktadır⁵. Protestonun, Türk hukuku'nda

⁵ Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 20.12.2024)

düzenlendiği şekliyle, “*noter aracılığı ile düzenlettirilen ve muhatabı üzerinde anlaştıkları iş veya işlemi yerine getirmesine davet etme niteliğini taşıyan tek taraflı irade beyanı*” şeklinde ifade etmek gerekecektir⁶.

Doktrinde, “ödememe protestosu” için yapılan değişik tanımlamalar bulunmaktadır. Bunlardan bazılarının yer verilmesi konunun anlaşılması bakımından önem arz etmektedir. **Bozgeyik**, protestoyu çekilmesi başvuru borçlularına karşı başvuru hakkının öne sürülebilmesi için zorunlu olan ve resmî evrak niteliği arz eden bir belge olarak tanımlamıştır⁷. **Doğanay**’ın tanımında ise protesto, ticarî hayatta bir yaptırım niteliğinde olup senedin muhatabının temerrüde düştüğünü saptayan, yine başvuru borçlularına karşı başvuru hakkının öne sürülebilmesini sağlayan bir belgedir⁸. **Aydinalp**’e göre ise kanunda belirtilen bazı durumların tespiti ve ispatına yarayan protesto, talep üzerine noterlikçe düzenlenen resmî bir belge niteliğindedir⁹.

Protestonun, TTK’da yer aldığı şekliyle yalnızca noter aracılığı ile düzenlenebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, Noterlik Kanunu Yönetmeliği’nde yer alan bazı tanımlar dikkat çekmektedir. Bu tanımlara değinilmesi konumuz gereği önem arz etmektedir. NotK. Y. m. 97’de “*protesto işlemleri*” başlığı altında özel bir tanıma yer verilmiştir. Söz konusu madde hükmünde, “*Keşidecinin veya hamilinin istemi üzerine Türk Ticaret Kanunu’nun 625. maddesinde yazılı, vadesi hülul etmiş bir poliçenin, (kambiyo senedi, çek, emre muharrer senet) «kabul edilmeme» veya «ödeme» hâllerinde, kabul etmeme veya ödememe durumunun noterlik tarafından belgelendirilmesine protesto işlemi denir. Noterler protesto işlemlerini Türk Ticaret Kanununda yazılı şekil ve şartlara göre yaparlar*” denilmektedir. NotK. Y. m. 97’de yapılan tanım, TTK’ya da değinilmiştir. Yine NotK. Y. m. 98 hükmünde ise ihtarname ve ihbarname şekilleri düzenleme altına alınmıştır. Söz konusu yönetmelikte ihtarname ve ihbarname, “*tüm hukukî işlemlerde, işlemin karşı tarafına kanun, sözleşme, örf ve âdetten doğan hak ve yerine getirilmesi talep edilen*

⁶ **SAYIN**, Hediye Bahar, “Banka İhbarnamesine Dayanan Protesto”, Ankara Barosu Dergisi, C.81, S.4, 2023, s. 354.; **ZEYNELOĞLU**, Ahmet, “Kambiyo Senetlerinde Protesto”, TNBHD, 15 Ağustos 1977, S.15, s. 8.

⁷ **BOZGEYİK**, Hayri, Poliçede Müracaat Hakkı, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, 2003, s. 106-107.

⁸ **DOĞANAY**, İsmail, “Poliçe ve Emre Muharrer Senet Sebebiyle Çekilen Protestodan Doğan Hukukî Sonuçlar”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.6, S.3, 1972, s. 520-521.

⁹ **AYDINALP**, Sezai, “Protestonun Geçerliliği”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 1980, C. 10, S. 3, s. 659.

isteklerin yazılı bir biçimde bildirilmesi, beyan edilmesi veya haberdar edilmesi adına yapılan bir işlem” şeklinde tanımlanmıştır. Burada önem arz eden diğer bir nokta ise NotK. Y. m. 98’de hüküm altına alınmış olan ihtarnamelerin, bu sefer NotK. hükümlerine göre düzenleneceği belirtilmiştir. Buradan çıkarılan sonuca bakıldığı takdirde protestonun, ihtarname niteliğinde olmadığı, kambiyo senetlerindeki kabul etmeme, ödememe ve diğer bazı durumların tespitine yarayan bir “tespitname” niteliğinde olduğu ifade edilebilecektir¹⁰. Ayrıca, “ihtar, ihbar ve protesto” kavramlarına, TTK’nın 105. maddesinin 1. fıkrasında yer verilmiş ve söz konusu kavramların “hakkı koruyan beyan” niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda, protestonun hukukî niteliği, aşağıda ayrı bir başlık altına inceleneceğinden burada ayrıntıya girilmeyecektir.

Çalışmamız açısından yol gösterici nitelikteki 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” hakkında bilgileri içeren genelgede, protestonun özellikleri ve amacı gösterilmiştir. Genelgenin 6. maddesinde, *“Protesto, Türk Ticaret Kanunundaki şartlara göre hamilin, senedin kabul edilmediği veya ödenmediğini tevsik¹¹ yahut kabul tarihini tayin amacıyla borçluya veya borçlulara çekilen resmî bir varakadır”* denilmektedir. Söz konusu maddenin çözümlenmesi ile protestonun, “resmî bir varaka” olduğu sonucu çıkarılacaktır. Varakanın ise *“varak, yazılı kâğıt, yaprak¹²”* şeklinde açıklanması mümkün olacaktır. Noterlerin uyguladıkları genelgedeki anlamı ile “protesto” kavramı, TTK’da açıkça düzenlenmiş ve hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, “protesto” ile senede ilişkin kabul edilmeme, ödenmeme ve kanunda belirtili diğer bazı hâllerin belgelenmesi sağlanmaktadır. Genelgede yer aldığı şekli ile “protesto” senedin kabul edileceği tarihin belirlenmesi/tespitine yönelik olarak da çekilmektedir. Sonuç olarak protestonun, “bir şeyin yapılması gerektiğini ihtar etme” özelliğinin dışında “yerine getirilmesi gereken bir işin yapılmadığının tespit edilmesi” fonksiyonunun daha ağır bastığı ifade edilebilecektir¹³.

¹⁰ SAYIN, s. 356.

¹¹ Ayrıca Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “Belgeleme” anlamına geldiği belirtilmiştir. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 10.12.2024)

¹² Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 10.12.2024)

¹³ SAYIN, s. 356.

1.1.1. Protestonun hukukî niteliği

Az yukarıda yaptığımız açıklamalar doğrultusunda protesto kavramı, Türk hukuku'nda büyük ölçüde TTK'da yer alan “kambiyo senetlerine” ilişkin hükümler içerisinde değerlendirilmiştir. Ancak, protesto kavramına TTK'nın “acentenin yetkileri” başlıklı 105. maddesinde de yer verilmiştir. Söz konusu madde hükmünde, “*Acente, aracılıkta bulunduğu veya yaptığı sözleşmelerle ilgili her türlü ihtar, ihbar ve protesto gibi hakkı koruyan beyanları müvekkili adına yapmaya ve bunları kabule yetkilidir*” denilmekle, “ihtar, ihbar ve protesto” gibi işlemlerin, “hakkı koruyan beyan” niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Bu hâli ile protesto düzenlenmesini talep eden kişinin, protesto düzenlenmesi ile hakkı korunmakta ve bu hakkını kullanması sağlanmaktadır. Örneğin, kambiyo senetlerinden poliçede, “kabul etmeme ve ödememe protestolarının” düzenlenmesi ile birlikte, hamilin “başvurma hakkı” korunmaktadır. Bu kapsamda bir değerlendirme yapılacak olursa, “kabul etmeme ve ödememe protestoları”, hamilin “başvurma hakkını koruyan bir beyan” niteliğinde olacaktır.

Protestonun, TTK m. 105 anlamında “hakkı koruyan beyan” niteliğinin bulunması dışında başka nitelikleri de bulunmaktadır. Protesto, kambiyo senedinden kaynaklanan borcun ödenmediği yahut söz konusu borca ilişkin yerine getirilmesi gereken işlemlerin yapılmadığının resmî bir şekilde tespit olunması şeklinde de ifade edilebilecektir¹⁴. Noter vasıtası ile düzenlenen ve belirli şekil şartlarının yerine getirilmesi gereken protesto, kambiyo senedine ilişkin söz konusu hususların “ispatı ve tespitine” yarayan resmî bir belgedir¹⁵. Şu hâlde, kanunun özel şekil şartları öngördüğü protestonun, noter tarafından düzenlenmesi bakımından da notere sunulan belgelerin yanlış bilgi içermemesi önem arz etmektedir¹⁶.

Noterlik işlemlerinin hükümleri, NotK.'nun 82. maddesinde düzenlenmektedir. Söz konusu maddenin 1. fıkrasında, “*Bu kanun hükümlerine göre belgelendirilen işlemler, resmî*

¹⁴ **ÖKTEMER**, Y. Semih, “Protesto Düzenleme Süresi”, Adalet Dergisi, C. 68, S.3-4, 1977, s. 198.

¹⁵ **BOZER**, Ali/**GÖLE**, Celal, Kıymetli Evrak Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 11. Baskı, Ankara, 2024, s. 156.; **İNAN**, Nurkut, “Kaanunname-i Ticarete Göre Protestolar”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 22, S. 1, 1966, s. 839.

¹⁶ **ERDEM**, Kaan Mahmut/**ERDEM**, Deniz, “Bonoda Müracaat Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, C.16, S.178, 2021, s. 1200-1206.

sayılır” şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrası gereği, “*Noterler tarafından bu kısmın ikinci bölümünün hükümlerine göre düzenlenmiş olan hukukî işlemler, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli*” olarak kabul edilmektedir. Yine NotK.’nun 82. maddesinin 3. fıkrasında ise “*Bu kısmın üçüncü bölümü hükümlerine göre noter tarafından yapılan imza onaylaması, onaylanan imzanın ilgiliye ait oluşunu belgelendirme niteliğinde bulunup, hukukî işlemlerin içindekileri kapsamaz. Bu işlemlerde imza ve tarih, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerlidir*” şeklinde bir düzenlemeye yer verilmekle, hangi noter belgelerinin “sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli” olacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin dördüncü fıkrasında, “*İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri dışında kalan noterlik işlemleri aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir*” denilmektedir. “Kabul etmeme” ve “ödememe” protestosu ise NotK.’nun dokuzuncu kısmının beşinci bölümünde 105. maddede düzenlenmektedir. Bu noktada, “kabul etmeme ve ödememe protestoları” NotK.’nun 82. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, “aksi sabit oluncaya kadar geçerli resmî işlem” niteliğinde sayılacaktır.

Bu bağlamda değinilmesi gereken bir diğer nokta, HMK’nın 204. maddesinde ispat gücüne ilişkin getirilen hükümdür. Söz konusu hükümde, “*İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar*” denilmekle, protestonun da noter tarafından ve düzenlenmesini talep eden ilgilinin verdiği bilgi ve belgeler doğrultusunda düzenlendiği göz önünde bulundurulduğunda, protestonun bir “kesin delil” mahiyetinde olduğu ancak “aksi ispat edilirse” bu mahiyetini kaybedeceği sonucu çıkarılmaktadır¹⁷.

Sonuç olarak protesto, TTK m. 105 anlamında, “hakkı koruyan beyan” niteliğinde olmakla birlikte, aynı zamanda TTK’da yer alan diğer düzenlemeler gereği “kambyo senetlerine ilişkin birtakım durumların yerine getirilmemesini ispata yarayan tespitname¹⁸” ve NotK.’da yer alan hükümler gereği “aksi sabit oluncaya kadar geçerli resmî işlem” niteliğinde bir belgedir. Protestonun ilgisine karşı çekilmesi ile kambyo senetlerine ilişkin bazı maddî durumların tespiti işlemi gerçekleşmektedir¹⁹. Söz konusu maddî durum ise

¹⁷ SAYIN, s. 366.

¹⁸ BOZER/GÖLE, s. 156.

¹⁹ İNAN, (Kaanunname-i Ticarete Göre Protestolar) s. 839.

kambiyo senedinin kabul edilmemesi, ödenmemesi veya kanunda belirtilmiş olan diğer durumlar olabilecektir.

1.1.2. Protesto ile korunan menfaat

Protesto kavramına ilişkin yaptığımız tanımlamaların tümünde, protestonun kambiyo senetlerindeki hamilin, TTK'nın kendisine tanımış olduğu başvuru hakkını kullanması için düzenlemesi zorunlu olan bir işlem olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, “şeklî bir şart” niteliği taşıyan protestonun düzenlenmesi, kambiyo senedinin hamilinin kanundan doğan başvuru hakkını kullanmasına olanak tanıdığı ifade edilebilecektir²⁰.

Tüm bu açıklamalar ışığında, protesto düzenlenmesi ile korunan menfaatin/hakkın kime yahut neye ait olduğu konusu önem arz etmektedir. Protesto düzenlenmesi ile başvuru hakkı elde eden kişinin, TTK'nın 713. maddesi uyarınca “kambiyo senedinin hamili” olduğu izahtan vârestedir²¹. Protesto kavramı, TTK'da “başvurma hakkı” konusunun düzenlendiği bölümde hüküm altına alınmıştır. Hâlihazırda protesto düzenlenmesinin, “başvuru hakkının” kullanılması açısından “şeklî bir şart” olduğu da göz önünde bulundurulduğunda²², protesto düzenlenmesi ile hakkı ve menfaati korunan kimsenin “kambiyo senedinin hamili” olduğu açık ve net olarak anlaşılmaktadır²³. Protesto ile hakkı ve menfaati korunan hamilin, korumaya konu hakkı ise TTK'nın ona tanımış olduğu “başvuru hakkı²⁴” olarak belirtilebilecektir.

1.2. Genel Olarak İhtar Kavramı ve İhtarın Protesto Kavramı ile Arasındaki İlişki

Bu konu, iki ayrı başlık altında incelenecektir. Önce ihtar kavramının ne anlama geldiği daha sonra ise protesto ile ihtar kavramı arasında ne tür bir ilişki bulunduğu ele alınacaktır. Zira, ihtar kavramının ne anlama geldiği ifade edilmeden protesto ile arasındaki

²⁰ DEMİRKAPI, Ertan, “Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar”, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, C.1, S. 2, 2014, s. 24.

²¹ İNAN, (Kaanunname-i Ticarete Göre Protestolar) s. 833.

²² SAYIN, s. 360.

²³ ERDEM/ERDEM, s. 1200-1206.

²⁴ Bkz. TTK m. 713.

ilişkinin niteliği bakımından bağlantı kurmak zorlaşacaktır. Protesto ile ihtar kavramı, TTK m. 105’de birlikte sayılmış ve her ikisi de “hakkı koruyan beyan” olarak nitelendirilmiştir. Ancak ihtar ve protesto kavramı arasında, şekil, amaç, kullanım alanı ve hukuk dünyasında doğurdukları sonuçlar bakımından önemli farklar bulunmaktadır.

1.2.1. Genel olarak ihtar kavramı

İhtar kavramı, bir kişi yahut kuruma, sözleşme ile üstlenmiş olduğu belirli bir edimi yerine getirmesi talebini kapsayan, varması gereken tek taraflı bir irade açıklaması olarak ifade edilebilir²⁵. Muaccel hâle gelmiş bir borcun borçlusu, TBK’ nın 117. maddesi gereği, alacaklının göndereceği ihtar ile temerrüde düşecektir. Söz konusu hüküm doğrultusunda, muaccel hâle gelmiş ve ifa edilmesinde imkânsızlık bulunmayan borcun vaktinde yerine getirilmemesi, alacaklının göndereceği ihtar yahut ihtar benzeri hukukî işlemlerle somutlaştırılmamışsa, bunun sonucu olarak borçlu temerrüde düşmemiş olacak ve bu durum alacaklının temerrüdüne yol açabilecektir²⁶. Hâl böyle iken, borçluya muaccel bir borç için gönderilecek ihtar, alacaklının borçluyu temerrüde düşürmesi için yapması gereken en önemli şartlarından birisini oluşturmaktadır. TBK’da hüküm altına alınan bu düzenleme ile borçlular bir anlamda, borcu ifa edeceğini bilmemesi yahut ifa zamanını netleştirememesi durumlarına karşı korunmaktadır²⁷.

İhtar ile borçlu, kendisine borcun ifa edilmesine dâir yapılan bildirim/ihtar ile borcu yerine getirmekte gecikmesi durumunda, borca aykırı hareket etmiş olacağını ve bunun sonucunda ciddi yaptırımlarla karşılaşabileceğini öngörmüş olacaktır. Söz konusu düzenlemeler ile borçlular, üstlenmiş olduğu borcun ifa edileceği zamanı bilmesi açısından korunmuş olmaktadır²⁸.

²⁵ **EREN**, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Legem Yayınevi, 29. Baskı, Ankara, 2024, s. 1237.

²⁶ **ATEŞ**, Derya, “Borçlu Temerrüdünde İhtar ve Ek Süre Kavramları”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 52, Ekim 2022, s. 385.

²⁷ **YILDIZ**, Mustafa Göktürk, “TBK.m.117 ile Karşılaştırmalı Olarak TTK.m.1530 Uyarınca Borçlu Temerrüdünün İhtarsız Gerçekleşmesi”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 76, S. 1, s. 360.

²⁸ **EREN**, s. 1237.

1.2.1.1. İhtarın hukukî niteliği

“Uyarı”, “bir şeyi birine hatırlatma”²⁹ anlamlarını ihtiva eden ihtar kavramı, Türk Borçlar Hukuku’nda da bu anlamı karşılayan bir işlevde kullanılmaktadır³⁰. Borçlar hukukundaki anlamda ise ihtar, borçlunun ifada temerrüde düşmesi için aranan bir şarttır³¹. İhtar, ifa zamanı geldiği takdirde alacaklının, borcu ifa edecek borçluya, ifa zamanının geldiğini net ve kesin olarak hatırlatmasıdır. Söz konusu hatırlatma ile birlikte alacaklı, borçludan ifa zamanlı gelen borcun ifa edilmesini talep etmektedir. İhtar ile birlikte aynı zamanda borçlu, borcu ifa etmemesi durumunda temerrüde düşeceğini ve bunun sonucunda karşılaşabileceği durumları da hatırlayacaktır. Borçlu, kendisine yapılan ihtar ile uyarılmış olmaktadır. Borçlu, ya ifa zamanı gelen borcu uygun şekilde yerine getirecektir ya da üstlendiği borcun gereklerini yapmayarak temerrüde düşecektir³². Bir anlamda ihtar, tek taraflı bir irade beyanı mahiyetinde ve ifa zamanı gelen borcun alacaklı tarafından borçluya hatırlatılması için yapılan “hukukî işlem benzeri fiil”dir³³.

Borçlu, muaccel hâle gelmiş olan bir borcun yerine getirilmesi için kendisine gönderilen ihtar ile borcu ifa etmesi gerektiğinden haberdar olacaktır. Söz konusu ihtar ile temerrüde düşmenin ne sonuçlar doğuracağının gösterilmesi bakımından herhangi bir mecburiyet bulunmamaktadır. Alacaklı, ifa zamanı gelen borç için borçluya ifayı hatırlatmak adına ihtar göndermektedir. Dolayısıyla ihtar, temel olarak “hukukî bir işlem” değil de “hukukî işlem benzeri bir fiil” niteliğindedir³⁴.

İhtarın, “hukukî işlem benzeri fiil” olma niteliğinin yanında, “hakkı koruyan beyan” olma niteliği de bulunmaktadır. Zira, TTK m. 105 hükmünde, protesto kavramının yanı sıra hem ihtar hem de ihbar kavramlarına yer verilmiş ve tüm bunların “hakkı koruyan beyan” niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Sözleşmeden dolayı borç altına giren kişiye, ihtar gönderilmesi ile bu kişi, temerrüde düşürülmekte ve ihtar eden alacaklının, borçlunun

²⁹ Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 10.10.2024)

³⁰ ERDOĞAN, İhsan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gazi Kitabevi, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, 2019, s. 233.

³¹ KAYIHAN, Şaban/ÜNLÜTEPE, Mustafa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara, 2018, s. 358.

³² ATEŞ, s. 385.

³³ EREN, s. 1237.

³⁴ KAYIHAN/ÜNLÜTEPE, s. 359.

temerrüde düşmesi hâlinde talep edebileceği hakları korunmaktadır. Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, borçlunun temerrüde düşmesi hâlinde ise alacaklının durumun icâbına göre aynen ifa ile gecikme tazminatı talep etme hakkı, sözleşmeden dönme hakkı, ifa imkânı olmadığı için uğranılan zararın tazminini talep etme hakkı ve temerrüt faizi talep etme hakkı doğacaktır³⁵. Bu durumda, ihtar ile korunan hak, borçlunun temerrüde düşmesi hâlinde alacaklının talep edebileceği haklar olarak ifade edilebilir.

1.2.1.2. İhtarın şekli

“Hukukî işlem benzeri fiil” niteliğinde olan ihtar için Türk Borçlar Kanunu’nda herhangi bir özel şekil şartı öngörülmemiştir³⁶. Borçluya gönderilen ihtar, her ne kadar şekil şartına tâbi değilse de hukukî açıdan hüküm ve sonuçlar doğurabilmesi için alacaklının ifa yönündeki bildiriminin kesin, tereddüte mahâl vermeyecek şekilde açık olması gerekmektedir. Borçlar Hukuku’nun temel prensiplerinden olan sözleşme serbestisi çerçevesinde, taraflar ihtara özel şekil şartı öngörebilmektedir. Sözleşmenin taraflarınca özel şekil şartı öngörüldüğü durumlarda ise bu şekil şartı yerine getirilmeden ihtar gönderildiği takdirde ihtar, hukukî açıdan hüküm ve sonuçlarını doğurmayacaktır³⁷.

İhtar kavramına, TTK’nın 18. maddesinin 3. fıkrasında da yer verilmiştir. Söz konusu madde hükmü, “*Tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır*” şeklindedir. TTK’nın 18. maddesinin 3. fıkrasında, ihtara ilişkin öngörülmüş olan şekil şartı ise “geçerlilik şartı” değil, “ispat şartı” niteliğindedir³⁸. Bu nedenle, TTK’da ihtar için öngörülmüş olan şekil şartları yerine getirilmediği takdirde ihtar, geçerliliğini kaybetmeyecek ancak ihtarın yapıldığını iddia eden taraf, iddiasını ispatlayamamış sayılacaktır. Şu hâlde, TTK kapsamında tacirler arasında yapılan sözleşmelere ilişkin

³⁵ EREN, s. 1243.

³⁶ CANSEL, Erol/ÖZEL, Çağlar, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, 2017, s. 289.

³⁷ ATEŞ, s. 391.

³⁸ ÜNLÜTEPE, Mustafa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2021, s. 256.

temerrüt koşulları ele alındığı takdirde, borçlar hukukunun aksine, ihtar için bazı şekil şartlarının öngörölmüş olduğu açıktır.

1.2.1.3. İhtarın içeriğı ve yapılacağı zaman

Borçlunun yapmayı üstlendiğı borca ilişkin alacaklı tarafından yapılan her türlü bildirim, ihtar mahiyetinde değildir. Alacaklı tarafından yapılan bildirim yahut ihtarın da tek amaç olarak borçlunun temerrüdünü sağlama amacıyla olması gerekli değildir³⁹. Bu noktada esas olan alacaklı tarafından yapılan ihtarın, açık ve net olarak borçlunun üstlendiğı edimi ifa zamanı gelmesi nedeniyle ifa etmesi talebini ihtiva etmesidir. Şu hâlde, borçlu tarafından sözleşme ile üstlenilen edim değil de herhangi bir edimin yerine getirilmesi doğrultusundaki irade beyanları ihtar olarak açıklanamaz⁴⁰.

Borçlunun, kendisine ulaşan ihtar ile üstlenmiş olduğu edimi ifa etmekte geciktiğini ve bu durumun borcun ihlal edildiğı şeklinde değerlendirildiğini, anlaması gerekmektedir. Burada alacaklı tarafından gönderilen ihtarın doğuracağı hukukî sonuçların önceden düşünölmesi yahut planlanmasının önemi bulunmamaktadır. Borçlunun, kendisine yapılan ihtardan, borcu zamanında ifa etmemesi durumunda karşılaşacağı sonuçları anlaması da gerekli değildir. Ancak ihtarda, sözleşme ile üstlenilen borcun yerine getirilmemesi durumunda, taraflar arasındaki anlaşmaya aykırı hareket edilmiş olunacağı, açık bir şekilde belirtilmelidir⁴¹.

TBK bakımından borçlunun temerrüde düşmesi için alacaklı tarafından ihtar çekilmiş olması kural olarak gerekli olduğundan, muaccel hâle gelmeyen borç bakımından ihtarın yapılması doktrinde tartışmalı niteliktedir. Zira, borç muaccel hâle geldikten sonra ihtarın çekilmesi gerektiğini düşünen görüşler olmakla birlikte, borcun belirli bir vadesinin olmadığı durumlarda ihtarın çekilmesine gerek olduğundan borç muaccel olmadan ancak muacceliyet için belirli bir zamanın açıkça tespitinden sonra da ihtarın çekilebileceğini

³⁹ KAYAR, İsmail, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler/Özel Borç İlişkileri, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 11. Baskı, Ankara, 2019, s. 173-174.

⁴⁰ DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU, s. 298.

⁴¹ EREN, s. 1238.

düşünen görüşler de vardır⁴². Kanaatimizce ihtar, borç muaccel hâle geldikten sonra yapılmalıdır. Zira, muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının göndereceği ihtar ile temerrüde düşmektedir⁴³. Ayrıca, sözleşme ile üstlenilen ifa, uzun bir zamana yayılmışsa vadesinde ifanın yapılması için borçlunun daha önce ifa hazırlıklarına başlaması gerekli olan durumlarda da borç henüz muaccel olmadan ihtarın yapılabileceğinin kabul edildiği ifade edilmiştir⁴⁴. Bu durumların, ihtarın hüküm ve sonuçlarını doğurup doğurmayacağı açısından değerlendirme yapılacak olursa kanaatimizce ihtar, borç muaccel olmadan önce yapılmışsa hüküm ve sonuçlarını ancak borç muaccel hâle geldikten sonra doğurabilecektir. Nitekim, bu konuda İsviçre Federal Mahkemesi de bir kararında, ihtarın borç muaccel olmadan önce de yapılabileceğini fakat ihtarın hüküm ve sonuçlarını, muacceliyetten sonra doğurabileceğini ifade etmiştir⁴⁵.

1.2.2. Protesto kavramı ile ihtar kavramı arasındaki ilişki

Çalışmamızın “protesto” kavramına ilişkin tanımlama yapılan bölümünde açıkça ifade edildiği üzere protesto, Türk Dil Kurumu’nun sözlüğünde “ihtarname” olarak tanımlanmış ve bu şekilde anılmıştır. Gerçekten de “protesto” kavramının ne için kullanıldığı, kim tarafından düzenlendiği ve ne amaç taşıdığı araştırıldığında ve incelendiğinde, kendisine karşı protesto düzenlenen muhataba, bir şeyin yapılması yahut üstlenilen işin yerine getirilmesine davet etme, davet edilen işin yapılmaması ve yerine getirilmemesi durumunda ise bazı sonuçlar ile karşılaşabileceğinin “ihtar edilmesi” söz konusu olacaktır. “Protesto” kavramı, “ihtar” kavramını içinde barındırır da aralarında bazı farklar bulunmaktadır.

“Protesto”, kambiyo senetlerinde başvuru hakkının kullanılabilmesi için çekilmesi gereken zorunlu bir şekil şartıdır. “Protesto” ile kambiyo senedinin vadesinde ödenmediğinin, kabul edilmediğinin veya kanunda belirtilen başkaca durumların resmî olarak tespit edilmesi sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra “protesto” çekilmesiyle senedin

⁴² ATEŞ, s. 391-392.

⁴³ Bkz. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 2022/2939 E. - 2022/5159 K. sayılı kararında: “...Alacaklı tarafından ödeme süresi bulunmayan ihtarnamenin gönderilip tebliği üzerine borçluyu temerrüde düşürücü etkisinin olduğunun kabul edilebilmesi için, ihtarnamenin öncelikle muaccel, vadesi gelmiş, yani istenebilir halde bulunan bir alacağa ilişkin olması gerekir” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

⁴⁴ ATEŞ, s. 392.

⁴⁵ Naklen ATEŞ, s. 392; “ATF 103 II 102 = JdT 1978 I 66; Ramoni, (n 6) 7”.

borçlusuna karşı hukukî yollara başvurulacağı da önceden bildirilmiş olmaktadır. Emsal yargı kararlarında da protestoya ilişkin en sık vurgulanan husus, protestonun, ticaret hukukundaki kambiyo senetlerinde (poliçe, bono ve çek) hamilin, başvuru borçlularına karşı başvuru hakkını kullanabilmesi için kanunda öngörülen zorunlu bir işlem olduğudur⁴⁶. Bu durum, “protestonun”, kambiyo senetleri ile ilgili belirli hakların kullanılması için yapılması gereken bir “şekil şartı” olduğunu göstermektedir. “İhtar”, kambiyo senetlerinde başvuru hakkının kullanılması için çekilmesi zorunlu olan “protestonun” yerine geçemez. “İhtar” kavramı, “genel bir uyarı” niteliği taşımakta olduğundan, TTK’da aranan belirli şekil şartlarına sahip “protesto” işleminin yerine kullanılamayacaktır.

İhtar kavramı, TBK’da “borçlunun temerrüdü” başlığı altında düzenlenmiştir. İhtar, esas olarak, ihtarın gönderildiği muhataba “borcun yerine getirilmesi” adına bir uyarı, bildirim işlevi görmektedir⁴⁷. Buradan çıkarılan sonuca bakıldığında, ihtarın aslında bir tespit işlevi olmadığı, TBK anlamında “borçlunun temerrüde düşmesi” hususunun gerçekleşmesine yarayan bir uyarı görevinde kullanıldığı açıktır. Protesto kavramında olduğu gibi senedin borçlusunun içinde bulunduğu “kabul etmeme yahut ödememe” durumlarının belgelenmesi anlamında bir kullanımı bulunmamaktadır. İhtar ile belgeleme, tespit ve saptama işlevinden daha çok sözleşme ile üstlenilen edimin ifa edilmesi gerektiği, ifa yükümlülüğüne uyulmaması hâlinde ise oluşabilecek sonuçlar hakkında bir uyarı, bilgilendirme yapılmaktadır.

“İhtar” kavramı ile “protesto” kavramı, hukukun farklı alanlarında kullanılmaktadır. “Protesto”, büyük ölçüde kambiyo hukukuna dayalı ve belirli hukukî durumların tespitine yönelik olarak düzenlenmesi gereken “özel” bir kavram iken; “ihtar”, borçlar hukukunda, borçlunun temerrüde düşmesi için yerine getirilmesi gerekli olan, “protestoya” göre daha

⁴⁶ Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2025/85 E. - 2025/2264 K. sayılı kararı, “TTK’nın 778. maddesi yollaması ile bonolar hakkında uygulanması gereken aynı Kanun’un 714. ve 730. maddeleri uyarınca, belirli bir günde veya düzenleme gününden ya da görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi şartını içeren bir bonoya dayanarak hamilin lehtara ve cirantalarla müracaat edebilmesi, ödeme gününü takip eden iki iş günü içinde senet keşidecisinin protesto edilmesine bağlıdır. Alacaklı hamil, anılan madde koşullarında protesto keşide etmeksizin, lehtar ve cirantaları takip edemez. Alacaklı hamil, anılan madde koşullarında, senedi düzenleyene protesto keşide etmediği takdirde, ciranta olan borçluya karşı müracaat hakkını kaybeder. İİK’nun 170/a-2. maddesi gereğince, icra mahkemesince, alacaklının kambiyo hukuku mucibince takip hakkının bulunup bulunmadığı re’sen araştırılmak zorundadır” şeklindedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

⁴⁷ EREN, s. 1237.

“genel” bir kavramdır. “Protesto” ile kambiyo senedinin vadesinde ödenmediğinin, kabul edilmediğinin veya kanunda belirtilen başkaca durumların resmî olarak tespit edilmesi sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra “protesto” çekilmesiyle senedin borçlusuna karşı hukukî yollara başvurulacağı da önceden bildirilmiş olmaktadır.

“Protesto” kavramı ile amaçlanan temel husus, kambiyo ilişkisine dayalı bir durumun tespitidir. “Protesto”, kambiyo senedinin vadesi geldiği hâlde ödenmediğinin, kabul edilmesi için arz edildiğinde de kabul edilmediğinin veya başkaca durumların, noter vasıtası ile resmî bir belgeye bağlanmasıdır. Söz konusu tespit, “protestonun”, genel anlamda borçlunun temerrüde düşmesi için yapılan “ihtardan” farklı, daha “özel” bir amaca hizmet etmekte olduğunu ortaya koymaktadır.

“İhtar” veya “ihbar” kavramı, kambiyo senetlerinde protesto çekilmesine ilişkin sürecin bir parçası da olabilecektir. Ticaret hayatında, senedin hamili, “protesto” çekmeden önce senedin borçlusuna uyarı niteliğinde bir “ihtarname” gönderebilmektedir. “İhtar” ve “ihbar” kavramları, bu durumda “protesto” çekilmeden önce, borçluya ödeme yapması için son bir fırsat tanıma amacı taşımaktadır. Bununla birlikte, TTK’nın 723. maddesinde, *“Hamil, protesto gününü veya poliçede “gidersiz” kaydı mevcut ise, ibraz gününü izleyen dört iş günü içinde, kabul etmeme veya ödememe hâllerini, kendi cirantasına ve düzenleyene ihbar etmek zorundadır. Her ciranta aldığı ihbarı, bunları aldığı günü izleyen iki iş günü içinde önceki ihbarları yapan kişilerin adlarını ve adreslerini de göstermek suretiyle, kendi cirantasına ihbar eder. Düzenleyene varıncaya kadar bu sıra dâhilinde hareket edilir. Süreler önceki ihbarın alındığı tarihten itibaren işlemeye başlar”* şeklinde düzenleme bulunmaktadır. TTK’nın 723. maddesinde, “protesto” çekildikten sonra söz konusu protestonun, senedin cirantaları ve düzenleyenine “ihbar edilmesine” ilişkin bir yükümlülükten bahsedilmekte ve hüküm altına alınmaktadır.

Bunlarla birlikte, TBK’da borcun ifa edilmesi adına -istisnalar dışında- gönderilmesi gereken “ihtarın” hangi şekil şartlarına tâbi olduğu açık ve net şekilde belirtilmemiştir⁴⁸. Oysaki “protesto” kavramına ilişkin olarak uyulması zorunluluk arz eden hususlar, TTK’da açık bir şekilde hüküm altına alınmıştır. TTK’da hüküm altına alınmış olan gerek şekil (TTK

⁴⁸ EREN, s. 1238.

m. 715-719) gerekse içeriği (TTK m. 716) düzenleyen maddelere uyulmaması durumunda, yerine göre “haksız” yerine göre ise TTK’da yer alan tanımı ile “sakat” protesto, doğmuş olacaktır.

İhtarın da tıpkı protestoda olduğu gibi bir pasif öznesi bulunmaktadır. İhtarın pasif öznesi yâni muhatabı, ihtarın gönderildiği kişidir. Bu kişi de sözleşme ile borcu üstlenen borçludur⁴⁹. Protestonun muhatabının, kim olacağı ise net olarak belirlenmiş değildir. Protestonun muhatabının kim olacağı hususu, tartışmalı olduğundan çalışmamızın 1.4.2.4. ve 1.4.2.5. numaralı başlıkları altında incelenmiştir. Yapılan incelemede, protestonun muhatabının, ya senedin muhatabı ya da düzenleyeni olacağı sonucuna varılmıştır. Bu durumda, protestonun muhatabı da senet ile borç altına girmiş kişilerdir. Sonuç olarak, ihtarın pasif öznesi ile protestonun pasif öznesini, “sözleşme/senet ile borç altına giren borçlular” olarak ifade etmekte bir sakınca görülmemektedir.

“İhtar” kavramı, yalnızca ticaret hukukunda değil başka hukuk dallarında da kullanılabilen, sahip olunan hakkı talep etme, gerçekleşmiş olan bir durumu bildirme yahut bir kişiyi uyarma gayesi taşıyan “genel” nitelikli bir hukukî işlem benzeri fiildir. “Protesto” kavramı ise, ticaret hukukundaki kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemelerde kendine geniş yer bulmuş, senedin vadesinde ödenmediğinin, kabul edilmediğinin veya başkaca durumların, noter aracılığı ile resmî olarak tespit edilmesini sağlayan ve söz konusu tespitle ilgili olarak senedin hamilinin, başvuru borçlularına karşı başvuru hakkını koruyan, “özel” nitelikli ve belirli bir şekle bağlı hukukî işlemdir. “Protesto” kavramı ile “ihtar” kavramı, birbirlerinin yerine kullanılmamalıdır. Çünkü, TTK’nın “protesto” çekilmesini şart koştuğu durumlarda, yalnızca “ihtar” gönderilmesi, kanunun tanıdığı hakların korunması ve kullanılması için gerekli ve yeterli olmayacaktır.

Ancak yine de “ihtar” kavramı ile “protesto” kavramı, özellikle kambiyo senetlerine konu bedelin tahsil edilmesi sürecinde, sıkı bir ilişki hâлиндelerdir. Zira, “protesto” çekilmeden önce gönderilecek bir “ihtar” ile önceden bir uyarı yapılabilmekte, “protesto” çekilmesinden sonra buna karşı bir cevap verilebilmekte yahut “protesto” çekilmesinden

⁴⁹ EREN, s. 1237.

sonra TTK'nın 723. maddesi gereği belirli kişilere bu durumun ihbar edilmesi yükümlülüğü doğabilmektedir.

“Protesto” hakkında yapılan tanımlamalarda ve sözlükte yer alan anlamında “ihtar” yahut “ihbar etmek” fiili fazlaca kullanılsa⁵⁰ da “protestonun” doğası gereği düzenlendiği alandaki “kabul etmeme”, “ödememe” ve diğer bazı durumların tespitine yaradığı, bu durumların tespiti ve ispatı noktasında önemli bir resmî belge olduğu; “ihtarın” ise bir durumun tespiti yerine daha çok “bir işin yapılmasını yahut bir edimin ifa edilmesini talep etme” noktasında işlevsel olduğu kanımızca daha doğru olacaktır.

1.3. Kambiyo Senetlerinde Protesto

Protesto kavramı, Türk hukuku'nda sözleşme ile üstlenilmiş ve yapılması yahut yapılmaması gerekli olan bir edimin yerine getirilmesinin talep edilmesi, sözleşmenin diğer tarafının taleplerinin reddedilmesi veya yapılması gerektiği gibi yapılmaması nedeniyle tazminat taleplerine ilişkin noter vasıtası ile gönderilmesi gerekli olan tek taraflı bir irade beyanı olarak ifade edilmektedir⁵¹. Latin dilinde ise “bildirim yapmak, açıkça beyan etmek, ihtarda bulunmak” anlamında kullanılan “protestare” fiilinden gelmektedir⁵². Protesto kavramı, TTK'nın üçüncü kitabında açıkça tanımlanmamış olmakla birlikte, birinci kitabın yedinci kısmı olan “acentelik” başlıklı bölümünde, “hakkı koruyan beyan” olarak nitelendirilmiştir.

Protesto kavramının, kıymetli evrak hukukunda genel olarak iki kullanım amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, senet alacaklısının başvuru hakkını kullanabilmesi için senedin kabul edilmeme, ödenmeme veya diğer bazı durumların tespit ve ispat edilmesi amacıyla noter tarafından düzenlenmesidir⁵³. İkinci olarak ise senet alacaklısının, borçluya senedi kabul etmesi yahut ödemesi için teslimi sonrasında borçlunun sözleşme ile

⁵⁰ SAYIN, s. 354.

⁵¹ BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan, Kıymetli Evrak Hukuku, Dora Yayıncılık, 11. Baskı, Bursa, 2021, s. 112.

⁵² KARA, Mustafa Sencer, “Haksız Protesto”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S.2, 2016, s. 172.; DOMANIÇ, s. 165.

⁵³ ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KAYA, Arslan/ERTAN NOMER, Füsün, Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019, s. 226-227.

kararlaştırılan ödeme yerinde olmaması, ticarî iş yeri yahut konutunun tespit edilememesi durumlarının noterlikçe resmî olarak düzenlenen belge ile belirlenmesidir.

Protesto kavramı, TTK'nın “kambyo senetlerine” ilişkin 714 ilâ 722. maddeleri arasındaki düzenlemelerde, poliçeye ilişkin kısımda hüküm altına alınmıştır. Poliçe kısmında yer alan protestoya ilişkin düzenlemeler, bononun niteliğine aykırı olmadıkça TTK m. 778/1-d gereği bonoya da uygulanabilecektir. Söz konusu protestoya ilişkin düzenlemelerden m. 715-717 ve m. 719-721, kambyo senetlerinden olan çek bakımından da TTK m. 818/1-ı gereği çekin niteliğine aykırı olmadıkça uygulama alanı bulacaktır.

Protesto kavramı, kıymetli evrak hukukunun esasını oluşturan kambyo senetlerinde başvuru hakkının kullanılması amacına hizmet eden bir Şekil Şartı olarak da ifade edilebilecektir⁵⁴. Bu nedenle, kambyo senetlerinde başvuru borçluları olarak ifade edilen kişilere karşı poliçeye özgü olarak vadeden önce müracaat edilmesi için “kabul etmeme” durumunun ve kambyo senedinin fiiliyatta “ödenmemesi” durumunun, “protesto” işlemi ile resmî olarak tespit edilmesi ve ispatlanması gerekmektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse, kambyo senedinin hamili konumunda olan kişi, asıl borçlu olan kişinin senet borcunu “ödememesi durumunu” ve poliçeye özgü olarak vadeden önce senedin “kabul edilmemesi durumunu” bazı protestodan muafiyet hâlleri hariç olarak, noter aracılığı ile çekilen protesto ile tespit etmez ise senedin başvuru borçlularına karşı başvuru yâni müracaat hakkını kullanamaz hâle gelecektir⁵⁵.

Protesto kavramının hüküm altına alındığı TTK dışında, protestoları düzenleme görevi yüklenen noterlere gönderilen 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “*Kambyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar*” hakkında bilgileri içeren genelge⁵⁶, Türkiye Noterler Birliği tarafından yayınlanmıştır. Söz konusu genelgenin içeriğinde bulunan bilgi, talimat ve görüşler, TTK'nın “protestoya” ilişkin hükümlerinin uygulanması ve yorumlanması açısından yol gösterici olacaktır. Bu yönden bakıldığı takdirde, Türkiye

⁵⁴ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 226.

⁵⁵ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 112.; BOZER /GÖLE, s. 156.

⁵⁶ Bkz. 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” başlıklı genelge. Türkiye Noterler Birliği Portalı. (<https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/GenelgelerBirlestirilmis.aspx> E.T. 23.01.2025)

Noterler Birliği tarafından, kambiyo senetlerine ilişkin olarak çekilecek protestolarla ilgili yayınlanan genelgenin içeriğinden bahsetmek gerekecektir.

Söz konusu genelgede, kambiyo senetlerine ilişkin olarak noterler tarafından düzenlenecek protestolara ilişkin bankaların genel müdürlükleri ile bir protokol yapıldığından bahsedilmiş ve söz konusu protokol doğrultusunda uyulması gereken kurallar ve esaslar ifade edilmiştir. Daha sonra, Noter Odaları tarafından kambiyo senetlerinin dağıtılmasına uyum sağlanması ve protestoya ilişkin işlemlerin “iş kabul saatleri” çerçevesinde yerine getirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yine 26 nolu genelgede, Noter Odalarınca yapılan kambiyo senetleri dağıtımı konusunda alınan kararlara bankaların uymak zorunda olduğu, TTK’da yer alan hüküm çerçevesinde kambiyo senetlerine ilişkin olarak düzenlenen protestoda bulunması gerekli olan bilgi ve belgelerin, senedin hamilince yazılı ve imzalı şekilde verilmesinin gerekli olduğu, kambiyo senetlerine ilişkin olarak düzenlenecek protestolar bakımından yetkili olan noterliklerin hangileri olduğu, protesto işlemini kambiyo senedi elinde olan gerçek kişi hamillerin de yaptırabilecekleri, protestoların düzenlenebileceği günlerin hangileri olduğu, hakkında protesto düzenlenecek olan kambiyo senetlerine ilişkin hangi şekli unsurların (ödeme yeri, vade tarihi, senedin alacaklısının niteliği, hangi senetlere ilişkin protesto düzenlenmeyebileceği, senet bedeli YTL yahut TL cinsinden olan protestoların nasıl çekileceği, senet bedelinin yabancı para cinsinden olabileceği, “nama yazılı”, “emrühavalesine” ve “emrine” ifadelerini beraberinde bulunduran senetlere ilişkin protesto çekilemeyeceği, protesto çekilecek olan senetlerin yabancı dilde hazırlanması durumunda protestonun nasıl düzenleneceği, kambiyo senedinde ihbar ve ibraza ilişkin kayıt bulunması gerektiği, çeklere ilişkin düzenlenecek ödememe protestosunun hangi şekilde yapılması gerektiği, bankalarda tahsil yahut temlik cirosu nedeniyle bulunmakta olan çeklere ilişkin protestonun nasıl çekileceği, kambiyo senetlerinde düzenleyen tarafından gerekli bilgilerin yazılı olarak ve imzalı beyan ile ibraz edilmesinin gerektiği ve son olarak protestonun hangi sürede postaya verileceği, ifade edilmiştir.

Genelgede yer alan görüşlerden “nama yazılı”, “emrühavalesine” ve “emrine” ifadelerini beraberinde bulunduran senetlere ilişkin protesto çekilemeyeceğine ilişkin görüşe

katılıyoruz. Çünkü, bir kambiyo senedinde “*işbu nama yazılı senedim mukabilinde ...tarihinde...’ya veya emrühavalesine yukarıda yazılı yalnız ... ödeyeceğim*” şeklinde hem “nama yazılı” hem de “emrühavalesi” ifadelerine birlikte yer verilmesi durumunda; senedin unsurlarıyla bağdaşmayan, senedin niteliği ile belirliliği bozulan, tartışma yaratan şüpheli bir senetten söz edilecektir. Zira, bir senedin hem “emre” hem de “nama” yazılı bir şekilde düzenlenebileceğine ilişkin TTK’da herhangi bir hüküm olmadığı gibi söz konusu iki senet türü, ciro ve devir bakımından farklı hükümlere tâbidir.

Kendisine protesto çekilmesi talebi ile geline noter, protesto çekilmesi için verilen senedin, TTK’da yer alan şekil şartlarına uygun olup olmadığını incelemek ve araştırmak ile yükümlüdür. Uygulamada, çoğu zaman bankalar, protestoya ilişkin bu incelemeyi titizlikle yapmamaktadır. Bankalar, genellikle ellerinde bulunan her türlü senedi, protesto çekmek için notere götürmekte ve protesto çekilmesini talep etmektedirler⁵⁷. TTK’nın 647, 654 ve 776. maddelerinde yer alan düzenlemeler göz önünde bulundurulduğunda, bir senedin “nama yazılı” olduğunun tespit edilebilmesi için senedin;

- Belli bir kişinin adına olması ve bu kişinin “emrine kaydını” hiçbir surette içermemesi,
- “Nama yazılı” olduğunun açık bir şekilde belirtilmesi hâlinde, senette alacaklının adının yanına, onun “emrine kaydına” yer verilmemesi,
- Belli bir kişi adına olması ve “emre değildir” şeklinde bir ifadenin açıkça yazması,

gerekmektedir. Dolayısıyla, hamil tarafından, protesto çekilmek üzere notere verilen senetlerde, açık bir şekilde senedin “nama yazılı” olduğunun ifade edilmesinden sonra alacaklının “emrühavalesine” veya “emrine” gibi ifadeleri içeren senetlerin, belirli olma niteliğinin bozulması, bu şekilde düzenlenen senedin şeklinin şüpheli, tartışmalı ve iki şekilli bir senet hâline dönüşmesi sebebiyle, bu senetlere ilişkin protesto çekilmemesi gerekecektir. Buna rağmen, noter tarafından protesto çekilmesi durumunda kanaatimizce, söz konusu protestonun, TTK anlamında bir protesto olarak dahi değerlendirilmemesi gereklidir.

⁵⁷ Bkz. 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” başlıklı genelge’nin 8/f numaralı başlığı. Türkiye Noterler Birliği Portalı. <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/GenelgelerBirlestirilmis.aspx> (E.T. 09.07.2025)

Kanaatimizce, Türkiye Noterler Birliği tarafından, protestoları düzenleyecek noterlere gönderilen genelge, uygulamada açıklığa kavuşamamış yahut çelişkili görülen hususları aydınlatmış ve büyük bir uygulama birliği sağlamıştır.

1.4. Poliçede Başvurma Hakkı ve Protesto

Kambiyo senetlerinden olan poliçeye ilişkin TTK'da düzenlenen başvurma hakkı ve bu hakkın kullanılmasına olanak veren protesto kavramları ele alınacaktır.

1.4.1. Poliçede başvurma hakkı

Kambiyo senetlerinden poliçenin, muhatap tarafından kabul edilmesi için arz edilmesinden sonra poliçe, “kabul edilmeyebilir” veya senet borçlusu tarafından ödenmesi için şekli şartlara uygun bir biçimde ibraz edilmesinden sonra asıl borçlu, senede bağlı borcun bir kısmını yahut tamamını ödemeyebilir⁵⁸. Bunlarla birlikte, “poliçenin hangi gün kabul edildiği poliçenin üzerine yazılmamış”(TTK m. 695/2), poliçeyi kabul etmiş olsa da olmasa da muhatap, “ödemelerini tatil etmiş yahut aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmış”(TTK m. 714/5) veya kabul edilmesi için arz edilen nüshayı elinde bulunduran kişi, bunu “diğer nüshanın yetkili hamiline teslimden kaçınmış”(TTK m. 745/2,a) olabilir.

Kambiyo senetlerinden olan poliçenin, kısmen veya tamamen kabul edilmemesi yahut ödenmemesi hâlinde, bu durumları tespit eden bir protesto ile hamilin başvurma hakkını kullanması sağlanmaktadır. Kambiyo senetlerine özgülenmiş olan bir alacak hakkı niteliğindeki başvurma hakkı kapsamında, yalnızca poliçe için değil bono ve çek için de gerekli maddî ve şeklî koşulların oluşması hâlinde başvuru hakkı doğmaktadır. Başvurma hakkının ortaya çıkışında, kambiyo senetlerinden olan poliçenin ciro edilebilmesi, ciro sayesinde poliçeden doğan hakların da ciro edilen kişiye geçmesi ve cironun “teminat fonksiyonuna” sahip olmasının önemli etkilerinin olduğu ifade edilebilecektir⁵⁹.

⁵⁸ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 218.

⁵⁹ YASAN, Mustafa, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 117.

TTK m. 713’de, “*Vadede poliçe ödenmemişse hamil, cirantalara, düzenleyene ve poliçe dolayısıyla taahhüt altına girmiş olan diğer kişilere başvurulabilir*” şeklinde düzenleme yer almaktadır. Söz konusu düzenlemede adı geçen kişiler, poliçenin başvuru borçlularıdır. Başvuru borçluları, müteselsil sorumluluk ilkesi gereği alacaklıya karşı sorumludur. Söz konusu ilke doğrultusunda alacaklı, başvuru borçlularından seçtiği herhangi birinden alacağını talep edebilecektir. Ayrıca alacaklının, seçtiği herhangi bir başvuru borçlusundan alacağını talep etmesi durumunda, bu borçluyu takip eden diğer borçlulardan alacağını talep etme hakkını kaybetmeyecektir⁶⁰.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, başvuru borçluları olarak sayılan kişilerin, senette asıl borçlu olmaması yâni asıl borçlunun imzası dışında kalan kişiler olmasıdır. Söz konusu kişiler, kambiyo senedinin kabule arz edilmesi ancak senedin kabul edilmemesi ile senedin asıl borçlusuna ödenmesi için ibrazına rağmen asıl borçlunun senede konu borcu ödememesi ve kabul etmeme ile ödememe durumunun bir protesto ile saptanmasından sonra kendilerine müracaat edilmesi nedeniyle “başvuru borçluları” olarak isimlendirilmektedir⁶¹. Bu noktada, buradan çıkarılan sonuç, başvuru hakkının kendilerine karşı kullanılabildiği başvuru borçlularının borcu, takibe konulabilirlik açısından ilk sırada değil, ikinci sırada gidilebilen bir borçtur.

Hamilin başvuru hakkının doğması ve kullanılabilmesi için bazı maddî şartlar ile birlikte şekli şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. Maddî şart olarak, poliçenin vadesinin dolmuş olması, hamilin poliçeye konu borcu ödemesi için muhataba karşı poliçeyi ibraz etmesi, muhatap tarafından ise poliçenin kabul edilmemesi veyahut ödenmemesi olarak sayılabilmektedir⁶². Alacaklının, “vadeden önce” başvuru hakkını kullanabileceği durumlar,

⁶⁰ Bkz. TTK m. 724/4.; YASAN, s. 118.

⁶¹ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 220.

⁶² BOZER/GÖLE, s. 155.; YASAN, s. 120.; Ayrıca Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2019/6143 E. – 2020/3903 K. Sayılı kararında, “...6102 sayılı TTK’nun 778. maddesi yollaması ile bonolar hakkında uygulanması gereken aynı Kanun’un 714. ve 730. maddeleri uyarınca, belirli bir günde veya düzenleme gününden ya da görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi şartını içeren bir bonoya dayanarak hamilin lehtara ve cirantalara müracaat edebilmesi, ödeme gününü takip eden iki iş günü içinde senet keşidecisinin protesto edilmesine bağlıdır. Alacaklı hamil, anılan madde koşullarında protesto keşide etmeksizin, lehtar ve cirantaları takip edemez. Somut olayda, takibe konu bonolarda şikayette bulunan borçlunun lehtar olduğu görülmektedir. Bu durumda, yetkili hamil olan alacaklının, borçlu lehtar hakkında takip yapabilmesi için, bononun keşidecisine ödememe protestosu göndermesi zorunludur. Dosya kapsamında 31/03/2015, 30/04/2015, 31/05/2015 vade tarihli bonolar hakkında protesto evrakı olduğu fakat 31/05/2015 vade tarihli bononun süresinden sonra (dördüncü iş gününde) protesto edildiği, 31/03/2015, 30/04/2015 vade tarihli bonolar yönünden ise yasal süre olan iki iş günü içerisinde keşideciye ödememe protestosu çekildikten sonra

TTK m. 713/2’de tek tek sayılmıştır. Madde hükmü, “*Hamil; a) Kabulden tamamen veya kısmen kaçınılmış, b) Poliçeyi kabul etmiş olsun olmasın, muhatap iflâs etmiş veya bir ilamla ispatlanmamış olsa da sadece ödemelerini tatil etmiş veya aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmış veya c) Kabul için arz edilmesi menedilen bir poliçenin düzenleyeni iflâs etmiş, olursa vadenin gelmesinden önce de aynı başvurma hakkını haizdir*” şeklindedir.

Bu noktada, poliçeyi kabul etmeme durumuna bakıldığında hamil, poliçenin belirli olan vadesinin gelmesini beklemeden başvuru borçlularından talepte bulunabilecektir. Yine başvuru borçlularına gidilmesi durumunda da poliçenin vadesinin gelmesine kadar kabul yahut ödeme olasılığı hâlen daha bulunmaktadır. Yâni poliçenin kabul edilmemesi yahut ödenmemesi, birer tehlike olarak devam ettiğinden ticaret piyasasındaki kambiyo senetlerinin tedavülü yâni dolaşımını zorlaştırma unsurunu da taşımaktadır⁶³. Bu durum, poliçenin hamili bakımından aleyhe bir durum niteliğindedir. Hamilin bu aleyhe durumu karşısında TTK’da hamilin poliçenin vadesinin gelmesinden önce başvuru borçlularına karşı başvuru hakkını kullanma olanağı açık bırakılmıştır. Ancak bu durumda dahi hamil, kanun koyucunun kendisine tanıdığı vadeden önce başvuru hakkını kullanmayarak elinde bulunan poliçeyi, vadenin geleceği zamana kadar muhataba kabul etmesi için tekrar arz etme yoluna gidebilecektir⁶⁴.

Poliçenin vadesinden önce başvuru hakkının kullanımına imkân sağlayan ve TTK’da düzenlenen diğer bir durum, poliçeyi düzenleyenin iflâs etmesi durumudur. Ancak bunun için poliçenin kabule arzının yasaklanmış olması gerekmektedir. Bu gibi poliçelerde düzenleyen kişi, hamilin borcu tahsil etmesindeki bir güvencesidir. Şu hâlde, düzenleyenin iflâs etmesi durumunda, kabule arzı yasaklanan poliçelerde, kanun koyucunun tanımış olduğu hak doğrultusunda, poliçenin vadesinin dolması beklenmeden hamil, başvuru hakkı kapsamında başvuru borçlularına karşı müracaat edebilecektir⁶⁵.

takibe başlandığı görülmekle; alacaklı hamilin 31/05/2015 vade tarihli bono yönünden lehdara karşı müracaat hakkını kaybettiği anlaşılmaktadır” denilmektedir. (KAYA, Arslan/AKAY, Hasan Onur/AŞIKOĞLU, Şehriban İpek/ÖZSOY, Mehmet Akif/KOÇAK, Mahmut Arif/TEYMEN, Esra, Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2020), Onikilevha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2021, s. 418.)

⁶³ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 226.

⁶⁴ BAHTİYAR, Mehmet/TAŞDELEN, Nihat/BİÇER, Levent/HAMAMCIOĞLU, Esra, Kıymetli Evrak Hukuku, Beta Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2022, s. 115-116.

⁶⁵ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 111.; PULAŞLI, Hasan, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, Adalet Yayınevi, Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, 2023, s. 219.

Poliçede başvuru hakkının kullanılması için gerekli olan maddî koşullar dışında şeklî koşulların da bulunması gerekmektedir. Söz konusu şeklî koşul ise protesto çekilmesidir. Çalışmamızın konusu “haksız protestolara” ilişkin olduğundan, başvuru hakkının şeklî koşulu olan protestolar incelenecektir.

1.4.2. Poliçede protesto

Kıymetli evrak hukukunun önemli bir kısmını oluşturan kambiyo senetlerinden olan poliçede, aşağıda sayılan durumların TTK uyarınca protesto çekilmek sureti ile saptanması gerekmektedir:

- Tarih tespiti (TTK m. 695/2)
- Kabul etmeme (TTK m. 714/1)
- Ödememe (TTK m. 714/1)
- Ödemelerin tatil edilmiş yahut icra takibinin semeresiz kalmış olması (TTK m. 714/5)
- Teslimden kaçınma (TTK m. 745/2,a)

1.4.2.1. Tarih tespit protestosu

“Tarih tespit protestosu”, TTK’nın 695. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu madde hükmü, “*Poliçenin, görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi şart edilmiş olduğu veya özel bir şart gereğince belirli bir süre içinde kabule arz edilmesi gerektiği takdirde, hamil ibraz günü tarihinin atılmasını istemedikçe, kabul hangi gün gerçekleşmişse poliçeye o günün tarihi atılır. Tarih atılmamış olduğu takdirde, hamil cirantalarla düzenleyene karşı başvurma haklarını koruyabilmek için bu eksikliği zamanında düzenlenecek bir protesto ile tespit ettirmek zorundadır*” şeklindedir. Kanun koyucu tarafından söz konusu düzenleme ile poliçe, muhataba kabul etmesi için arz edildikten sonra poliçenin kabul edildiği tarihin, poliçenin üzerine yazılması gerektiği hususu vurgulanmıştır. Poliçenin üzerine kabul tarihi yazılmamış ise de poliçenin hamilinin, ciranta ve düzenleyene

karşı başvuru hakkını kullanabilmesi için kabul tarihini bir protesto çekmek suretiyle tespit etmesi gerekmektedir⁶⁶.

TTK'nın “*göröldükten belirli bir süre sonra ödenecek poliçe*” başlıklı 705. maddesinin 2. fıkrası ise “*Kabul şerhinde tarih gösterilmemiş ve protesto da çekilmemiş olursa poliçe, kabul eden hakkında, kabule ibraz için öngörölmüş bulunan sürenin son günü kabul edilmiş sayılır*” şeklindedir. Söz konusu düzenleme ile “göröldükten belirli bir süre sonra ödenecek poliçenin” üzerinde bir kabul şerhi var ancak kabul tarihi yazılmamış ve kabul tarihini tespit eden bir protesto da çekilmemiş ise poliçe, kabule arz edilmesi için öngörölmüş olan sürenin son günü kabul edilmiş sayılmaktadır.

1.4.2.2. Ödemelerin tatil edilmiş yahut icra takibinin semeresiz kalmış olduğunu tespit eden protesto

TTK'nın 714. maddesinin 5. fıkrasında, “*ödemelerin tatil edilmiş yahut icra takibinin semeresiz kalmış olması*” durumunun bir protesto ile tespit edilmesinden bahsedilmiştir. Söz konusu madde hükmü, “*Poliçeyi kabul etmiş olsun olmasın muhatap, ödemelerini tatil etmiş veya aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmış ise, hamil başvurma haklarını ancak poliçenin ödenmesi için muhataba ibrazından ve protestonun çekilmesinden sonra kullanabilir*” şeklindedir. Bu düzenlemede, poliçenin muhatabı, poliçeyi kabul etse de etmese de “ödemelerini tatil etmiş veya aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmış” ise bu durumda senet hamilinin, senedi muhataba ibraz etmesi ve sözü edilen durumları tespit eden bir protesto çekmesi ile başvuru hakkını kullanabileceği, ayrıca başka bir işlem yapmasına gerek olmadığı, ifade edilmiştir.

1.4.2.3. Teslimden kaçınıldığını tespit eden protesto

TTK'nın 745. maddesinin 1. fıkrasında, “*Nüshalardan birini kabul için gönderen kişi, bu nüshayı elinde tutan kişinin adını diğer nüshalar üzerine yazmak zorundadır. Kabul için gönderilen nüshayı elinde tutan kişi; bunu, diğer nüshanın yetkili hamiline teslim etmekle*

⁶⁶ **POROY**, Reha/**TEKİNALP**, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Vedat Kitapçılık, Güncellenmiş 24. Bası, İstanbul, 2021, s. 179.; **PULAŞLI**, s. 223.

yükümlüdür” şeklinde düzenleme mevcuttur. Kanun koyucu tarafından aynı maddenin 2. fıkrasına ise *“Teslimden kaçınırsa hamil başvurma hakkını, ancak; a) Kabul için gönderilen nüshanın, istemde bulunulmasına rağmen kendisine teslim olunmadığı, b) Diğer nüsha üzerinde de kabulün veya ödemenin sağlanamadığı, hususları bir protesto ile tespit ettirilmiş olduğu takdirde kullanabilir*” şeklinde bir düzenleme getirilmiştir. Söz konusu düzenlemeden, muhatap tarafından kabul edilmesi amacıyla gönderilen bir nüshanın, diğer nüshayı elinde bulunduran hamile tesliminin bir yükümlülük niteliğinde olduğu, nüshayı teslim etme yükümlülüğüne uyulmaması durumunda ise bu durumu tespit eden bir protesto çekmek suretiyle senedin hamilinin, başvurma hakkını kullanabileceği anlaşılmaktadır.

1.4.2.4. Kabul etmeme protestosu

Kabul etmeme protestosu, poliçenin hamilinin, poliçenin muhatabı tarafından kabul edilmemesi üzerine noter vasıtası ile düzenlettiği, “poliçenin kabul edilmemesi” durumunu saptayan resmî bir belgedir⁶⁷. Kabul kurumu, kambiyo senetlerinden poliçeye özgü bir kurum⁶⁸ olduğundan, kabul etmeme protestosu da poliçeye özgü bir protesto türüdür. Muhatap, kendisine sunulan poliçeyi tümüyle veya bir kısmıyla kabul etmez ise hamil, poliçenin vadesini bekleyerek ödeme talep edebilecek yahut poliçenin vadesini beklemeksizin “kabul etmeme protestosu” düzenlemek suretiyle TTK’nın 713. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen başvuru borçlularına (hamil, cirantalar, düzenleyen ve poliçe dolayısıyla taahhüt altına girmiş olan diğer kişiler) karşı başvurma yoluna gidebilecektir⁶⁹. Uygulamada ise hamilin, muhatapça kabul edilmemiş bir poliçeyi vadesi geldiğinde ödeyebileceğini düşünme ihtimalinin düşük olması nedeniyle, genellikle protesto düzenleme yoluna gidilmektedir⁷⁰. Bu nedenle, poliçenin borçlu tarafından “kabul edilmeme” olgusunun noter tarafından düzenlenecek resmî bir protesto ile tespiti, kavramsal olarak kabul etmeme protestosunu karşılamaktadır⁷¹.

⁶⁷ ÖZDAMAR, Mehmet/GÖKTÜRK, Kürşat/CAN, Mehmet Çelebi/KAŞAK, Esra, Kıymetli Evrak Hukuku, Adalet Yayınevi, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, 2024, s. 195.

⁶⁸ BOZER/GÖLE, s. 125.

⁶⁹ PULAŞLI, s. 220.

⁷⁰ BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 71.

⁷¹ PULAŞLI, s. 220.

Kabul etmeme protestosunun, poliçenin kabul edileceği yerde, muhatabın ticaret yerinde, ticaret yeri yok ise oturduğu yerdeki noter tarafından düzenlenme imkânı bulunmaktadır. Protestonun hangi noterlikte çekilmesi gerektiğine ilişkin değerlendirme yapılacak olursa, TTK'nın 755. maddesindeki düzenlemenin incelenmesi gerekecektir. Söz konusu madde hükmünde, *“Poliçeyi kabul veya ödeme için ibraz etmek, protesto çekmek, poliçenin bir nüshasının verilmesini istemek gibi belirli bir kişi nezdinde yapılacak olan bütün işlemlerin, bu kişinin ticaret yerinde ve böyle bir yeri yoksa konutunda yapılması gereklidir”* ifadesi yer almaktadır. Bu düzenleme kapsamında, “protesto” işlemi de kendine yer bulmuş ve yalnızca “protesto” ifadesi kullanılmıştır. Dolayısıyla, maddede bahsi geçen protestonun, hangi tür protesto olduğuna ilişkin herhangi bir sınırlama getirilmemiştir⁷².

TTK'da yer alan düzenlemenin, taraflarca senedin üzerine yazılacak bir kayıt ile değiştirilme imkânının bulunup bulunmadığı ise açık değildir. Ticarî uygulamada, taraflarca senedin üzerine yazılacak bir yetki kaydının, kanunen protestoyu çekecek noterin yetkisinde herhangi bir değişiklik yaratmayacağı değerlendirilmiştir⁷³. Söz konusu husus, Türkiye Noterler Birliği'nin 08.11.1991 tarih ve 71 numaralı genelgesinde net bir şekilde ifade edilmiştir⁷⁴.

Düzenleneceği süre bakımından ise poliçenin kabule arzı için belirlenmiş olan sürede “kabul etmeme protestosunun” çekilmesi gerekmektedir⁷⁵. Öte yandan, kabul etmeme protestosu, TTK m. 694'de yer alan düzenleme gereği muhatap tarafından poliçenin ertesi gün kabule arzının istenmesi hâlinde, poliçenin ilk arz edildiği tarih, vadenin son gününe denk gelmiş ise protesto, o günün ertesi günü de çekilebilmektedir. TTK m. 752/1'de yer alan düzenlemede ise *“Poliçeye ilişkin diğer bütün işlemler, özellikle kabul için ibraz ve protesto işlemleri de tatilde yapılmayıp ancak bir iş gününde yapılabilir”* denilmiştir.

TTK'da yer alan düzenleme dışında, Türkiye Noterler Birliği'nin yayınladığı 06.12.1973 tarih ve 3059 sayılı genelgede, işlemlere ilişkin taleplerin mesai saatleri içerisinde alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte genelgede, işlem yapılmasını

⁷² DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 31.

⁷³ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 32.

⁷⁴ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 32.

⁷⁵ POROY/TEKİNALP, s. 247.

talep eden kişilerce, noter tarafından yapılacak işleme ilişkin hazırlama süresinin de göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Bu husus, “*Kasayı kapadıktan sonra para kabul etmeyen bankaların, noterin de yevmiye defterini kapatarak yekünleri alması için gerekli çalışma saatinin bitimine yakın kendisine tevdi edilecek senetleri protesto etmek için alamayacaklarını, göz önünde tutmaları gerekir*” şeklinde ifade edilmiştir⁷⁶.

TTK’da yer alan düzenlemeye ve Türkiye Noterler Birliği’nin yayınladığı genelgeye rağmen nöbetçi noter aracılığıyla tatil günü protesto çekilmesine ilişkin talebin, noter tarafından kabulü hâlinde, çekilen protesto yalnızca bu sebeple geçersiz nitelikte sayılmamalıdır⁷⁷. Çünkü, TTK’nın 721. maddesi gereği, noter tarafından dikkat edilmesi gereken hususlara dikkat edilmeden kanuna uygun olmayan (mesai saatleri dışında) bir protestonun düzenlenmesi hâlinde, düzenlenen protesto yine de geçerli sayılmalıdır. Protestonun geçerli sayılmasına rağmen protesto düzenlenmesini talep eden senedin hamili ve protestoyu düzenleyen noterin sorumluluğu gündeme gelecektir. Bu noktada, protesto çekilmesine ilişkin talebin, TTK’nın 714. maddesinin 2 ve 3. fıkralarında belirtilen “kabule arz için belirli olan süre” ve “ödeme gününü izleyen iki iş günü” içinde yapıp yapılmadığı araştırılmalıdır. Eğer, TTK’nın 714. maddesinin 2 ve 3. fıkralarında belirtilen sürelerle aykırı olarak, bu süreler geçtikten sonra bir protesto çekilmesi talep edilmiş ve bu talep doğrultusunda protesto çekilmiş ise kanaatimizce bu protestonun geçerli sayılması, hukuka ve hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir.

Burada dikkat çekilmesi gereken önemli bir nokta vardır ki o da poliçenin kabulü için öngörülen bir usûl var ise de istiasnalar dışında kural olarak, poliçenin kabulü için poliçenin arzı zorunlu değil ihtiyarî niteliktedir. Şu hâlde, kural olarak poliçenin kabulü için arz edilmesinin zorunlu kılınmadığı durumlarda, hamilin poliçeyi arz etmesi de gerekmeyecek olduğundan, poliçenin vadesi geldiğinde ödenmesi için ibraz edilmesi söz konusu olacaktır.

Hâl böyle olunca, vadesi gelen poliçeye konu olan borcun ödenmemesi durumu, yalnızca “ödememe protestosu” düzenlenmesi ile saptanmış yâni tespit edilmiş durumda olacaktır. Bu doğrultuda, hamilin poliçenin kabul edilmesi için arz etme zorunluluğunun

⁷⁶ **DEMİRKAPI**, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 39.

⁷⁷ **BOZGEYİK**, (Poliçede Müracaat Hakkı) s. 128.; **DEMİRKAPI**, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 39.

bulunmaması hâlinde hamilin, muhatabın poliçeyi kabul etmemesi yâni kabulden kaçınması durumunu bir protesto ile ispat etmesini yâni doğrulamasını beklemek gereksiz olacaktır. Bu hâlde de hamilin, kanun koyucunun kendisine tanıdığı başvuru hakkını kullanması için bu olguları ispatlamasını da beklememek gerekecektir⁷⁸.

TTK'nın 714. maddesinin 4. fıkrasında, “*Kabul etmeme protestosu çekilmiş olması hâlinde, ödeme için poliçeyi ibraz etmeye gerek olmadığı gibi, ödememe protestosu çekmeye de ihtiyaç yoktur*” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Kanunda yer alan düzenlemeye rağmen yine de “ödememe protestosu” çekilmesi durumunda kanaatimizce, protesto çekilmesi için yapılan giderlerin borçludan talep edilememesi gerekir. Zira, TTK'nın 714. maddesinin 4. fıkrasında, “kabul etmeme” durumu bir protesto ile tespit edilmiş ise artık poliçenin ödenmesi için ibraz edilmesine ve “ödememe” durumunun bir protesto ile tespit edilmesine gerek olmadığı, açıkça belirtilmiştir. Kanunda bu husus düzenlendiğinden, senedin hamilinin, söz konusu düzenlemeyi göz ardı ederek “ödememe protestosu” çekilmesini talep etmesi neticesinde oluşacak giderlere, kendisinin katlanması gerekecektir.

Poliçelere özgü bir işlem olan “kabul etmeme protestosunun”, kime karşı çekileceği net değildir ve bu konuda görüş ayrılıkları bulunmaktadır⁷⁹. Doktrindeki bir görüşe göre, “kabul etmeme protestosunun” kabul etme konusunda bir yükümlülüğü olmayan muhataba karşı çekilmesi anlamlı değildir⁸⁰. Bu nedenle, “kabul etmeme protestosunun” düzenleyene karşı çekilmesi gerektiği belirtilmektedir. Diğer bir görüşe göre ise, “kabul etmeme protestosunun” poliçenin muhatabına karşı çekilmesi gerekmektedir⁸¹. Ancak bu durumun, alenileştirilmemesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Kanaatimizce son görüş, poliçenin niteliğine daha uygun düşmektedir. Çünkü, poliçenin kabule arz edileceği kişi ile poliçeyi kabul edip etmeme konusunda karar verecek kişi, poliçenin muhatabıdır.

Poliçenin, muhatap tarafından kabul edilmemesi durumunda hamil, “kabul etmeme protestosunu” çekmez ise poliçenin vadesinden önce başvuru borçlularına karşı başvuru hakkını kullanamayacaktır⁸². Ancak bu durum karşısında hamilin, yine de başvuru

⁷⁸ PULAŞLI, s. 220.

⁷⁹ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 47.

⁸⁰ BOZGEYİK, (Poliçede Müracaat Hakkı) s. 122.; PULAŞLI, s. 218.

⁸¹ KARAYALÇIN, Yaşar, Ticari Senetler, Ankara, 1970, s. 197.

⁸² BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 112.

borçlularına karşı kanunun ona tanıdığı başvuru hakkı tamamen kullanılamaz hâle gelmeyecek yâni başvuru hakkını kaybetmeyecektir⁸³. Böyle bir durumda, TTK’nın 713. maddesinin 1. fıkrası gereğince hamil, poliçenin vadesinin gelmesini bekleyecek ve az sonra bahsedeceğimiz “ödememe protestosunu” düzenleyerek, başvuru borçluları olarak kanunda sayılan kişilere karşı başvuru hakkını kullanabilecektir⁸⁴.

Burada önemle belirtilmesi gereken iki ayrık durum vardır. Bunlardan ilki “*görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek poliçeler*” olup ikincisi ise “*kabule arz edilmesi zorunlu kılınmış olan poliçeler*” dir⁸⁵. Söz konusu istisnâ iki durumda da hamil tarafından “kabul etmeme protestosunun” düzenlenmemiş olması, hamilin kanunun ona tanıdığı başvuru hakkını kaybetmesine yol açacak ve bu hakkını kullanamayacaktır⁸⁶.

1.4.2.5. Ödememe protestosu

Ödememe protestosu, bir kambiyo senedinin vadesi gelmiş ise senedin vadesinde ödenmesi için borçluya ibraz edilmesine rağmen senedin borçlusu tarafından ödenmemesi durumunu saptayan ve noter vasıtası ile düzenlenen resmî bir belgedir⁸⁷. Düzenlenen poliçenin, süresinde ödenmesi için ibrazından sonra borçlu tarafından ödemenin gerçekleştirilmemesinin resmî bir belge ile tespit edilmesi gerekmektedir. Bu durum ödemenin yapılacağı yerde, “ödememe protestosunun” düzenlenmesi ile gerçekleşmektedir⁸⁸.

Ödememe protestosunun düzenleneceği süre, TTK m. 714/3’de ifade edilmiştir. Madde hükmünde, “*Belirli bir günde veya düzenlenme gününden ya da görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi şartını içeren bir poliçeden dolayı çekilecek ödememe*

⁸³ KAYIHAN, Şaban, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Ankara 2024, s. 142-143.

⁸⁴ DEMİRKAPI, Ertan, Kambiyo Senetlerinde İhbar Zorunluluğu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011, s. 44-45.

⁸⁵ ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Yetkin Yayınları, Güncelleştirilmiş 27. Baskı, Ankara, 2024, s. 100.

⁸⁶ BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 70.

⁸⁷ ÇAMOĞLU, Ersin, Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, Vedat Kitapçılık, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 2. Bası, İstanbul, 2023, s. 87.

⁸⁸ KENDİGELEN, Abuzer/KIRCA, İsmail, Kıymetli Evrak Hukuku, Onikilevha Yayıncılık, Güncellenmiş 8. Baskı, İstanbul, 2024, s. 258.

protestosunun, ödeme gününü izleyen iki iş günü içinde çekilmesi zorunludur. Görüldüğünde ödenmesi şart olan bir poliçeden dolayı çekilecek ödememe protestosu, ikinci fıkrada kabul etmeme protestosu için gösterilen süreler içinde çekilir” denilmektedir. Söz konusu düzenlemedeki “ödeme gününü izleyen iki iş günlük süre” hak düşürücü nitelikteki sürelerden olmakla, bu süre yargılama esnasında hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınacaktır⁸⁹. Poliçenin görüldüğünde ödenmesi gerekiyor ise ödememe protestosu da kabul etmeme protestosu için öngörülen sürede düzenlenmelidir⁹⁰.

Hâl böyle iken önceden belirlenmiş olan bir günde ödenecek poliçeler, düzenlendiği tarihten bir süre sonra yahut görüldükten sonraki belirli bir süre sonunda vadesi gelen poliçelere bakıldığında, poliçenin ödenmemesi durumunun, “ödeme gününü izleyen 2 iş günü içinde” noter tarafından resmî olarak bir “ödememe protestosu” çekilmesi ile tespit edilmesi önem arz etmektedir⁹¹.

TTK m. 704/1’de ifade edildiği üzere, poliçenin görüldüğünde ödenmesi kararlaştırılmış ise poliçenin düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde muhataba ödemesi için ibraz edilmesi zorunludur. Kanunun düzenlediği şekliyle, poliçeyi düzenleyen tarafından söz konusu bir yıllık süre kısaltılabilir yahut daha uzun bir süre öngörülebilir. Cirantalarca da ibraz için belirlenmiş olan süreler kısaltılabilmektedir. Kanun koyucu, bu yönde cirantalara yetki vermiştir.

Burada uygulamadaki “ödememe protestosuna” ilişkin örnek bir Yargıtay kararına değinilmesi, konuyu anlamlandırma ve açıklama bakımından yerinde olacaktır. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 19/04/2017 tarih 2016/17339 E. - 2017/6078 K. Sayılı kararında⁹², “6102 sayılı TTK’nun 778. maddesi yollaması ile bonolar hakkında uygulanması gereken aynı Kanun’un 714. ve 730. maddeleri uyarınca, belirli bir günde veya düzenleme gününden ya da görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi şartını içeren bir bonoya dayanarak hamilin lehtara ve cirantalara müracaat edebilmesi, ödeme gününü takip eden iki iş günü içinde senet keşidecisinin protesto edilmesine bağlıdır. Alacaklı hamil, anılan madde koşullarında

⁸⁹ PULAŞLI, s. 220-221.

⁹⁰ KAYIHAN, s. 143-144.

⁹¹ YASAN, s. 122.

⁹² <https://karararama.yargitay.gov.tr/>. (E.T. 30.01.2025)

protesto keşide etmeksizin, lehtar ve cirantaları takip edemez. Somut olayda, takibe konu olan 200.000 TL ve 420.000 TL bedelli iki adet bonoda, şikayette bulunan borçlunun, lehtar (birinci ciranta) olduğu görülmektedir. Bu durumda, yetkili hamil olan alacaklının, borçlu ciranta hakkında takip yapabilmesi için, bononun keşidecisine ödememe protestosu göndermesi zorunludur. İcra dosyasında, söz konusu bonolar bakımından protesto çekildiğine dair bir belge bulunmadığı görülmekle, alacaklı hamilin takibe dayanak bonolar yönünden cirantaya karşı müracaat hakkını kaybettiği anlaşılmaktadır” denilmektedir. Söz konusu karar ile TTK’da öngörülmüş olan süreler içerisinde ödememe protestosunun çekilmesi gerektiği, aksi takdirde başvuru borçlularına karşı başvuru hakkını kullanamayacağı dolayısıyla bu hakkını kaybedeceği, açık ve net bir şekilde ifade edilmiştir⁹³.

“Ödememe protestosu”, senede konu borcu ödeme yükümlülüğü altında olan asıl borçluya karşı çekilmektedir⁹⁴. Ödeme yükümlülüğü altında olan kişi ise, bonolarda “düzenleyen”; poliçelerde ise “kabul eden muhatap”tır⁹⁵. Doktrinde, “ödememe protestosunun” senedin başvuru borçlularına karşı çekilebileceği de ifade edilmiştir⁹⁶.

Poliçenin muhatabı, poliçenin asıl borçlusu hâline gelmez yâni poliçeyi kabul etmez ise muhataba karşı protesto çekilip çekilmeyeceği doktrinde tartışmalıdır⁹⁷. Bir görüş, “ödememe protestosunun” yine de muhataba karşı çekileceğini ancak bu durumun

⁹³ Ayrıca Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2019/532 E. – 2019/7539 K. Sayılı kararında, “...İstanbul Bölge Adliye Mahkemesince, asıl ve birleşen davaya konu bonolarla ilgili ödememe protestosu düzenlenmediğinden davacının davalı cirantaya karşı başvuru hakkını kaybettiği, bonolarda davacı hamil ve davalı lehtar-ciranta olup aralarında dava dışı başka bir ciranta bulunduğundan davacının davalıdan aralarında temel ilişki bulunduğu iddiasıyla alacak talebinde bulunmasının mümkün olmadığı, davacı vekilinin yasal hakkını kullanarak birleşen davayı tam ıslahla alacak davasına dönüştürdüğü, bu nedenle davalı vekilinin ıslahın tazminattan kurtulmak amacıyla kötü niyetli olarak yapıldığı ve dikkate alınmaması gerektiği yönündeki istinaf nedeninin yerinde görülmediği gerekçesi ile davacı vekilinin asıl ve birleşen davaya yönelik, davalı vekilinin birleşen davaya yönelik istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmesi yerindedir” denilmektedir. (KAYA, Arslan/ZENGİN, İbrahim Çağrı/SORKUN, A. Furkan/YILDIZ, Nurgül/YILDIZ, M. Enes/OĞUZ, Elif, Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2019), Onikilevha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2020, s. 365.)

⁹⁴ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambyo Senetlerinde Protestolar) s. 47.

⁹⁵ Bkz. Yargıtay İİD. 21.04.1996 – 4279/4161; “Ödememe protestosu bonolarda keşideciye, poliçelerde kabul eden muhataba çekilir...” (KAÇAK, Nazif, Açıklamalı- İctihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek, Seçkin Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Ankara, 2008, s. 421.); DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambyo Senetlerinde Protestolar) s. 47.; PULAŞLI, s. 218.

⁹⁶ PULAŞLI, s. 225.

⁹⁷ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambyo Senetlerinde Protestolar) s. 47.

alenileşmemesi gerektiğini ifade etmektedir⁹⁸. Diğer bir görüş ise “ödememe protestosunun” poliçeyi düzenleyene karşı çekilmesi gerektiği yönündedir⁹⁹. Kanaatimizce, “ödememe protestosunun” poliçe ilişkisine girmemiş, poliçeyi kabul etmemiş olan muhataba karşı çekilmesinin bir anlamı bulunmayacaktır. Çünkü muhatap, poliçeyi kabul etmeyerek senede konu borcun kendisine ait olmadığını, senedin asıl borçlusu olmayacağını beyan etmiş olmaktadır. Buna rağmen, poliçeyi kabul etmeyen muhataba karşı “ödememe protestosunun” çekilmesi bir hukukî yarar sağlamayacaktır.

Poliçenin hamili, “ödememe protestosu” çekmediği durumda, poliçeyi kabul etmiş ise poliçenin asıl borçlusu olan “kabul eden muhataba” başvurabilecektir. Muhatap, poliçeyi kabul etmemiş ise hamil, kabulden önce de sorumluluğu bulunan poliçeyi “düzenleyene” başvurabilir. Bu durumda hamil, sayılan kişiler dışında diğer başvuru borçlularına karşı kıymetli evrak hukukunda öngörülmüş olan takip yollarına başvuramayacaktır¹⁰⁰.

TTK’da kambiyo senetlerinden doğan taleplere ilişkin zamanaşımı süreleri ile ilgili düzenleme de bulunmaktadır. TTK’nın 749. maddesinin 1. fıkrasında, “poliçeyi kabul eden muhataba” karşı ileri sürülebilecek taleplerin, “*vadenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle*”; aynı maddenin 2. fıkrasında, “cirantalar ve düzenleyene” karşı ileri sürülebilecek taleplerin, “*süresinde çekilen protesto tarihinden veya senette “gidersiz iade olunacaktır” kaydı varsa vadenin dolduğu tarihten itibaren bir yıl geçmekle*”; aynı maddenin 3. fıkrasında ise “bir cirantanın diğer cirantalar ile düzenleyene” karşı ileri süreceği istemlerin “*cirantanın poliçeyi ödediği veya poliçenin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren altı ay geçmekle*” zamanaşımına uğrayacağı, hüküm altına alınmıştır. Söz konusu düzenlemeden, poliçenin asıl borçlusu olan “poliçeyi kabul eden muhatapın” ve başvuru borçluları olan “cirantalar ve düzenleyenin” sorumluluğunun süresiz olmadığı, bu kişilere karşı ileri sürülebilecek taleplerin, 1 ve 3 yıllık zamanaşımı sürelerine tâbi olduğu sonucu çıkarılmaktadır.

⁹⁸ KINACIOĞLU, Naci, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara, 1999, s. 192. (Aktaran; DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 47.)

⁹⁹ BOZGEYİK, (Poliçede Müracaat Hakkı) s. 123.

¹⁰⁰ KAYIHAN, s. 145.

“Ödememe protestosunun” düzenlenmesi hâlinde doğabilecek hukukî sonuçlardan bahsedilmesi gerekirse¹⁰¹ bu sonuçlardan ilki, tedavüle giren poliçenin güvenliğinin ve piyasadaki dolanımının zedelendiği ve sonuç olarak dolanımının bittiğidir. Hukukî sonuçlardan ikincisine gelecek olursak, hamilin başvuru hakkını kullanmasına imkân sağlamasıdır. Üçüncü sonuç ise ödememe protestosunun çekilmemesi durumunda, başvuru hakkının sona ermesidir. Yâni hamil, kanunun zorunlu olarak çekilmesini öngördüğü ödememe protestosunu düzenletmez ise başvuru hakkını kullanamayacaktır¹⁰².

Kambiyo senetleri konusunda önem arz eden protestolardan, kabul etmeme ve ödememe protestosu arasındaki belirgin farklar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Kabul etmeme protestosu düzenleme, kural olarak ihtiyarî yâni düzenlenmesi zorunlu nitelikte olmayıp “kabule arzı yasaklanmış” poliçeler bu duruma örnek bir hâldir. Ödememe protestosunun ise düzenlettirilmesi normal şartlar altında mecburî olmakla, protestodan muafiyet hâllerinden biri mevcut ise bu durumda düzenlenmesi zorunlu olmaktan çıkmaktadır¹⁰³.
- Kabul etmeme protestosu, poliçenin vadesi gelene kadar her zaman çekilebilmektedir. Ödememe protestosu ise kural olarak kanunda yer aldığı şekliyle “ödeme gününü izleyen iki iş günü” içinde çekilmekle birlikte,

¹⁰¹ **BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU**, s. 118.

¹⁰² Ayrıca Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2021/4915 E. – 2021/11137 K. Sayılı kararında, “...6102 sayılı TTK’nun 778. maddesi yollaması ile bonolar hakkında uygulanması gereken aynı Kanun’un 714. ve 730. maddeleri uyarınca, belirli bir günde veya düzenleme gününden ya da görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi şartını içeren bir bonoya dayanarak hamilin lehtara ve cirantalara müracaat edebilmesi, ödeme gününü takip eden iki iş günü içinde senet keşidecisinin protesto edilmesine bağlıdır. Alacaklı hamil, anılan madde koşullarında protesto keşide etmeksizin, lehtar ve cirantaları takip edemez. Alacaklı hamil, anılan madde koşullarında, senedi düzenleyene protesto keşide etmediği takdirde, ciranta olan borçluya karşı müracaat hakkını kaybeder. İİK’nun 170/a-2. maddesi gereğince, icra mahkemesince, alacaklının kambiyo hukuku mucibince takip hakkının bulunup bulunmadığı re’sen araştırılmak zorundadır. Somut olayda, takibe konu bonoda şikayette bulunan ... Sigorta Aracılık Hizmetleri Limited Şirketi’nin ciranta, muris ...’un ise lehtar olduğu görülmektedir. Bu durumda, yetkili hamil olan alacaklının, borçlu lehtar ve ciranta hakkında takip yapabilmesi için, bononun keşidecisine ödememe protestosu göndermesi zorunludur. Takip dosyası içeriğinden keşideciye ödememe protestosu gönderilip gönderilmediği anlaşılmamaktadır. O hâlde mahkemece yukarıda belirtilen maddeler uyarınca protesto evrakının varlığı (süresinde olup olmadığı) araştırılıp oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hükmün tesisi isabetsizdir” denilmektedir. (**KAYA**, Arslan/**SOYKAN**, İsmail Cem/**KESİCİ**, Buğra/**ŞENESEN**, Elif Oğuz/**TAMER**, Elanur, Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2021), Onikilevha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2022, s. 345-346.)

¹⁰³ **KENDİGELEN/KIRCA**, s. 262.

görüldüğünde ödenecek olan senetlere ilişkin ödememe protestosu, bu kapsamın dışında kalmaktadır. TTK'nın 714. maddesinin 3. fıkrası gereği, görüldüğünde ödenecek olan senetlere ilişkin ödememe protestosu, “*kabul etmeme protestosu için gösterilen süreler içinde*” çekilmektedir. Bu durumda, görüldüğünde ödenecek olan senetlerde ödememe protestosu, poliçenin vadesi gelene kadar her zaman çekilebilmektedir.

- Kabul etmeme protestosu, poliçenin kabul edilmesi için arz edilmesi yasaklanmış ise düzenlenmeyecektir. Bu durumda, kabul etmeme protestosunun düzenlenmesi herhangi bir hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. Ödememe protestosunun çekilmesi ise yasaklanabilen bir durum olmadığından, burada ödememe protestosunun yasaklanmasından bahsedilemeyecektir¹⁰⁴.

1.4.3. Protestonun şekli ve içeriği

Protestonun hangi şekilde düzenleneceği ve içeriğinde nelerin bulunması gerektiği, TTK'da açıkça hüküm altına alınmış olmakla çalışmamızda ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

1.4.3.1. Protestonun şekli

NotK.'nın “ticarî protesto” başlıklı 105. maddesinde, “*Kabul etmeme ve ödememe protestosu, Türk Ticaret Kanunu'nda yazılı hükümlere göre yapılır*” denilmektedir. TTK'da protestonun hangi düzenlemeler kapsamında ne şekilde düzenleneceği ayrıntılı bir biçimde m. 715-719'da hüküm altına alınmıştır. TTK m. 715'de “*Protestonun 716 ncı maddede belirtilen şekil ve surette noterlikçe düzenlenmesi gerekir*” şeklinde düzenleme yer almaktadır. Şu hâlde, kabul etmeme ve ödememe protestosunun, noter tarafından düzenlenmesi gerekmektedir.

¹⁰⁴ YASAN, s. 121.

Protesto çekilirken uyulması gereken şekli koşullar ise 717. maddede düzenlenmiş ve hüküm altına alınmıştır¹⁰⁵. TTK'nın 717. maddesinde, “*Protesto, ayrı bir belge hâlinde düzenlenerek poliçeye bağlanır. Protesto, aynı poliçenin çeşitli nüshaları veya poliçenin aslı ile bir sureti ibraz edilerek düzenlenmiş ise protestoyu bu nüshalardan birine veya asıl senede bağlamak yeterlidir. Diğer nüshalara veya surete, protestonun, kalan nüshalarından birine veya poliçenin aslına bağlanmış bulunduğu kaydolunur*” denilmektedir.

Burada önemle belirtmek gerekir ki protestonun şekline ilişkin hüküm altına alınan TTK'nın 715. maddesinin gerekçesinde, söz konusu düzenlemenin kaynağını, eski 6762 sayılı TTK'nın 627. maddesinin oluşturduğu ifade edilmiştir. Adı geçen düzenlemenin diğer bir kaynağı olan İsviçre Borçlar Kanunu'nun 1035 vd. maddelerinde de noter aracılığı ile düzenlenen protestoların, poliçenin “kabul edilmemesi” yahut “ödenmemesinin” tespiti ve ispatı amacıyla kullanıldığı belirtilmiştir¹⁰⁶. Eski 6762 sayılı TTK'ya adı geçen düzenlemelerden esinlenilerek bazı hükümler getirilmiş olmakla söz konusu düzenlemelerden biri de protestonun şekil şartlarına ilişkindir¹⁰⁷.

1.4.3.2. Protestonun içeriği

Protestonun içeriğinde nelerin bulunması gerektiği ise TTK m. 716'da tek tek düzenlenmiştir. Maddede, “*Protesto; a) Protestoyu çeken ve kendisine protesto çekilen kişilerin adlarını veya ticaret unvanlarını, b) Kendisine protesto çekilen kişinin, poliçeden doğan taahhüdünü yerine getirmeye davet edildiği hâlde, taahhüdünü ifa etmemiş, kendisi bulunamamış veya ticaret yerinin ya da konutunun belirlenememiş olduğuna ilişkin bir şerhi, c) Sözü geçen davetin yapıldığı veya davet teşebbüsünün sonuçsuz kaldığı yer ve güne ait bir şerhi ve d) Protestoyu düzenleyen noterin imzasını, içerir*” denilmektedir.

Yine madde hükmünün devamında, poliçenin kısmî olarak ödenmesi durumunda bu hâlin de protestoda açıkça belirtilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Ayrıca, poliçenin

¹⁰⁵ KAYA, Mustafa İsmail/ TATLI, Burçak, Kıymetli Evrak Hukuku, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2024, s. 95-96.

¹⁰⁶ Naklen DİNÇ, Mutlu/BAHADIR, Çilem, Türk Ticaret Kanunu (Gerekçeli-Karşılaştırmalı), Seçkin Yayınları, Ankara 2021, s. 654.

¹⁰⁷ DİNÇ/BAHADIR, s. 654.

muhatapına kabul etmesi için arz edilen bir poliçe mevcutsa ve muhatap, “ertesi gün” yine poliçenin arz edilmesini talep etmiş ise söz konusu hâl de protestoda yer almalıdır. Poliçenin hamili, bazı durumlarda kendi hatası sonucu yahut kötü niyetli olarak muhatapın zarara uğraması amacıyla poliçeyi hiçbir zaman ibraz etmemiş, poliçeyi ibraz edeceği adresi aramamış yahut kasıtlı olarak yanlış adreste göstermiş olma ihtimali her zaman mevcuttur. Söz konusu sebeplerle noter, kanunen düzenlemesi zorunlu olan protestoyu düzenlemeden önce, hamilin poliçenin ibrazına ve ibraz edileceği yere ilişkin beyanlarına tümüyle güvenmemelidir¹⁰⁸. Sayılan işlemleri sırasıyla ve layıkıyla yerine getirmiş ancak bir sonuç elde edilememiş ise yine noter aracılığı ile protesto çekilmelidir.

Bu düzenlemelere aykırı işlem yapılması hâlinde, söz konusu işlemler nedeniyle zarara uğrayan kimselerin taleplerinden hem noter hem de poliçenin hamili birlikte sorumlu olacaktır. Pratikte sıkça karşılaşılan durumlardan biri ise bazı noterlerin, yalnızca hamil tarafından beyan edilmiş olan muhatap tarafından kabul edilmeme, ödenmeme yahut poliçenin muhatabının adresinin tespit edilemediği, muhatapın adreste bulunamadığı durumlara itibar edilmek ve esas alınmak suretiyle protestoların düzenlenmesidir. Açıkça belirtmek gerekir ki uygulamada sıkça karşılaşılan bu durum karşısında zarara uğrayanların, zararlarını giderme haklarının bulunması önem arz etmektedir¹⁰⁹.

Protestonun kime karşı çekileceği konusunda ise doktrinde görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bu nedenle, her iki protesto türü için ayrı ayrı değerlendirme yapılmış ve çalışmamızın “kabul etmeme protestosu” ile “ödememe protestosu” başlıkları altında incelenmiştir.

Yine noter aracılığı ile protesto düzenlenirken poliçenin alacaklısı olan kişinin, düzenlenme sırasında orada bizzat bulunması gerekli olmayıp uygulamada çoğu zaman protesto düzenlenirken orada bulunmamaktadırlar. Ancak burada önem arz eden bir nokta vardır ki o da poliçenin borçlusu konumunda olan kişiye, vadenin bitimine kadar, protesto çeken kişiye senet borcunu ödeme imkânı verilmesi ve bunun sonucu olarak da çekilen protestonun yaratacağı etkilerin sona erdirilmesine ilişkin olanak tanınması olarak ifade

¹⁰⁸ TUNA, Ergun/GÜRBÜZ GÖÇ, Dığdem, Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, 10. Baskı, Beta Yayınları, 2018, s. 194.

¹⁰⁹ TUNA/GÜRBÜZ GÖÇ, s. 194.

edilebilir¹¹⁰. Zira, ticarî hayatta noter aracılığı ile senet borcuna ilişkin kabul etmeme yahut ödememe durumlarında ortaya çıkan protesto kurumunun devreye sokulması, aleyhine protesto düzenlenen tacir için olumsuz etkiler yaratacaktır ki bu da onun ticarî hayatına büyük zararlar verecektir¹¹¹.

1.4.4. Protesto düzenlenmesi gerekmeyen hâller

Kanunda düzenlenen veyahut tarafların serbest iradesiyle belirlenen bazı hâllerde, kabul etmeme ve ödememe protestosunun düzenlenmesine gerek kalmamaktadır. Bu hâller aşağıda başlıklar altında incelenecektir.

1.4.4.1. Kanunda düzenlenen hâller

TTK'da düzenlenmiş olan ve protestonun düzenlenmesine gerek olmayan hâller, iflâs ve mücbir sebep şeklinde ifade edilmektedir.

1.4.4.1.1. İflâs

TTK m. 714/6 gereği, poliçenin muhatabı kabul etmiş olsa da olmasa da iflâs etmiş ise yahut poliçenin kabulü için arzı yasaklanan poliçenin düzenleyeni iflâs etmiş ise, protesto çekilmesine gerek kalmadan başvuru hakkı kullanılabilir. Yalnızca iflâs kararının sunulması, hamilin başvurma hakkını kullanması için yeterli olacak, ayrıca bir protesto düzenletirilmesine ihtiyaç kalmayacaktır¹¹². Protesto çekilmesine gerek kalmayan durumlardan iflâs, sadece tacir ve tacir sayılan gerçek veya tüzel kişiler açısından uygulanabilmektedir. Bu kişiler, vadesi gelmiş olan borçlarını ödemekte zorlanıyorlarsa haklarında iflâs kararı alınması talep edilebilecektir. İflâs durumunun gerçekleşmesi için alacaklılardan birinin veyahut borçlunun kendisinin, Asliye Ticaret Mahkemesi'nde iflâs davası açması gerekmektedir. Asliye Ticaret Mahkemesi, gerekli inceleme ve araştırmaları

¹¹⁰ BOZER/GÖLE, s. 161.

¹¹¹ TUNA/GÜRBÜZ GÖÇ, s. 195.

¹¹² BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 118.; CİNBAŞ, Mustafa Eser, Bonoda Ödeme, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020, s. 101.

yaparak borçlu gerçek veya tüzel kişi hakkında gerçekten iflâsa ilişkin şartların gerçekleştiğine kanaat getirirse borçlunun iflâsına karar verecektir. İşte bu iflâs kararının verilmesi ile birlikte borçlu, iflâs etmiş sayılacak ve bütün malvarlığı, “iflas masasına” devredilecektir. Alacaklılar, söz konusu “iflâs masasından” alacaklarını tahsil etmeye çalışacaklardır.

Ancak burada önemle belirtmek gerekir ki poliçenin muhatabının aleyhine başlatılan bir icra takibinin semersiz kalmış olması yahut yine poliçenin muhatabının ödemelerini tatil etmesi hâllerinde yine de protesto düzenlenmesi gerekmektedir¹¹³.

1.4.4.1.2. Mücbir sebep

TTK m. 731/4 gereği, mücbir sebep dolayısıyla protestodan muafiyetin doğması için mücbir sebep hâlinin, poliçenin vadesinin gelmesinden itibaren otuz günden fazla sürmesi gerekmektedir. Otuz günlük süre bulunmaksızın “*kanunen belirli olan süreler içinde poliçenin ibrazı veya protesto düzenlenmesi, bir devletin mevzuatı veya herhangi bir mücbir sebep gibi aşılması imkânsız bir engel nedeniyle gerçekleştirilememişse*” söz konusu işlem için belirlenen süreler uzayacaktır. Mücbir sebepler kalkmış ise daha fazla gecikmeksizin poliçenin ödenmesi için ibrazı ve protesto düzenlenmesi zorunludur¹¹⁴.

Mücbir sebep, genel olarak bir hakkın, bir yükümlülüğün yerine getirilmesini kısmen veya tamamen engelleyen, önceden tahmin edilemeyen ve öngörülemeyen bir hâl olarak tanımlanabilecektir¹¹⁵. Bu hâllere, meydana gelen doğal afetler (sel, kasırga, deprem ve benzeri) örnek gösterilebileceği gibi büyük ekonomik krizler de örnek gösterilebilecektir¹¹⁶. Ancak, TTK m. 731/6’da protestoyu düzenleyen ve çeken kişi olan noterin kendisinden kaynaklı hâllerin mücbir sebeplerden sayılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Şu hâlde, protesto çeken kişinin kendisinden kaynaklı olaylar, mücbir sebep olarak dikkate alınmayacaktır. Örneğin, protesto çeken noterin fiil ehliyetini kaybetmiş olması yahut vefat etmesi gibi durumlarda, mücbir sebep hâli gerçekleşmemiş olacaktır. Ancak, protesto

¹¹³ BOZER/GÖLE, s. 157.

¹¹⁴ BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 119.

¹¹⁵ ÖZTAN, s. 145.

¹¹⁶ BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 119.

düzenleyen noterin mücbir sebep hâli gerçekleştiği takdirde gösterdiği tüm çabaya rağmen protesto çekememesi durumunda, mücbir sebebin de etkisiyle vefat etmiş ise bu durumda artık noterin vefatı da bir mücbir sebep sayılabilecektir¹¹⁷.

Kanun'da bahsedilen bir mücbir sebep hâlinin varlığını ispat yükü, söz konusu mücbir sebep durumundan fayda sağlayacak kişiye aittir. Bir mücbir sebep hâlinin gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirme takdiri de mahkemelere düşmektedir. Protesto çekilme zorunluluğunu ortadan kaldıran mücbir sebep hâlinin ispatında ise yazılı delil kullanılması, şart değildir. Mücbir sebebin gerçekleştiği yer bakımından ise hamilin oturduğu yerde, söz konusu mücbir sebebin gerçekleşmiş olması zorunlu değildir. Senedin muhatabının yahut senet borçlusunun oturduğu yerde gerçekleşen mücbir sebep hâli de protestodan muafiyet için yeterli olacaktır¹¹⁸.

1.4.4.2. Tarafların serbest iradesiyle belirlenen hâller

Tarafların serbest iradeleri ile protesto çekilmesinin gerekli olmadığı belirlenen durumlar, TTK m. 722'de düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme gereği, poliçenin üzerine “gidersiz” ve “protestosuz” gibi yahut bu anlamlara gelen bir ibare yazılarak hamilin, protesto düzenleme yükümlülüğü ortadan kaldırılmaktadır¹¹⁹. Ancak poliçenin üzerine bu şekilde kayıtlar konulsa dahi poliçenin ödenmesi için ibraz edilmesi yükümlülüğü sona ermeyecektir¹²⁰.

Ayrıca, TTK m. 722/3'de “*Bu kayıt poliçeyi düzenleyen tarafından yazılmış ise, poliçeden dolayı borç altına girmiş olanların hepsi hakkında geçerli olur; bir ciranta veya aval veren kişi tarafından yazıldığı takdirde, hüküm yalnız ona uygulanır. Düzenleyen tarafından yazılan kayda rağmen hamil yine protesto çekerse giderler kendisine ait olur*” şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Bu hükümde, protestodan muafiyet kaydının kim tarafından konulduğunun önemi vurgulanmaktadır. Zira, poliçeyi düzenleyen kişi ile ciranta

¹¹⁷ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 114.

¹¹⁸ BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 119.

¹¹⁹ GENCER, Abdullah Revaha, Kıymetli Evrakta Ciro Kavramı, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2020, s. 58-59.

¹²⁰ BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 119.

yahut aval veren kişi tarafından kayıt konulmasının farklı hüküm ve sonuçları bulunmaktadır.

Poliçeyi düzenleyen kişinin poliçeye koymuş olduğu “protestosuz” kaydı, bazı kişiler için değil herkesi için hüküm ve sonuç doğuracaktır. Bu durumda hamil, söz konusu kayıt sayesinde herhangi bir protesto düzenlettirmeksizin poliçeden dolayı sorumlu olan kimselere karşı kanunun ona tanımış olduğu başvuru hakkını kullanabilecektir. Ancak, bazı durumlarda, söz konusu “protestosuz” kaydına rağmen protesto çekildiği hâller gerçekleşebilmektedir¹²¹. Bu gibi hâllerde ise protestonun çekilmesinden kaynaklı tüm masrafları kendisinin karşılaması gerekecektir. Masrafların karşılanması dışında, bu durumdan kaynaklı muhatabın gereksiz yere protestoya maruz kalmasından dolayı tazminat talep etme hakkı saklı olacaktır¹²².

“Protestosuz” kaydı, eğer ciranta yahut avalist tarafından poliçe üzerine konulmuş ise sadece bahsi geçen kişi için hüküm ve sonuç doğuracaktır. Hamilin bu durumda, diğer sorumlu kişilere karşı başvuru hakkını kullanmak için protesto düzenlettirmesi zorunluluk arz etmektedir. Son olarak ifade etmek gerekirse, hamil protestodan muafiyet kaydı ile senedi süresi içerisinde ibraz etme, vadesinde ödeme yapılmaması nedeniyle ihbar etme yükümlölüklerini yine yerine getirmekle sorumludur. Ayrıca, protestodan muafiyet kaydının bulunduğu hâllerde, senede ilişkin sürelerle uyulmaksızın işlemler yapıldığını ispatlamak, söz konusu durumu senedin hamiline karşı beyan eden kimselere düşecektir¹²³.

1.4.5. Protesto düzenlenmesinin hüküm ve sonuçları

Protesto düzenlenmesinin, protesto muhatabının ticarî itibarı ve ticaret hukukundaki yeri bakımından bazı hüküm ve sonuçları bulunmaktadır. Söz konusu hâller, aşağıda başlıklar altında ele alınacaktır.

¹²¹ KENDİGELEN/KIRCA, s. 263.

¹²² BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 120.

¹²³ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 115.; BOZER/GÖLE, s. 157.

1.4.5.1. Ticaret hukuku bakımından hüküm ve sonuçları

Kambiyo senetlerinde düzenlenen kabul etmeme ile ödememe protestolarının birbirlerinden farklı hüküm ve sonuçları bulunmaktadır¹²⁴. Bu nedenle, her ikisinin düzenlenmesi hâlinde meydana gelecek olan tüm hüküm ve sonuçlar ayrı ayrı incelenecektir.

Kabul etmeme protestosu düzenlenmesinin hüküm ve sonuçlarına bakıldığında, hamilin birtakım kolaylık ve avantajlar elde etmesi sağlanmaktadır. Bu şekilde hamil, başvurma hakkını kullanmak için poliçe borçlusuna karşı ödememe protestosu çekmek zorunluluğundan kurtulmaktadır¹²⁵. Ayrıca poliçenin hamili, poliçenin vadesinden önce başvuru borçlularına karşı başvurma hakkını elde edecektir. Öte yandan, kabul etmeme protestosu çekilmez ise yine de poliçe hamilinin, poliçenin vadesinin gelmesinden sonra çekeceği bir “ödememe protestosu” ile başvuru borçlularına karşı başvurma hakkı kural olarak devam edecektir. Kabule arz edilmesi zorunlu olan ve “gördükten belli bir süre sonra ödenecek poliçeler” için “kabul etmeme protestosu” düzenlenmesi zorunluluk arz etmektedir. Düzenlenmemesi durumunda hamilin, başvuru borçlularına karşı başvurma hakkı düşmüş olacaktır¹²⁶.

TTK m. 730/1 gereği, ödememe protestosunun çekilmemesi yahut çekilmesi gerekli olan sürede düzenlenmemesi durumunda hamil, -poliçeyi kabul eden muhatap hariç olmak üzere- cirantalara, düzenleyene ve TTK’da yer alan ifade ile “diğer borçlulara” karşı sahip olduğu “başvuru hakkını” kullanamayacaktır. Burada adı geçen “poliçenin diğer borçluları” ise “araya girerek kabul eden” ve “aval veren” kişilerdir. Burada yine önemle belirtmek gerekir ki söz konusu kural, protesto düzenlenmesinin gerekli olmadığı istisnaî durumlar için geçerli olmayacaktır. “Düzenleyene aval veren” kişi bakımından, TTK m. 702/1 hükmünde, *“Aval veren kişi, kimin için taahhüt altına girmişse aynen onun gibi sorumlu olur”* denilmektedir. TTK m. 730’da düzenlenen başvuru hakkının kullanılamadığı durumlarda hamil, poliçeyi “düzenleyen kişiye” başvurabileceği gibi “düzenleyene aval veren kişiye” de başvurabilecektir. Buradan çıkarılan sonuca bakıldığı takdirde, poliçenin hamilinin kanunun

¹²⁴ BOZER/GÖLE, s. 165.

¹²⁵ POROY/TEKİNALP, s. 247.

¹²⁶ BOZER/GÖLE, s. 156.

ona tanıdığı başvuru hakkını, poliçenin asıl borçlusu olan “kabul eden muhataba” karşı kullanabilmesi için -başvuru borçlularının aksine- ödememe protestosu düzenlettirmesi gerekmemektedir¹²⁷.

Şu hâlde, poliçenin asıl borçlusu konumuna gelmiş olan poliçeyi kabul eden muhatap bakımından, poliçenin hamili ödememe protestosu düzenlettirmeksizin kanunen belirlenmiş olan zamanaşımı süreleri kapsamında, poliçenin muhatabına ve bu muhataba aval vermiş olan kişilere karşı başvuru hakkını kullanmak suretiyle poliçe ile teminat altına alınmış olan bedelin ödenmesini talep edebilmektedir. Bu noktada hamilin, başvuru borçluları olarak belirtilen borçlu kimselere karşı başvuru hakkının bulunup bulunmadığı, araştırılmaz ve bu durum göz ardı edilerek söz konusu talep gerçekleştirilir¹²⁸.

Son olarak ödememe protestosu bakımından önemli birkaç noktaya değinmek gerekirse, poliçenin ödenmemesi durumunun, ödememe protestosu ile tespit edilmesi, kısaca başvuru hakkının kullanılmasına olanak sağlar ve bu durumu ispata yarar. İstisnalar dışında kambiyo senetlerinden olan bono ve poliçede, kanunda sayılmış olan başvuru borçlularına karşı “başvuru hakkının” kullanılması için çekilmesi gerekli olan ödememe protestosu, yine kanunda öngörülmüş olan süreler içerisinde düzenlenmez ise hamil, başvuru borçlularından senede ilişkin borcun ödenmesini talep etme hakkını kaybedecektir. Ancak yine de hamil, senedin asıl borçlularından zamanaşımı süreleri içerisinde borcun ödenmesini isteyebilecektir. Buradan çıkarılan sonuç ise ödememe protestosunun niteliği itibariyle bir şekil şartı ve başvuru borçlularına karşı başvuru hakkının kullanılabilmesine imkân veren bir işlem olduğudur¹²⁹.

Başvuru borçlularına karşı icra takibine geçilmesi hâlinde ise icra takibi başlatılırken esasen takibe konu edilen senedin ve çekilmesi zorunlu olan protestonun da eklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, protestodan muafiyet hâlleri saklı kalmak kaydıyla, hamil tarafından düzenlettirilen protesto yine hamil tarafından dosyaya sunulmadığı takdirde senede ilişkin borcun ödenmesi için ikame ettiği davalar dinlenmeyecek ve açılan bir icra takibi var ise takipte işlem yapılamayacaktır.

¹²⁷ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 234.

¹²⁸ BOZER/GÖLE, s. 166-167.

¹²⁹ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 234.

Ödememe protestosuna bağlanan diğer bir sonuç, noter aracılığı ile ödememe protestosu düzenlendikten sonra söz konusu poliçenin, ciro yolu ile başka bir kişiye devir işlemi yapılamamasıdır. TTK m. 690 uyarınca, ödememe protestosu düzenlendikten sonra yahut kanunda bunun düzenlenmesi için belirlenen yasal sürelerin geçmesinden sonra konu edilen senet, ciro edilirse yalnızca TBK m. 183’de düzenlenen “alacağın devri” niteliğinde olacak ve bu durumun hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır¹³⁰.

1.4.5.2. Protestonun muhatabının ticarî itibarı bakımından hüküm ve sonuçları

Poliçe borçlusunun, poliçeyi kabul etmemesi, ödememesi yahut kanunda belirtilen diğer bazı durumlarda, protesto düzenlenmektedir. Bu hâllerde protesto düzenlenirse, protestonun muhatabının itibarı özellikle de ticarî itibarı zedelenmektedir. Bu husus ise poliçenin borçlusunun tacir olduğu durumlarda önem arz etmektedir¹³¹.

Kabul etmeme protestosunun düzenlenmesi hâlinde, poliçenin muhatabının poliçeden haberi olmayabilir, kendisinden habersiz kendisi adına bir poliçe düzenlenmiş olabilir. İşte bu hâllerde, muhatabın itibarının zedelenmemesi gerekmektedir. Hâl böyle iken, ticarî itibarı büyük şekilde sarsılabilecek olan muhatabın, kabul etmeme nedenine dayalı bir işleme maruz bırakılmaması önemlidir. Ancak poliçeyi “kabul etme” durumunda, vadesi gelen poliçenin ödenmemesi durumunun, protesto ile saptanması hâlinde, protestonun muhatabı olan “poliçeyi kabul eden borçlusunun” ticarî itibarının zedelenmesi hayatın olağan akışına uygun olacaktır. Çünkü muhatap, artık bir poliçenin varlığından haberdar olmuş ve poliçeyi kabul etmiştir. Poliçenin muhatabı, poliçeyi “kabul etmemiş” ise kambiyo ilişkisine girmemiş ve poliçeden doğan borçtan sorumluluğu doğmamış olacaktır. Poliçenin muhatabının sorumluluğu, kendisine arz edilen poliçeyi “kabul etmesi” ile başlayacaktır. Poliçede, “kabul eden muhatap”, kambiyo senetlerinden bonodaki “düzenleyen” durumunda olacaktır¹³². Kabul edilen bir poliçenin ödenmemesini, hukuk düzeni korumayacak ve bu

¹³⁰ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 235.

¹³¹ ÖZTAN, s. 156.

¹³² Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2013/32165 E. - 2013/39417 K. sayılı kararı, “6102 Sayılı TTK.nun 673. Maddesi hükmüne göre, poliçe bizzat düzenleyenin emrine yazılı olabileceği gibi, bizzat düzenleyen üzerine veya bir üçüncü kişi hesabına da düzenlenebilir. Ancak 6102 Sayılı TTK.nun 778. Maddesinde, aynı yasanın 673.maddesine yollama yapılmadığından anılan madde bonolar hakkında uygulanamaz. Bir kimse, poliçede olduğu gibi kendi emrine bono tanzim edemez. Bir başka anlatımla, bonoyu tanzim eden, kendisini

durumun “ödememe protestosu” ile tespit edilmesi, mutlaka ticarî itibarı zedeleyici bir işlem olacaktır¹³³.

Ödememe protestosunun düzenlendiği durumlarda, kabul etmiş olsun yahut olmasın poliçenin muhatabının, poliçe ile üstlendiği borcunu ödemekte zorlandığı anlaşılmaktadır. Ödememe protestosu düzenlendikten sonra aleyhine protesto düzenlenen muhatap ile işlem yapmış yahut yapacak olan tacir olsun/olmasın tüm kişiler tedirgin olacak, söz konusu işlem için daha fazla teminat istenecek veya tamamen iş yapmaktan vazgeçilecektir. İşte böyle bir durumda, kendisine karşı ödememe protestosu düzenlenen muhatapın ticarî itibarı zedelendiğinden gelecekte iş yapması zorlaşacaktır. Bu durumla karşılaşan bankalar, vakit kaybetmeksizin “Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezine” bildirim yapmaktadırlar. Bildirim yapan bankalar, işlem yapacağı muhataplar hakkında Risk Merkezinden bilgi almakta ve bu bilgiler ışığında kredi vermekte yahut kambiyo ilişkisine girmektedirler¹³⁴.

1.5. Bonoda Protesto

Kambiyo senetlerinden olan bonolar, ticarî hayatta en çok kullanılan senet olmasına rağmen TTK’da 776 ilâ 779. maddeler arasında yalnızca dört maddeden ibaret olarak düzenleme altına alınmıştır. Burada dikkat çeken bir nokta da hakkında bu kadar az düzenleme bulunan bonoya kanunda sayılı ve açıkça belirtilmiş olan poliçeye ilişkin düzenlemelerin “niteliğine aykırı düşmedikçe” uygulanacağı ifade edilmiştir. Bu sebeple, kambiyo senetlerinden olan bonoya ilişkin TTK’da herhangi bir düzenleme, hüküm bulunmaması hâlinde TTK m. 778 doğrultusunda, kanunun poliçelere ilişkin hüküm altına almış olduğu düzenlemelere gitmek ve bu düzenlemeleri bonolara uygulamak gerekecektir.

Bununla birlikte, kıymetli evrak hukukuna ilişkin genel nitelikteki düzenlemelerin de bonolara uygulanma imkânının bulunduğu önemle belirtilmelidir¹³⁵. Poliçede olduğu gibi

lehtar göstererek bono düzenleyemez. Zira poliçedeki düzenleyen ile bonodaki düzenleyen aynı konumda olmayıp, poliçede kabul eden muhatap, bonodaki düzenleyen durumundadır. Eğer böyle bir şeyi mutlaka istiyorsa, bu hususu poliçe düzenlemek sureti ile gerçekleştirebilir” şeklindedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

¹³³ BOZER/GÖLE, s. 167.

¹³⁴ BOZER/GÖLE, s. 167-168.; ÖZTAN, s. 156-157.

¹³⁵ BOZER/GÖLE, s. 224.

bonoda da başvuru hakkının kullanılması için yerine getirilmesi gereken şekli şart olan “ödememe protestosunun” çekilmemesi durumunda, bononun ancak bir “yazılı delil başlangıcı” niteliğinde sayılacağı da ayrıca belirtilmelidir¹³⁶. “Ödememe protestosu” çekilmemesi, tek başına bonoyu “bono olmaktan çıkarmayacak” ve “geçersiz” kılmayacaktır. “Ödememe protestosu” çekilmemesinin en temel sonucu, bononun hamilinin, “düzenleyen” dışında kalan diğer borçlulara karşı kanunen sahip olduğu başvuru hakkını kullanamamasına sebep olmasıdır.

TTK m. 778’de poliçeye ilişkin hangi hükümlerin, niteliğine aykırı düşmedikçe bonoya da uygulanacağı açık bir şekilde sayılmıştır. Söz konusu düzenlemede, çalışmamız özelinden bahsetmek gerekirse başvuru hakkı ve protestolara ilişkin kısma bakıldığında, d. fıkrasında “*Ödememe hâlinde başvurma haklarına dair 713 ilâ 727 ve 729 ilâ 732, madde hükümleri bonolar hakkında da geçerlidir*” denilmektedir.

Kambiyo senetlerinden olan bonoda, poliçedeki gibi bir “kabul” kurumu olmadığından TTK’nın 779. maddesindeki hükümler uygulama alanı bulacaktır. Madde hükmünde, bonoyu düzenleyen, senet ile teminat altına alınan borca ilişkin poliçedeki kabul eden muhatap gibi sorumlu olduğu belirtilmektedir. Yine madde hükmünün 2. fıkrasında “görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenmesi şart olan bonoların” düzenleyen kişiye TTK’nın 693. maddesinde belirtilen süre olan “düzenlenme gününden itibaren bir yıl” içerisinde bononun görülmesi için ibraz edilmesi önem arz etmektedir. Bonoyu düzenleyen kişi, ödeme için ibraz edilen bononun üzerine hem ibraz tarihini hem de ibraz edildiğine ilişkin bilgileri, şerh düşmek ve imza atmak suretiyle belirtmektedir. Ancak bonoyu

¹³⁶ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2020/2871 E. – 2020/5784 K. Sayılı kararında, “...*Bölge Adliye Mahkemesi’nce, davacının, lehtardan senedi ciro yoluyla alan hamilden alacağı temlik alan, davalının ise lehtar olduğu, davalı-lehtarın bonolardaki imzaları inkar etmediği, ancak bonoların protesto edilmemesi sebebiyle hamilin dolayısıyla temlik alanın bonolara dayanarak davalı lehtara müracaat hakkını yitirdiği, ancak dava konusu bonolarda temlik eden ... ile davalı lehtar arasında temel ilişki bulunduğundan dava konusu bonoların bu temel ilişki yönünden yazılı delil başlangıcı niteliğinde olduğu, davacı-temlik alanın, alacağı temlik aldığı ... ile davalı lehtar ... arasındaki temel ilişkiyi tanık dâhil her türlü delille ispatlamak suretiyle davalıdan talepte bulunabileceği, temlik alan davacının, temlik eden hamil ... ile davalı lehtar arasındaki temel ilişkiye dayanarak alacak talebinde bulunduğu, delil olarak iki tanık bildirdiği, davacı tanığı ...’nın ... ile ... arasındaki ilişkiyi bilmediğini beyan ettiği, diğer tanığın davacı vekilince dinlenmesinden vazgeçildiği, davacı tarafın dava dilekçesinde yemin deliline dayanmadığı, bu şekilde davacı tarafın temel ilişkiyi ispat edemediği, mahkemece davanın reddi kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle davacı vekilinin ilk derece mahkemesi kararına ilişkin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesi yerindedir*” denilmektedir. (KAYA/AKAY/AŞIKOĞLU/ÖZSOY/KOÇAK/TEYMEN, Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2020), s. 418-419.)

düzenleyen kişi, kanunda yer aldığı şekliyle bononun ödeme için ibrazını ve ibraz edildiği tarihi belirtmek yoluyla bu hususu doğrulamaz ise söz konusu durum, protesto düzenlenmesi ile tespit edilmektedir¹³⁷.

Emsal Yargıtay kararları uyarınca, senedi elinde bulunduran hamil tarafından başvuru borçlularına karşı “kambyo senetlerine mahsus takip” yerine, “genel haciz yolu ile takibe” gidilmesi durumunda, protesto düzenlenmesi bakımından bir gerekliliğin bulunmadığı da ayrıca ifade edilmelidir¹³⁸.

1.6. Çekte Protesto

Kambyo senetlerinden olan çek bakımından da poliçede olduğu gibi temel olarak “ödeme ilişkisi” yâni bir “ödeme emri” niteliği mevcuttur. Bu nedenle, poliçede olduğu gibi çekin bir düzenleyeni, muhatabı ve hamili bulunmaktadır. Protesto kısmına gelmeden önce çekin ödenmemesi durumunda, hamilin hangi haklarının mevcut olduğunun incelenmesi yararlı olacaktır. Çekin hamili tarafından ödenmesi talep edilen çekin ibrazı hâlinde, muhatap banka tarafından çek bedelinin kısmen yahut tamamen ödenmemesi durumunda hamil, poliçede olduğu gibi başvuru borçlularına gidebilecek ve çek bedelini onlardan isteyebilecektir.

Söz konusu başvuru hakkının kullanılabilmesi için yine birtakım şartların birlikte mevcut olması gerekmektedir ki bu şartlar; hamilin yetkili olması, bedeli talep edilen çekin

¹³⁷ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 228.

¹³⁸ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2020/2932 E. – 2021/1729 K. Sayılı kararında, “...Bölge Adliye Mahkemesince yapılan yargılama neticesinde, bono hamilinin senet bedelinin lehtar ve cirantalardan tahsilini talep edebilmesi için vade gününden itibaren iki iş günü içinde keşideciye protesto tebliğ ettirilmesi gerektiği, davalının bu külfeti yerine getirmeden lehtar olan davacı aleyhine takip başlatamayacağı, ilk derece mahkemesince bu hususun re’sen nazara alınması gerektiği... 2-Dava, genel haciz yolu ile yapılan icra takibinin kesinleşmesi üzerine, takip borçlusu davacı tarafından açılan menfi tespit davasıdır... İlk Derece Mahkemesince, icra takibinin genel haciz yolu ile yapılan takip olduğu, davacının iddiasını ispatlayamadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş, davacı vekilinin istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Bölge Adliye Mahkemesince, takibin genel haciz yolu ile icra takibi olduğu gözardı edilerek, kambyo senetlerine mahsus yolla icra takibi bulunduğu gerekçesiyle istinaf başvurusu kabul edilerek yazılı şekilde hüküm tesis edilmiştir. Ortada kambyo senetlerine yönelik bir icra takibi olmamasına, başlatılan takibin genel haciz yolu ile icra takibi bulunmasına göre Bölge Adliye Mahkemesi kararında isabet bulunmadığından, davalı vekilinin temyiz isteminin kabulü ile kararın davalı yararına bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir...” denilmektedir. (KAYA/SOYKAN/KESİCİ/ŞENESEN/TAMER, (Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2021), s. 346-347.)

belirlenmiş olan süresi içerisinde muhatap olan bankaya sunulması yâni ibraz edilmesi ve bedeli ödenmeyen çekin ödenmemesi durumunun, TTK m. 808’de belirtili olan usûllerden biri ile saptanması olarak sayılabilmektedir. Burada atlanmaması ve unutulmaması gereken önemli bir nokta vardır ki bu, yetkili hamilin elinde bulunan çek bakımından bir karinenin oluştuğudur. Söz konusu karine, çekin bedelinin ödenmediğine işaret etmektedir¹³⁹.

TTK’nın 808 vd. maddelerine göre başvuru hakkının kullanılabilmesi için öncelikle çekte bulunması gereken özelliklerin mevcut olması, çekin kambiyo senedi niteliğini kaybetmemiş olması gerekmektedir. Ayrıca, çekin belirtili süresinde ibraz edilmemesi yahut edilse dahi çek bedelinin ödenmediğinin, TTK’da hüküm altına alınmış olan şekil şartlarından biri ile tespit ettirilmemesi durumunda hamil, tahsilatını yapamadığı çek bedeli için çekin düzenleyeni de dâhil olmak üzere kendisinden ön sırada bulunan başvuru borçlularına karşı icra takibi başlatamayacaktır¹⁴⁰. Yine söz konusu hâlde, hamilin yalnızca sebepsiz zenginleşme davası ikame etmek suretiyle uğramış olduğu zararın giderilmesini düzenleyenden talep etme hakkının olduğunun burada önemle belirtilmesi gerekmektedir¹⁴¹.

1.6.1. Yetkili hamilin başvuru hakkını kullanması için gerçekleşmesi gereken şartlar

Çeki elinde bulunduran yetkili hamilin kanundan doğan başvuru hakkını kullanması için gerekli olan birtakım şartlar bulunmaktadır. Bu şartlar ise çeki elinde bulunduran yetkili hamil tarafından, ibraz süresi içerisinde çeki muhatap bankaya ödenmesi amacıyla ibraz edilmesi ve yine süresi içinde çek bedelinin ödenmemesi durumunun saptanması şeklinde izah edilebilecektir. Çek bedelinin ödenmemesi durumunun, tespit edilmesine ilişkin madde hükmünde, “protesto” kavramına da yer verilmesi nedeniyle, konunun anlaşılması bakımından özel bir önemi hâizdir. Bu durumlar, aşağıda ayrı başlıklar altında incelenecektir.

¹³⁹ **BOZER/GÖLE**, s. 423. Ayrıca Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2016/144 E. - 2016/8812 K. sayılı kararında, “*davacı dava konusu çekin yetkili hamili olduğundan çekin hâlen davacının elinde bulunması çek bedelinin ödenmediğine karine teşkil eder. Bu karinenin aksi, yâni ödemenin varlığı, ancak ciranta ile hamil veya keşideci ile hamil arasında düzenlenmiş yazılı bir belgeyle ispat edilebilir.*” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>. E.T. 05.02.2025)

¹⁴⁰ **KAYA/ TATLI**, s. 149.

¹⁴¹ **BOZER/GÖLE**, s. 423.

1.6.1.1. Süresi içerisinde çekin muhatap bankaya ibraz edilmesi

TTK m. 808’de yer alan düzenleme gereği, kambiyo senetlerinden biri olan çekin süresi içerisinde hamil tarafından muhatap bankaya ödeme için ibraz edilmesi zorunludur¹⁴². Bu sayede hamil, kanunun kendisine tanımış olduğu başvuru hakkını kullanabilir ve zamanı gelince kambiyo senetlerine özel olarak öngörülmüş olan icra takibine girişebilir. Dolayısıyla hamil, süresi içerisinde muhatap bankaya çeki ibraz etmez ise kanunun kendisine tanımış olduğu başvurma hakkını, düzenleyen de dâhil olmak üzere başvuru borçlularına karşı kullanamaz hâle gelecektir¹⁴³.

1.6.1.2. Süresi içerisinde çek bedelinin ödenmediğinin saptanması

Yetkili hamil, başvuru hakkını kullanmak için çeki muhatap bankaya ibraz etmek dışında, söz konusu çek bedelinin yine muhatap banka tarafından ödenmediğinin yâni karşılanmadığının, TTK m. 808’de açıkça belirtilmiş ve sayılmış olan şekillerden biri ile tespit edilmesi/saptanması gerekmektedir. TTK m. 808 hükmünün ele alınması gerekirse madde hükmü, “*Zamanında ibraz edilmiş olan çekin ödenmemiş olduğu ve ödememe hâli;*

a) Resmî bir belge, “protesto” ile,

b) Muhatap tarafından, ibraz günü de gösterilmek suretiyle, çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyanla,

c) Bir takas odasının, çek zamanında teslim edildiği hâlde ödenmediğini tespit eden tarihli bir beyanıyla,

sabit bulunduğu takdirde hamil; cirantalar, düzenleyen ve diğer çek borçlularına karşı başvurma haklarını kullanabilir” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

Bu durumda çek, süresi içerisinde ibraz edilmez yahut süresi içerisinde çek bedelinin ödenmediği kanunda öngörülen usûllerden biri ile saptanmaz ise hamil, başvuru hakkını

¹⁴² KAYIHAN, s. 209.

¹⁴³ BOZER/GÖLE, s. 423-424.

kullanamayacaktır. İşte bu durumda, söz konusu çek, kambiyo senetlerine ilişkin niteliklerini kaybettiği için yalnızca “delil başlangıcı” niteliğinde sayılabilecektir¹⁴⁴.

Burada ayrıca değinilmesi gereken başka bir nokta daha vardır. Bu, Çek Kanunu’nun 7. maddesinde kendisine yer bulmuştur. Söz konusu madde hükmünde, bir çekin kısmen yahut tamamen karşılığını oluşturan bir bedeli yok ise hamilin de bu konuda talebinin olması şartıyla, muhatap bankanın görevlisi konumunda olan kişi “karşılıksızdır” işlemini yerine getirmede ise “bir yıla kadar hapis cezası” ile cezalandırılabilecektir¹⁴⁵. Çek Kanunu’nda düzenlenen söz konusu yaptırım, kanunda da açıkça ifade edildiği üzere muhatap bankadaki görevli hakkında uygulanacak ve geçerli olacaktır¹⁴⁶. Çekin “karşılıksız” çıkmasına ilişkin diğer bir düzenleme de Çek Kanunu’nun 3. maddesinde yer almaktadır. Maddede, “karşılıksızdır” işleminin nasıl yapılacağı, çekin “karşılığının bulunmaması” hâlinde banka tarafından ne kadar ödeme yapılması gerektiği, bankanın hangi durumlarda sorumluluğunun doğduğu gibi birçok husus düzenlenmiştir.

1.6.2. Başvuru borçlularının sorumluluğu

Tıpkı kambiyo senetlerinden olan poliçe ve bonoda olduğu gibi TTK’da başvuru hakkının kullanılması için öngörülen şartlara uyulması durumunda çekin hamili, başvuru borçlularına karşı başvuru hakkını kullanabilecektir. Bono hakkında geçerli olduğu sayılan TTK’nın “başvuru hakkı” bölümüne ilişkin düzenlemeler, çek bakımından da uygulama alanı bulacaktır. Zira, TTK m. 818’de poliçe kısmında hüküm altına alınan “protestoya” ilişkin düzenlemelerin çek bakımından da uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak, çekin hamilinin başvuru hakkı m. 808’de özel olarak düzenlenmiştir.

¹⁴⁴ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2010/3159 E. - 2010/3784 K. Sayılı kararında, “Somut olayda ihtiyati haciz talebine konu üç adet çek’in süresi içinde muhatap bankaya ibraz edilmediği konusunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. Bu durumda mahkemece, çek’in bir ödeme aracı olması nedeniyle süresinde ibraz edilmemesi sonucunda kambiyo hukukuna ilişkin niteliklerini kaybettiği, sadece yazılı delil başlangıcı niteliği taşıdığı, ve bu nitelikteki bir belgenin de tek başına vadesi gelmiş bir borcun bulunduğu ispatına yeterli olmaması nedeniyle ihtiyati haciz isteminin dayanağı olduğu çekler yönünden itirazın kabulüyle ihtiyati haciz kararının kaldırılması gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 05.02.2025)

¹⁴⁵ KAYA/ TATLI, s. 153.

¹⁴⁶ BOZER/GÖLE, s. 425.

TTK'nın 808. maddesi gereğince, çekin hamili maddede sayılı olan şartları gerçekleştirdiği takdirde “cirantalara, düzenleyene ve sayılı başka çek borçluları” bakımından başvuru hakkını kullanabilecektir¹⁴⁷. Burada başvuru borçlularının sorumluluğunun kapsamı, m. 810'da açık ve net şekilde ifade edilmiştir¹⁴⁸. Söz konusu madde hükmünde, “*Hamil, başvurma yolu ile; a) Çekin ödenmemiş olan bedelini, b) İbraz gününden itibaren bu tutarın faizini, c) Protestonun veya buna denk olan belirlemenin ve gönderilen ihbarnamelerin giderleri ile diğer giderleri ve d) Çek bedelinin binde üçünü aşmamak üzere komisyon ücretini, isteyebilir*” denilmekle, başvuru hakkının kullanılması durumunda doğan sorumluluğun kapsamı çizilmiştir. Bu durumda, başvurma hakkının kullanılması için protesto çekilmesi gerekmektedir. Söz konusu protesto çekme bedelinin de başvuru hakkı kapsamında talep edilebileceği, kanun maddesinde ifade edilmiştir.

¹⁴⁷ TUNA/GÜRBÜZ GÖÇ, s. 324.

¹⁴⁸ KAYIHAN, s. 210.; TUNA/GÜRBÜZ GÖÇ, s. 325.

İKİNCİ BÖLÜM

KAMBIYO SENETLERİNDE HAKSIZ PROTESTO

Çalışmamızın birinci bölümünde protestoya ilişkin yapılan açıklamalardan sonra ikinci bölümde, söz konusu protestonun “sakat” ve “haksız” olması durumu incelenecektir. Doktrinde çoğunlukla yapılan tanımlamalara göre, protestonun kanunda öngörülen şartlara uyulmaksızın düzenlenmesi yahut diğer bazı durumlarda, “haksız protesto” kavramı doğacaktır. Söz konusu “haksız protesto” kavramının ortaya çıkması hâlinde, Türk hukuku’nda doğacak önemli bazı hüküm ve sonuçlara değinilmesi gerekecektir.

2.1. Genel Olarak Haksız Protesto

TTK’da kambiyo senetlerine ilişkin bölümde hüküm altına alınan “protesto” işleminin, yine TTK’da öngörülen şekli şartlara uygun olarak düzenlenmesi ve kendisine karşı protesto düzenletilecek kimsenin de doğru şekilde seçilmesi önemlidir. Zira protesto düzenlenirken şekil şartlarına uyulmaması, içeriğinde bulunan beyan ve bilgilerin gerçeğe aykırı şekilde yer alması, protestoya konu edilen borcun muhatabının yine yanlış belirtilmesi durumlarında, Türk Hukuk düzeninde bazı kişilerin hakları zarara uğrayabilecektir¹⁴⁹. Dışarıdan bakıldığında kanuna uygun şekilde düzenlenmiş gibi görünen protesto ile bazı kimselerin zarar görmüş olması muhtemeldir¹⁵⁰. Böyle bir durumda, kambiyo senediyle ilgili yahut ilgisiz olan kişilerin hakları zarar görüyor ise “haksız protestonun” varlığından söz edilebilecektir¹⁵¹.

¹⁴⁹ KARA, s. 176.

¹⁵⁰ KAYAR, İsmail, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Hukuku, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 5. Baskı, Ankara, 2018, s. 656.

¹⁵¹ Bkz. Adana Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi’nin 2020/1072 E. - 2022/1372 K. sayılı kararında, “Hâmil tarafından bono ibraz edilmemesine rağmen, bononun ibraz edildiği beyanına dayalı olarak, bu beyanın doğruluğu incelenmeden noter tarafından protesto çekilmesi ve bunun sonucunda da, borçlu veya bonoyla ilgisi bulunmayan kişilerin zarara uğraması hâlinde ise bu protesto “haksız protesto” niteliğindedir” denilmektedir. (<https://emsal.uyap.gov.tr/> E.T. 30.07.2025); BOZER/GÖLE, s. 163.

“Haksız protesto” kavramına ilişkin doktrinde çeşitli açıklama ve tanımlar bulunmaktadır. Bunlardan bazılarına değinmekte konumuz açısından fayda olacağını düşünüyoruz.

Pulaşlı’nın haksız protestoya ilişkin yaptığı açıklamada¹⁵², “*haksız protesto düzenlenmesi nedeniyle senedin borçlusu olan kimsenin gördüğü zarar bakımından maddî ve manevî tazminata ilişkin talep hakkının bulunduğu*” belirtilerek, haksız protestonun zarar görene tazminat hakkı tanıyan bir olgu olduğunun altı çizilmektedir.

Kendigelen ve Kırca¹⁵³ tarafından, “*haksız protesto düzenlenmesi durumunda protestoyu çeken noter ve yanlış bilgiler vererek noteri yanıltan hamilin, sorumluluk altına girdiği, senet borçlusunun haksız protesto ile ticarî itibarının zedelendiği ve kredibilitesinin zarar görmesi nedeniyle talep hakkının olduğu*” hususları belirtilmiştir.

Öztan ise haksız protestoya ilişkin yaptığı açıklamada¹⁵⁴, “*objektif iyiniyet kurallarına protesto düzenlenirken uyulması gerektiği, aksi takdirde maddî bakımdan gerçek olmayan duruma dayanarak senetle ilgisi olan yahut olmayan kişilerin haklarının zarar görebileceğini*” ifade etmiştir.

YHGK’nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında ise “haksız protestoya” ilişkin birden fazla tanım ve nitelendirme yapılmıştır. YHGK’nın söz konusu kararında, “*kanuna aykırı düzenlenen veya yanlış bilgiler içeren ve bu suretle borçlu veya senetle ilgisi bulunmayan kişilerin zarara uğramasına yol açan protestolar*” ve “*hamil tarafından senet ibraz edilmemesine rağmen, senedin ibraz edildiği beyanına dayalı olarak, bu beyanın doğruluğu incelenmeden noter tarafından çekilen protestolar*”, “haksız protesto” olarak nitelendirilmiştir.

Doktrinde yer alan açıklamalar ve YHGK’nın kararı ışığında “haksız protesto” **kanaatimizce**, hukuk düzeninin koruduğu iyi niyet ve dürüstlük kurallarına uyulmaksızın kötü niyetli olarak yahut kötü niyetli olmayarak, gerçeğe aykırı bilgiler ışığında, gerçekte

¹⁵² PULAŞLI, s. 224.

¹⁵³ KENDİGELEN/KIRCA, s. 261.

¹⁵⁴ ÖZTAN, s. 157.

borçlu olmayan veya kambiyo ilişkisine girmemiş olan kimselere karşı çekilen, söz konusu protesto ile hak ve menfaati zarara uğrayan muhatabın, talep edebileceği bazı haklarının bulunduğu bir protesto olarak açıklanabilecektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, protestonun hukukî niteliği konusunda açıklamalar yapılmıştır. Burada kısaca tekrar etmek gerekirse protesto, TTK m. 105 anlamında “hakkı koruyan beyan” niteliğindedir. Ancak bu niteliğinin dışında, “kambiyo senetlerine ilişkin birtakım durumların yerine getirilmemesini ispata yarayan tespitname” ve “aksi sabit oluncaya kadar geçerli resmî işlem” niteliklerine sahip olduğu da ifade edilebilir. TTK’da hamile tanınan başvuru hakkının, başvuru borçlularına karşı ileri sürülebilmesi için kanunda öngörülen maddî ve şeklî koşulların bir arada bulunması zorunluluk arz etmektedir. Bu nedenle, protesto ile muhatabın senedi “kabul etmemesi” yahut kabul etse dahi senet bedelini vadesinde “ödememesi” ve TTK’da sayılan başka durumlar, neticeten senet ile üstlendiği edimi ifa etmemesi, resmî olarak tespit edilmiş olmaktadır¹⁵⁵. Bu tespit ile birlikte, TTK m. 105 anlamında, senet hamilinin “başvuru hakkı” korunacaktır.

Yine kanunun hüküm ve sonuç bağladığı durumların tespitine ve hakkı korumaya yarayan protestonun, Türkiye Bankalar Birliği bünyesinde kurulu olan Risk Merkezi’ne iletilmesi ile kambiyo senedinden doğan borcun yerine getirilmediği ilgililere duyurulmaktadır¹⁵⁶. İşte bu durumda, protestonun muhatabı olan ve senet ile borç altına giren kişinin, kredibilitesi azalmakta ve ticarî hayatta önem arz eden itibarı zarar görmektedir.

Protestonun düzenlenmemesi gerekirken düzenlenmesi, yanlış bilgiler içermesi yahut gerçekte borçlu olmayan, kambiyo ilişkisine girmemiş olan kişilere karşı protesto çekilmesi durumlarında, “haksız protesto” olarak tanımlanan durum gerçekleşecek ve istenmeyen sonuçlar ile karşılaşma ihtimali doğacaktır¹⁵⁷. Söz konusu istenmeyen sonuçların ışığında protestonun muhatabının bazı hukukî hak ve talepleri doğacaktır. Bunlar çalışmamızın 2.7. numaralı başlığı altında ele alınacaktır.

¹⁵⁵ KARA, s. 176.

¹⁵⁶ BOZER/GÖLE, s. 164.

¹⁵⁷ KENDİGELEN/KIRCA, s. 261.

Çalışmamızın esas konusunu oluşturan “haksız protestonun” ticaret hukukundaki yerinin önemli olmasına rağmen TTK’da açıkça hüküm altına alınmamış ve ismi açıkça geçmemiştir. Kanaatimizce, “haksız protesto” kavramına kanunda açıkça yer verilmemiş olması bir eksiklik olarak addedilemez. Zira kanunda yer alan bir işlemin, hukuka aykırı şekilde düzenlenmesi durumlarının yine kanunda tek tek sayılması beklenmemelidir. Bununla birlikte “haksız protesto” kavramı, yargı kararlarında ve doktrinde kendine fazlaca yer bulmuş ve tartışma konusu olmuştur.

Sırf TTK’da hüküm altına alınmadığı için “haksız protesto” konusuna itibar edilmemesi yahut “haksız protesto” düzenlenmesi karşısında zarar gören kişilerin kanunî bir dayanağının bulunmaması nedeniyle, talep hakkının da doğmayacağı savunulması, açıkça dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir¹⁵⁸. Zira hukukumuzun önem verdiği dürüstlük kuralı¹⁵⁹ ve hakkaniyet gereği, yanlış ve gerçeğe aykırı bilgiler içeren protestonun bazı hüküm ve sonuçlarının doğacağı izahtan vârestedir. TTK’da “haksız protesto” kavramına yer verilmemiş olmasına rağmen, “sakat protesto” kavramı altında “sakat” olarak düzenlenen protestonun geçerli olacağı, gerek TTK’da gerekse emsal Yargıtay kararlarında¹⁶⁰ açıkça ifade edilmiştir. Kanaatimizce, kanun koyucu, protestonun kanuna aykırı şekilde düzenlenmesinin, noterin kendi hatasından kaynaklanması durumunda, yine de bu işlemi geçerli sayarak, protesto ile hakkı korunan hamilin menfaatlerini üstün tutmak istemiştir.

2.2. Haksız Protestonun Hukukî Niteliği

“Haksız protesto”, doktrinde ve yargı kararlarında, TBK m. 49’da hüküm altına alınan “haksız fiil” niteliğinde değerlendirilmektedir¹⁶¹. Doktrinde yapılan açıklamalara göre,

¹⁵⁸ İNAN, Nurkut, “Protestoya İlişkin Bazı Sorunlar”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 1967, C.4, S.2, s. 289.

¹⁵⁹ Bkz. TMK m. 2.

¹⁶⁰ DOĞANAY, İsmail, “Kambiyo Senetleri Münasebetiyle Noterler Tarafından Çekilen Protestonun Mahiyeti”, TNBHD, 15 Şubat 1976, S.9, s. 25.

¹⁶¹ Bkz. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi’nin 2025/220 E. - 2025/563 K. sayılı kararında, “davalı bankanın ihbarın yapıldığını beyan etmesine karşın dosyaya buna ilişkin belge sunmadığı anlaşıldığından davalı bankanın davacı aleyhine.....TL bedelli, keşidecisi davacı olan senet sebebiyle çekmiş olduğu..... yevmiye nolu protestosunun haksız olduğu, davalı banka hâmilin; gereksiz yere protesto çekirmiş olduğundan hâlin icabına göre bu haksız fiilinin sonuçlarına (borçlunun ticari itibarının zedelenmesinden, bankalardaki kredilerinin kesilmesinden doğan maddi ve manevi tazminat istemlerine) katlanmak durumunda

kambiyo senedinin hamili, yetkili notere başvurarak senedin “kabul edilmediğinden”, “ödenmediğinden” veyahut başka durumların tespit edilmesi gerektiğinden bahisle protesto düzenlenmesini talep ediyor ancak verdiği bilgi ve belgeler gerçeğe aykırı ise yahut senet borçlusu olmayan veya senetle ilgisi bulunmayan kişiye karşı protestonun düzenlenmesini talep ediyor ise bu durum, bir “haksız fiil” olarak nitelendirilecektir¹⁶².

Doktrinde ve bazı yargı kararlarında kabul edilen görüşe göre, “haksız protestodan” bahsedilebilmesi için yanlış bilgilere dayanarak protesto çekilmesini talep eden hamilin, kötü niyetli ve kusurlu olması gerekmektedir¹⁶³. Kanaatimizce, “haksız protestodan” bahsedilebilmesi için protesto çekilmesini talep eden hamilin, kötü niyetli olması şart değildir. Hamil bazı durumlarda, “haksız protesto” çekilmesini talep ederken kötü niyetli hareket etmeyebilir. Örneğin, protestonun unsurlarından “maddî” şartlara ilişkin bir eksiklik yahut yanlışlık varsa, gerçekte borçlu olmayan bir kişiye karşı protesto çekiliyorsa, hamilin bu yanlışlığa ilişkin bilgisi olmayabilir. Bir protestonun “haksız protesto” olarak nitelendirilmesi için kanaatimizce, protestonun “maddî” unsurlarına ilişkin bir eksiklik yahut yanlışlık olması aranmakta, kötü niyetin varlığı bir şart olarak değerlendirilmemektedir.

Ancak, bir “haksız protesto”, Türkiye Bankalar Birliği nezdindeki Risk Merkezi’ne bildirilmiş, söz konusu “haksız protesto” dayanak gösterilerek bir icra takibi başlatılmış ve bu nedenlerle aleyhine protesto düzenlenen kişinin, maddî/manevî zararı doğmuş olabilir. İşte bu gibi durumlarda veya hiç protesto düzenlenmeden kambiyo senetlerine mahsus icra takibi başlatılması durumunda, hakları zarara uğrayan kişi, “haksız fiil” sorumluluğu

olduğu açıktır” denilmektedir. (<https://emsal.uyap.gov.tr/> E.T. 30.07.2025); Ankara 6. Asliye Ticaret Mahkemesi’nin 2022/639 E. - 2023/461 K. sayılı kararında, “*Türk Ticaret Kanunu sakat protestoya sonuç bağlamış, geçerliliğini kabul ederek noterlerin sorumluluğuna gidilebileceğini açıklamış ise de, haksız protestoya bir sonuç bağlamamıştır. Haksız protesto hususunda düzenlemenin bulunmaması, haksız protesto sebebiyle mağdur olan kişinin bu duruma katlanması gerektiği şeklinde yorumlanamaz, bu hususta kanunda bilinçli bir boşluk olduğu savunulamaz. Haksız protesto, aynı zamanda bir haksız fiil hali olması sebebiyle, protesto muhatabı uğradığı zarar sebebiyle, 6098 sayılı TBK’nun 49. maddesine göre zararını tazmin ettirebilir*” denilmektedir. (<https://emsal.uyap.gov.tr/> E.T. 30.07.2025); **BOZER/GÖLE**, s. 163.

¹⁶² **BOZER/GÖLE**, s. 163.

¹⁶³ **DEMİRKAPI**, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 50.; **ÖZTAN**, s. 157.; Ayrıca Bkz. YHGK’nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında, “*Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, “senedi davacı borçluya ibraz etmeden protesto keşide ettiren bankanın ağır kusurlu olduğuna” karar vererek haksız protestonun, haksız fiil ve bu fiilin ağır bir kusur olduğunu kabul etmiştir (Y. 11. HD. 13.02.1978 – 5470/519)*” şeklinde örnek bir Yargıtay kararına yer verilmiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

kapsamında, takip başlatan kişiden tazminat talep etmiş ise “kötü niyet” veya “kusur”, tazminata hükmedilmesi için ek bir unsur olarak aranacaktır¹⁶⁴.

“Haksız protesto” çeken noterden tazminat talep ediliyorsa burada, NotK.’nın 162. maddesi gereği, protestoyu düzenleyen noter, kusursuz olarak sorumlu olacaktır. Yargıtay da bazı kararlarında, noterlerin gerek kendi eylemlerinden gerekse çalışanlarının eylemlerinden dolayı sorumlu olduğunu, NotK. m. 162’de yer alan sorumluluğunun, bir “kusursuz” sorumluluk olduğunu ifade etmiştir¹⁶⁵.

Hamilin kusurlu yahut kusurlu olmayan hareketi ile haksız yere protesto düzenlenmesi durumunda, protestonun muhatabının zararı doğabilecektir¹⁶⁶. Söz konusu zararın hukuk düzeni kapsamında giderilmesi gerekmektedir. TBK m. 49 vd. hükmünde yer aldığı şekliyle hamil, kusurlu ve kötü niyetli olarak “haksız protesto” çekilmesini talep ediyorsa “haksız fiilden” kaynaklı maddî/manevî tazminat davaları ikâme edilebilecektir¹⁶⁷. Maddî/manevî tazminat talepleri, çalışmamızın 2.7. numaralı başlığı altında incelenecektir.

¹⁶⁴ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2020/5060 E. - 2021/4190 K. sayılı kararında, “Adli Tıp Kurumu raporundan davaya konu senedin tanzim tarihi itibarıyla davacının fiil ehliyetine haiz olduğunun anlaşıldığı, 6762 sayılı TTK’nın 690. maddesi yollamasıyla, müracaat hakkının düşmesi başlıklı 642. maddesi gereğince, bonolarda da uygulanması gereken aynı Yasa’nın 642. maddesi uyarınca protesto çekilmeden cirantaya başvurulamayacağı, aynı Yasa’nın 626. maddesi gereğince ödememe protestosunun, ödeme gününü takip eden iki iş günü içinde çekilmesi gerektiği, dosyanın incelenmesinde böyle bir protestonun çekildiğine dair belgeye rastlanmadığı, gerekçesiyle davanın kabulüne ancak kötüniyet ispatlanamadığından tazminat talebinin reddine karar verilmiştir... özellikle ödememe protestosu çekilmeksizin lehtar ciranta hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile icra takibi yapılamayacak” olmasına dikkat çekilerek ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

¹⁶⁵ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2012/4425 E. - 2012/8488 K. sayılı kararı, “Noterlerin, Noterlik Yasası’nın 162. maddesi uyarınca sorumlu olmaları için, kusurlu olmalarının gerekmediği tartışmasıdır. Diğer bir anlatımla, tüm kusursuz sorumluluk hallerinde olduğu üzere, zarar gören, davalının kusurunu kanıtlamak zorunda değildir. Kusursuz sorumluluğun kusurlu sorumluluktan tek farkı bu noktada toplanmaktadır. Bu bağlamda zarar gören, kusurlu sorumlulukta olduğu üzere zararını ve zararlı eylem arasındaki uygun illiyet bağıını kanıtlamak zorundadır”; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 1998/316 E. - 1998/6105 K. sayılı kararı, “1512 sayılı Noterlik Yasası’nın 162. maddesinde noterlerin sorumluluğu düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeye göre noterler zarar görenlere karşı kusursuz sorumludurlar. Çalışanların sorumluluğu ise BK. 41. maddesi uyarınca kusurlu sorumluluğa dayanmaktadır. Çalışanların yaptığı işten zarar meydana gelmişse, noter yine kusursuz olarak sorumlu olacaktır” şeklindedir. (KURT, Leyla Müjde, “Noterlerin Hukukî Sorumluluğu”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, 2014, S.2, s. 92.)

¹⁶⁶ SAYIN, s. 383-384.

¹⁶⁷ KARA, s. 177.

2.3. Sakat Protesto Kavramı

“Sakat protesto” kavramı, TTK’nın 721. maddesinde hüküm altına alınmıştır. TTK’nın 721. maddesinde “sakat protesto” kavramı, “*Noter tarafından imza edilen protesto kanuna uygun olarak düzenlenmediği veya içindeki kayıtlar yanlış olduğu takdirde de geçerlidir. Noter hakkında disiplin hükümleri saklıdır*” şeklinde ifade edilmiştir. Söz konusu maddenin içeriğinde “sakat protesto” ifadesi geçmiyor olsa da kenar başlığında söz konusu kavram yer aldığından bu hususun tanımlandığı anlaşılmaktadır¹⁶⁸. Zira TTK m. 1534 gereği, “kenar başlıkları” kanunun metnine dâhildir.

TTK’da yer alan “sakat protestonun” tanımı değerlendirildiği takdirde, protestonun düzenlenmesi ve tebliğ edilmesine ilişkin ihmâlden değil, direkt kanunun öngörmüş olduğu hususlara aykırı olarak gerek şekli gerekse içerik olarak yanlış bilgiler içermesinden söz edilmektedir¹⁶⁹. Bu hâliyle, kanunda yer alan ifade, lafzî olarak yorumlandığında, noter tarafından imza edilmiş bir protestonun, her hâlükârda geçerli olacağı sonucu çıkarılmaktadır. Yâni, “şekli” olarak noterin imzaladığı ve düzenlediği bir protestonun geçerli olması için gerekli olan şartların oluştuğuna ilişkin bir varsayım bulunmaktadır. Oysaki hukukumuzda çoğu zaman, herhangi bir işlemde sakatlık meydana gelmesi, söz konusu işlemin geçersizliği sonucunu doğurmakta ve söz konusu işleme dayanarak bir hak talep edilmesine engel olmaktadır¹⁷⁰. Hukukumuzda genel olarak var olan uygulamaların karşısında, TTK’da yer alan söz konusu düzenleme ile noter vasıtasıyla çekilecek protestoda noterden kaynaklı meydana gelebilecek hataların, senedin hamilinin başvuru hakkını kullanması açısından olumsuz bir etki yaratmaması amaçlanmaktadır¹⁷¹. Ayrıca, söz konusu hükmün lafzından, üzerinde yalnız noterin imzası olan ve fakat diğer tüm unsurları yanlış yahut eksik olan bir belgenin bile “protesto” olarak geçerli kabul edilmesi mümkün olabilecektir.

¹⁶⁸ SAYIN, s. 369.

¹⁶⁹ BOZGEYİK, (Sakat Protestonun Geçerliliği Sorunu) s. 655.

¹⁷⁰ SAYIN, s. 370.

¹⁷¹ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 1975/736 E. - 1975/3069 K. sayılı kararında, “*T.T.Kanununun 633. Maddesinde noter tarafından imza edilen protestonun kanuna uygun olarak tanzim edilmediği veya içindeki kayıtlar yanlış olduğu takdirde dahi geçerli olacağı belirtilmektedir. Bununla beraber bu geçerlilik 642. maddede öngörülen cirantalara, keşideciye ve diğer borçlulara karşı hamilin haiz olduğu hakların kaybolmamasını temin ve tedavül eden kıymetli evraka dayanan alacak hakkının korunması ve bu yönden çıkacak ihtilafları önleme amacını taşır*” denilmektedir. (KARA, s. 174); KARAYALÇIN, s. 206.

“Sakat protestonun” düzenlendiği TTK’nın 721. maddesinin, kanuna aykırı olarak çekilen tüm protestoların, her hâlükârda geçerli sayılması gerektiği şeklinde yorumlanması durumunda, bazı sorunlar doğabilecektir. Çünkü, gerek kambyo senetleri gerekse protestolar, sıkı şekil şartlarına tâbidir. Bu durumda, “protestonun” belgeleme, tespit ve ispat amacı ile eksik ve yanlış unsurlar taşıyan bir belgenin “protesto” olarak geçerli sayılması, birbiri ile çelişecektir. “Sakat protesto”, TTK’nın 721. maddesi gereği geçerli olarak kabul edilse de bu durumda, noterin disiplin sorumluluğunun doğacağı da kanun maddesinde açıkça belirtilmiştir.

Kanaatimizce, kanun koyucu bu şekilde bir düzenleme getirerek protestoyu düzenlemekle yükümlü olan noterlerin kendi hatalarından kaynaklı olarak “şekli açıdan” yanlış bir protesto düzenlemesi ve burada hata yapmasının, protestonun düzenlenmesini talep eden senedin hamilinin, herhangi bir hak kaybına uğramamasını sağlamak adınadır. Zira “protesto”, TTK’nın 105. maddesi anlamında “hakkı koruyan beyan” niteliğindedir. Noter aracılığıyla çekilecek “protesto” ile senedin hamiline tanınan “başvuru hakkının” korunması sağlanmaktadır. Dolayısıyla, kanunun korumuş olduğu menfaatler de göz önünde bulundurularak, noterin yalnızca kendi hatasından kaynaklı protestoda bulunan eksiklik ve yanlışlıklardan, protestonun etkilenmemesi ve yine de geçerli olması amaçlanmıştır. Bu şekilde, noterin kendi hatasından kaynaklanan yanlışlıklara rağmen hamilin başvuru hakkı korunmuş ve bu hakkını kullanabilmesi temin edilmiştir¹⁷².

“Sakat protesto” ile “haksız protesto” kavramlarına yer verilen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararından¹⁷³ bahsedilmesinde ve kararda yer alan hususların çözümlenmesinde, çalışmamız açısından büyük yarar vardır. Zira çalışmamıza konu edilen “haksız protesto” kavramının, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına konu edilmiş ve tartışılmış olması, uygulamada ve doktrinde karışıklığa yol açan hususların aydınlatılmasında yol gösterici nitelikte olacaktır.

¹⁷² Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 30.04.1975 – 736/3069; “Noter tarafından imza edilen protesto, kanuna uygun olarak tanzim edilmediği veya içindeki kayıtlar yanlış olduğu takdirde dahi geçerlidir. Bu geçerlilik, cirantalara, keşideciye ve diğer borçlulara karşı hamilin haiz olduğu hakların kaybolmamasını temin ve tedavül eden kıymetli evraka dayanarak, alacak hakkının korunması ve bu yönden çıkacak ihtilafları önlemek amacını taşır” (KAÇAK, s. 423)

¹⁷³ <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T. 08.03.2025)

Öncelikle, söz konusu YHGK kararına konu edilen uyuşmazlık, kambiyo senetlerinden olan bonoya ilişkin olarak çekilen “ödememe protestosunun” kaldırılmasıdır. Bu uyuşmazlığın çözülmesi açısından ise “haksız protesto” ile “sakat protesto” kavramlarının açıklığa kavuşturulması gerektiğinden söz edilmiştir. Devamında ise “haksız” ve “sakat” olarak nitelendirilen protesto kavramları açıklanmıştır.

Protesto kavramı YHGK kararında, TTK’da kambiyo senetlerine ilişkin olarak kapsamlı düzenlemelerin bulunduğu ve kambiyo senetleriyle ilgili olarak yapılan işlemlerin gerçekleşme usûlü ve şekline yer verildiğinden bahisle kanundaki adı geçen şartlara uygun hareket edilmemesi durumunun, bazı sonuçların doğmasına yol açtığı ve bu sonuçlardan birisinin de “protesto” işlemi olduğu ifade edilmek suretiyle açıklanmıştır.

YHGK kararının devamında ise söz konusu protestonun, bazı özel durumlara ilişkin olarak (ödememe ve kabul etmeme) düzenlendiğini, TTK’nın kambiyo senedini elinde bulunduran hamile tanıdığı başvurma hakkını ileri sürebilmesi için bu protestoları düzenlettirmesinin gerekli olduğu, aksi takdirde başvurma hakkını kullanması için kanunda belirtilen “protesto” işlemi dışında herhangi bir alternatif işlem veya yolun bulunmadığı da açık bir şekilde belirtilmiştir. TTK’nın 721. maddesinden bahsederek, “sakat protesto” düzenlenmesine rağmen protestonun geçerli olacağı hükmüne yer verilmiş ve bu hüküm ile tedavülde olan senedin sağladığı alacak hakkının koruma altına alınması amacının taşındığı ifade edilmiştir. TTK’daki “sakat protesto” kavramına ilişkin olarak yapılan açıklamalardan sonra söz konusu “sakat protestoyu” düzenleyen noter bakımından sorumluluğun doğabileceği ve disiplin hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir.

YHGK kararında, kambiyo senetlerine ilişkin bazı durumlara özgü olarak düzenlenmesi gereken protestonun, öngörülen şekil şartlarına uyulmaksızın düzenlenmesi yahut içeriğindeki bilgi ve belgelerin gerçeğe aykırı olması durumlarında, senetle ilişkisi bulunan/bulunmayan gerçek ve tüzel kişilerin haklarının zarara uğramasının muhtemel olduğundan bahsedilmiştir. Bu noktada, kambiyo senetlerine ilişkin olarak düzenlenen protestoların, piyasada alenî olarak açıklandığı, Türkiye Bankalar Birliği nezdindeki Risk Merkezi’ne bildirildiği ifade edilmiştir. Bu şekliyle gerçeğe aykırı bilgilere dayanılarak düzenlenmiş olan protestoların herkesçe bilinmesi nedeniyle, adına protesto düzenlenen

muhatapın ticarî itibarının büyük zarar göreceği belirtildikten sonra “haksız protestonun” neyi ifade ettiği açıklanmıştır.

YHGK kararına göre “haksız protesto” kavramı, “sakat protesto” kısmında yapılan tanımda geçen durumların oluşmasına bağlı olarak kişilerin zarar görmesine neden olan protestolardır. Yine, “haksız protestonun” bir “haksız fiil” niteliğinde olduğu ve söz konusu “haksız fiil” hükümleri uyarınca zararın giderilmesinin talep edilebileceği belirtilmiştir. Bu hâliyle de “sakat” ve “haksız” protesto kavramlarının, iki farklı kavrama vücut verdiğiinden söz edilmiştir.

TTK’da yer alan hükümlere aykırı şekilde çekilen protestonun, her iki protesto niteliğinde olabileceği de YHGK kararında ifade edilmiştir. Bununla birlikte, YHGK kararında aynen, “...bir haksız protesto, sakat protesto niteliğine sahip olup geçerli olabileceği gibi, geçersiz bir protesto niteliğine de sahip olabilir. Geçersiz bir protesto ise baştan itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmaz. Buna karşılık sakat protesto, 6102 sayılı TTK’nin 721/1 maddesi gereğince herhâlde geçerli bir protesto niteliğindedir. Bu nedenle bir haksız protestonun geçerli olup olmadığı her somut olayın özelliğine göre dikkatlice incelenmelidir” denilmiştir. Bu açıklamaya dayanak olarak da ticarî uygulamalarda, güvenin esas olması ve korunması gerektiği, “haksız protesto” olarak düzenlenen her protestonun hukuk dünyasında “geçersizlik” sonucu doğurmaması gerektiği açıklanmıştır.

YHGK kararına konu edilen somut uyuşmazlık bakımından ise yapılan değerlendirmede, protestonun senedin ibrazı ve ibrazın geçerli olup olmadığı tespit edilmeksizin çekildiğinden “sakat protesto” niteliğinde bir “haksız protesto” olduğu ifade edilmiştir. Kararın devamında ise davalı banka tarafından ibraz yükümlülüğüne aykırı davranılması neticesinde, “ödememe protestosunun” düzenlettilmesinin bir “haksız protesto” niteliğinde olduğu, söz konusu “haksız protestonun” da TTK’da açıkça hüküm altına alınmış olan “sakat protesto” olarak nitelendirileceği ve bu şekli ile karara konu edilen “protestonun” kaldırılmasına ilişkin gerekli olan şartların meydana gelmediği sonucuna varılmıştır.

Bu noktada, YHGK kararında yer alan ifadelerden somut uyuşmazlık bakımından açıklanan gerekçelere göre, protestoyu düzenleyen noterin senedin ibraz edilip edilmediğini araştırması gerektiğine ilişkin kanunda herhangi bir açık düzenlemenin mevcut olmadığı, buradan hareketle ibrazın gerçekleşip gerçekleşmediğine noterce dikkat edilmemesi durumunun, yalnızca özen yükümlülüğünün ihlali niteliğinde olacağı göz önünde bulundurulmuş ve uyuşmazlık konusu protestonun, “sakat protesto” addedilerek geçerli sayılacağı ifade edilmiştir. Yine de zarara uğrayan kişilerin, genel hükümler kapsamında zararlarının giderilmesini talep edebileceği, bu konuda herhangi bir engelin olmadığı da ifade edilmiştir.

Çalışmamızda ele alınan YHGK kararında karşı oy yazısı da bulunmaktadır ki söz konusu yazı “haksız protesto” ve “sakat protesto” ayrımında önemli bir rol oynamaktadır. Söz konusu karşı oy yazısında özetle, “somut olaya konu edilen senedin bankaya ibraz edilmesinin zorunluluk arz etmesi, ibraz işleminin yerine getirilmemesi durumunda, söz konusu protestonun, “haksız” nitelik arz edeceği ve “haksız fiile” ilişkin hükümlerin uygulanması ile zararın giderilmesinin gerekeceği, ödememe protestosunun çekilebilmesi için senedin, muhataba ödeme yapmak üzere ibrazının bir ön koşul olarak sayıldığı, senedin ödeme için ibrazı yapılmaksızın herhangi bir protesto çekilemeyeceği, buna karşın ibrazsız protesto çekilmiş ise de kanunun tanımış olduğu başvurma hakkının ileri sürülmesi açısından hukukî olarak bir etkiye yer vermeyeceği ve sonuç olarak söz konusu protestonun “haksız protesto” niteliğinde olduğu” ifade edilmiştir.

Şu hâlde, çalışmamız bakımından büyük önem arz eden YHGK kararından; “haksız protesto” ile “sakat protesto” kavramlarının birbirlerinden farklı anlamları barındırdığı ancak TTK’nın protestoya ilişkin var olan hükümlerine aykırı nitelikteki bir protestonun hem “sakat” hem “haksız” nitelik arz edebileceği, bu bağlamda “haksız protesto” olarak nitelendirilen bir protestonun geçerliliğinin, her somut olay kapsamında önemle araştırılması gerektiği, bu durumun sebebinin ise ticarî hayattaki güvenin esas olması ve bu güvenin korunması ile açıklandığı, buradan hareketle de “haksız” olarak nitelendirilen her protestonun geçerli olmadığı sonucuna varılmaması gerektiği anlaşılmaktadır.

Kanaatimizce, YHGK kararında bir protestonun, hangi durumlarda “sakat” hangi durumlarda “haksız” olarak nitelendirileceği, söz konusu nitelendirme yapılırken esas alınması gereken ölçütlerin neler olduğu, tam anlamıyla netlik kazanmamıştır. Kararda yalnızca “ticarî hayattaki güvenin esas alınarak” bir değerlendirme yapılması gerektiğinden söz edilmiş, “haksız” ve “sakat” protesto arasında ayrım yapılırken nelerin dikkate alınacağı ise yeteri kadar açıklığa kavuşturulamamıştır.

2.4. Doktrinde ve Yargı Kararlarında Haksız Protesto Olarak Değerlendirilen Bazı Durumlar

TTK’da açıkça düzenlenmeyen “haksız protestonun” doğal olarak hangi durumlarda ortaya çıkacağı, açık ve net şekilde belirlenmiş değildir. Dolayısıyla, bu durumları sınırlı olarak ifade etmek pek de mümkün olmayacaktır. Çalışmamızda, yargı kararları ve doktrinde “haksız protesto” olarak değerlendirilen durumlardan bahsedilecek ve bu durumların, gerçekten de “haksız protesto” sayılıp sayılmayacağı incelenecektir. Çünkü doktrinde, “haksız protesto” olarak değerlendirilen bazı durumlar, kanaatimizce “sakat protesto” olarak değerlendirilecek yahut bir “protesto” olarak dahi değerlendirilmeyecektir.

Doktrinde, “haksız protestoya” ilişkin yapılan tanımlar incelendiğinde, TTK’da yer alan protestoyla ilgili hükümlere aykırı şekilde çekilen bir protesto, hem “haksız” hem de “sakat” olarak nitelendirilebilecektir. Ancak önemle belirtmek gerekir ki her “sakat protesto”, “haksız protesto” niteliği taşımayabileceği gibi her “haksız protesto” da “sakat protesto” niteliği taşımayabilir¹⁷⁴.

Bu noktada, bir protestonun “haksız protesto” olarak nitelendirilmesi için hangi ölçütlerin dikkate alınması gerektiğinin belirlenmesi gerekecektir. Kanunda “sakat protesto” düzenleme altına alındığından doktrinde, “sakat protestoya” ilişkin ölçütler değerlendirilmiş, “haksız protestonun” hangi durumlarda söz konusu olacağı açıkça tespit edilmemiştir¹⁷⁵. Ayrıca, Yargı kararlarında haksız ve sakat protestonun birbirinden keskin şekilde ayrıldığı, bir protestonun hem “sakat” hem de “haksız” protesto niteliğinde olabileceği

¹⁷⁴ SAYIN, s. 376.

¹⁷⁵ SAYIN, s. 371.

ifade edilmiştir¹⁷⁶. Çalışmamızda “sakat protestoya” ilişkin esas alınan ölçütler dikkate alınarak, “haksız protesto” bakımından bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

Doktrinde, kıymetli evrak hukukunda düzenlenmiş olan tüm meselelerde, işlemin şekline önem verildiği belirtilerek, şekle ilişkin herhangi bir eksiklik söz konusu olduğu takdirde, işlemin geçersiz olacağından bahsedilmiştir¹⁷⁷. Dolayısıyla, TTK’nın 721. maddesinde yer alan düzenleme hiç yapılmamış olsa idi hukukun temel ilkeleri gereği, önemli bazı unsurların eksik olması durumunda, protestonun “geçersiz” hâle geleceği şeklinde bir değerlendirme yapmanın mümkün olacağı belirtilmiştir¹⁷⁸.

Hukukumuzda düzenlenmiş olan tüm hukukî işlemlerde olduğu gibi protesto işleminde de hem alacaklı tarafın hem de borçlu tarafın, genel olarak hukuk düzeninde korunmaya muhtaç menfaatleri söz konusu olacaktır. Kıymetli evrak hukukunda, kambiyo senedinin hamili bakımından, vade geldiğinde senet bedelini tahsil etmek önemli olmakla birlikte, senedin borçlusunun da kendisine ödeme için senedi ibraz eden doğru kişiye ödeme yapması, önem arz etmektedir.

TTK’nın 721. maddesinde protestonun, “kanuna uygun olarak düzenlenmediği” veya “içindeki kayıtlar yanlış olduğu” takdirde, “sakat protesto” olarak nitelendirileceği belirtilmiştir. Söz konusu düzenleme ile protestoyu çeken noterlerin, TTK’da yer alan kural ve esaslara aykırı şekilde protesto çekmesi durumunda, senedin hamilinin haklarının korunması ve noterin yaptığı “şeklî/esasa tesir etmeyen” bir hatadan dolayı hamilin zarar görmemesi amaçlanmıştır. Şu hâlde, bir protestoda, noterin yaptığı hatadan kaynaklı olarak kanunun öngördüğü kurallara ilişkin “şeklî/esasa tesir etmeyen eksiklikler” mevcut ise bu protesto kanaatimizce, “sakat protesto” olarak nitelendirilmelidir. Protestoda, “şeklî/esasa tesir etmeyen eksiklikler” yerine protestonun içeriğine ilişkin “maddî/esasa tesir eden” eksikliklerin/yanlışların bulunması durumunda ise bu protesto kanaatimizce, “haksız protesto” olarak nitelendirilmelidir. Çünkü, maddî hukuk açısından haklı bir neden olmamasına veya protesto çekmeye ilişkin bir hakkın hiç doğmamış olmasına rağmen

¹⁷⁶ Bkz. YHGK 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında, “...6102 sayılı TTK’nin protestoya ilişkin hükümlerine aykırı düzenlenmiş olan bir protesto, hem sakat protesto, hem de haksız protesto niteliğinde olabilir” denilmiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

¹⁷⁷ **BOZGEYİK**, (Sakat Protestonun Geçerliliği Sorunu), s. 656.

¹⁷⁸ **BOZGEYİK**, (Sakat Protestonun Geçerliliği Sorunu), s. 656.

protesto çekilmesi durumunda, artık söz konusu protestonun “haksız” nitelik arz etmesi gerekecektir. Protestonun içeriğine ilişkin olarak “maddî/esasa tesir eden” koşulların eksikliği durumunda, örneğin, senedin ödeme için ibraz edilmemesi, protesto çekilmesini talep etmek için kanunda belirlenmiş olan sürelerle riayet edilmemesi, protestoyu çekme hakkı olan kişinin yerine başka bir kişinin yahut gerçekte borçlu olmayan bir kişiye karşı protesto çekilmesi söz konusu olduğunda, kanaatimizce “haksız protestodan” bahsedilebilecektir.

Protestonun “haksız” nitelik arz etmesi dışında başka durumlar da mevcut olabilir. Protestonun esaslı nitelik arz eden unsurlarının, protestoda hiç bulunmaması durumu, noter tarafından hazırlanan belgenin artık protesto olarak dahi nitelendirilmesine engel olabilecektir. Örneğin, protestonun noter tarafından kambyo senedi niteliğinde olmayan bir senet için çekilmesi durumunda, noter tarafından hazırlanan belgenin artık TTK anlamında “protesto” olarak nitelendirilmesi, hukuka aykırı olacaktır¹⁷⁹.

2.4.1. Protestonun TTK’ya göre kambyo senedi vasfında olmayan bazı senetler için çekilmesi

Ticaret hukukunun kıymetli evrak bölümüne ilişkin TTK’da yer alan düzenlemeleri dikkatle incelendiğinde “kambyo senetleri” olarak nitelendirilen kıymetli evrakların üç tane olduğu ve bunların da “bono, poliçe ve çek” olarak sayıldığı anlaşılmaktadır¹⁸⁰.

Kıymetli evrak hukukunun önemli bir kısmını oluşturan “kambyo senetleri”, TTK’da öngörülen şekil şartlarına uygun şekilde düzenlenmek ve bu şekliyle tedavüle girmek zorundadırlar. Bu durumun aksinin gerçekleşmesi yâni kanunda asgarî olarak belirlenmiş şekil şartlarından birinin dahi eksik olması durumunda düzenlenen senedin, TTK anlamında “kambyo senedi” niteliğinde olmadığı ve bu sebeple de “kambyo senetlerine” özgülenmiş hukukî korumalar ile hüküm ve sonuçlardan yararlanamayacağı ifade edilmelidir¹⁸¹.

¹⁷⁹ BOZGEYİK, (Sakat Protestonun Geçerliliği Sorunu), s. 657.

¹⁸⁰ KAYIHAN, s. 79.; TUNA/GÜRBÜZ GÖÇ, s. 67.

¹⁸¹ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 103.

Söz konusu asgarî şekil şartlarının bir kısmından bahsetmek gerekirse, kambiyo senetlerinden olan poliçenin geçerli olması için TTK'nın 671. maddesinde senet metninde, *“poliçe kelimesinin, senet Türkçe'den başka bir dille yazılmışsa, o dilde poliçe karşılığı olarak kullanılan kelimenin, belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havalenin, ödeyecek olan kişinin, “muhatapın” adının, vadeyi, ödeme yerini, kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adının, düzenlenme tarihi ve yerinin, düzenleyenin imzasının”* bulunması gerektiği ifade edilmiştir.

Kambiyo senetlerinin uygulamada en çok karşılaşılan diğer bir türü ise bono olmakla bonolar için de TTK'nın 776. maddesinde sayılmış olan unsurların bononun içeriğinde mevcut olması, yine kambiyo senetlerinden olan çek için ise 780. maddede sayılı unsurların bulunması zorunludur. Her bir kambiyo senedi için sayılan şekil şartlarından birinin dahi bulunmaması hâlinde, söz konusu senet artık kambiyo senedi vasfında değerlendirilemeyecektir¹⁸².

Bu noktada, kambiyo senetlerinde bulunmasının TTK gereği zorunluluk teşkil ettiği şekil şartlarından biri bulunmayan “kambiyo senedi”, artık “kambiyo senedi” olma özelliğini yitirecektir. Doktrinde, “kambiyo senedi” niteliği taşımayan bir senede dayalı olarak noter aracılığı ile protesto düzenlenmesi durumunda, çekilen bu protestonun “haksız protesto” olarak nitelendirileceği ve ticarî hayatta sıkça karşılaşılan durumlardan bazılarının, senedin lehtarının yahut ticarî unvanın yazılmaması ancak işletme adının yazılması, kambiyo senedinin ödenmesinin birtakım şartlara tâbi tutulması olarak ifade edilmiştir¹⁸³.

Kanaatimizce, “kambiyo senedi” vasfında olmayan bir senede dayanılarak çekilen bir protesto, TTK anlamında “protesto” olarak değerlendirilmemelidir. Zira TTK'da yer alan düzenlemelerde, “protestonun” kambiyo senetleri (poliçe, bono ve çek) için çekilebileceği, “protesto” düzenlenmesi ile hamilin kambiyo ilişkisine özgü başvuru hakkını kullanabileceği, hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, senet içeriğinde kambiyo senetlerine özgü olarak bulunması zorunlu olan unsurlar bulunmuyor ise artık düzenlenen senet bir “kambiyo senedi” vasfında olmayacağından, söz konusu senede dayalı olarak düzenlenen

¹⁸² KARA, s. 178.

¹⁸³ Bkz. KARA, s. 178.

“protesto” da TTK anlamında bir “protesto” olarak değerlendirilmemelidir. TTK anlamında “protesto” olarak dahi değerlendirilmeyen bir belgenin, “haksız” nitelik arz etmesinden de kanaatimizce bahsedilemeyecektir.

2.4.2. Protestonun senet ile herhangi bir bağı olmayan kişiye çekilmesi

Kıymetli evrak hukukunun önemli bir kısmını oluşturan kambiyo senetlerinde, senet ile borç altına giren borçlu veya borçlular bulunmaktadır. Çalışmamızın konusunu oluşturan protesto ile senedin “kabul edilmemesi”, “ödenmemesi” yahut TTK’da sayılı başkaca durumlar, tespit ve ispat olunur. İşte bu nedenle, TTK’da açıkça hüküm altına alınmış olan protesto kavramında, senet ile teminat altına alınan borcun alacaklısı, belirli durumların gerçekleşmesi hâlinde, noter aracılığı ile bir “protesto” düzenlenmesini talep eder ve söz konusu protestonun çekileceği kişinin kim olacağı, doktrinde tartışmalı olsa da bu kişi, kambiyo ilişkisine dâhil olan bir kişi olacaktır¹⁸⁴.

Burada kambiyo senetlerinden bono ve poliçe için bir ayrım yapmak gerekecektir. Zira poliçede “kabul” kurumu mevcut iken bonoda bu kurumdan söz edilmez. Şu hâlde, kambiyo senetlerinin uygulamada en çok karşılaşılan türü olan bonolarda, genel kabule göre bononun “düzenleyenine” karşı “ödememe protestosu” çekilmektedir.

TTK’da hakkında geniş bir şekilde düzenlemelere yer verilen poliçe bakımından ise poliçenin muhatabı, poliçeyi “kabul etmiş” ise kambiyo ilişkisine girmiş olacaktır. “Kabul eden muhatap”, borç altına girdiği poliçedeki bedeli ödememiş ise bir “ödememe protestosu” düzenlenmesi gerekecektir. Söz konusu “ödememe protestosunun” düzenleneceği kişinin kim olacağı ise doktrinde tartışılmış ve bu konuya çalışmamızın 1.4.2.5. numaralı başlığı altında değinilmiştir. Burada bazı görüşlere yer vermek gerekirse, **Bozer ve Göle**’ye göre, poliçenin kabul edilmemesi durumunda, kanunun tanıdığı başvuru hakkının öne sürülebilmesi açısından, “muhataba” karşı “kabul etmeme protestosu” çekilmelidir. İşte böyle bir durumda, ayrıca bir “ödememe protestosu” düzenlemeye gerek kalmayacaktır¹⁸⁵. Buradan çıkarılan sonuç ise protestonun, “muhataba” karşı çekileceğidir. **Bozgeyik**’e göre,

¹⁸⁴ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 47.

¹⁸⁵ BOZER/GÖLE, s. 156.

kabul edilmemiş bir poliçenin yine ödenmemesi durumunda çekilecek “ödememe protestosunun”, poliçeyi “düzenleyen” muhatap alınarak düzenlenmesi zorunluluk arz etmektedir¹⁸⁶. Kanaatimizce, “kabul etmeme protestosu”, poliçenin “muhatabına” karşı çekilmeli; “ödememe protestosu” ise senedin asıl borçlusu olan bonoda “düzenleyen”, poliçede ise “kabul eden muhataba” karşı çekilmelidir. Çünkü, “kabul etmeme protestosu” bakımından, poliçeyi kabul edip etmeme konusunda karar verecek olan muhataptır. “Ödememe protestosunda” ise artık senet ödeme için asıl borçluya ibraz edilmiştir ancak senet bedeli ödenmediği için bu durum, senedin asıl borçlusuna karşı çekilecek olan bir protesto ile tespit edilmektedir.

Protestonun çekileceği kişilerin vefat etmesi durumuna bakılacak olursa, TMK’nın 599. maddesinde hüküm altına alınan “küllî halefiyet” ilkesi gereği, sözü edilen kişilerin mirasçıları, muhatap alınarak protestonun yine de düzenlenme imkânının bulunabileceği ifade edilmelidir¹⁸⁷.

Yine, protestonun çekileceği kişilerin vefat etmesi dışında, fiil ehliyetinin kaybedilmesi hâlinin de incelenmesi gerekmektedir. Protestonun, senedin “muhatabı” yahut “düzenleyen” fiil ehliyetinin kaybı durumunun tespit edilmesine binaen protestonun başka bir kişiye karşı düzenlenmesinden söz edilemeyecektir. Protestonun, fiil ehliyetinin kaybına rağmen senedin “muhatabı” yahut “düzenleyenine” karşı çekilmesi gerekecektir¹⁸⁸.

Bir protestonun hangi şekil şartlarına tâbi olması gerektiği ne kadar önem arz ediyor ise protestonun çekileceği kişi de o kadar önem arz etmektedir. Çünkü protestonun, yanlış kişi yahut kişilere karşı düzenlenmesi durumunda, artık söz konusu protesto “haksız” olarak nitelendirilecek ve “haksız” nitelikte olmasına yönelik hüküm ve sonuçlar doğacaktır¹⁸⁹.

¹⁸⁶ **BOZGEYİK**, (Poliçede Müracaat Hakkı) s. 122.; **KARA**, s. 184.

¹⁸⁷ Ayrıca bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2018/8770 E. - 2018/4167 K. sayılı kararında, “*Somut olayda, şikayetçi borçlu takibe konu bonoda lehtar ciranta konumunda olan...’ün mirasçısı olup, alacaklı tarafından senedi düzenleyene protesto keşide edilmeksizin, borçlu lehtar muris hakkında takibe geçildiği, takip sonrası muris borçlu...’ün kendisine henüz ödeme emri tebliğ edilmeden, itiraz ve şikayet haklarını kullanamadan vefat ettiği, mirasçılarına karşı takibe devam edildiği, ödeme emri tebliği üzerine mirasçı borçlunun icra mahkemesine başvurduğu görülmektedir. Bu durumda, alacaklının, takibe dayanak bono yönünden, muris borçluyu (cirantayı), dolayısı ile mirasçısı olan şikayetçi borçluyu takip hakkının bulunmadığı anlaşılmaktadır*” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

¹⁸⁸ **KARA**, s. 185.

¹⁸⁹ **SAYIN**, s. 375-376.

Örneğin, bir poliçenin muhatabı, eğer poliçeyi “kabul etmemiş” ise kambiyo ilişkisine girmemiş olacaktır. Kambiyo ilişkisine dâhil olmayan ve borç altına girmemiş olan “kabul etmeyen muhataba” karşı protesto çekilmesi durumunda bu protesto, kanaatimizce “haksız protesto” olarak değerlendirilecektir.

Bir protesto, gerçekte borçlu olmayan yanlış kişi yahut kişilere karşı çekilmiş ise artık kanunun “protesto” çekilmesine bağladığı hukukî sonuçlar doğmamalıdır. Çünkü bu durumda, protestonun “şeklî/esasa tesir etmeyen” değil, “maddî/esasa tesir eden” unsurlarına ilişkin bir eksiklik/yanlışlık bulunmaktadır. TTK’nın 721. maddesinde korunan menfaatin, burada önem arz etmemesi gerekecektir. Çünkü, TTK’nın 721. maddesinde amaçlanan husus, kanaatimizce, protestonun “şeklî/esasa tesir etmeyen” unsurlarına ilişkin bir yanlışlık var ise bunun noterin hatasından kaynaklanabileceği, protestonun “hakkı koruyan beyan” niteliğinde olması nedeniyle, koruduğu başvuru hakkının, salt noterin “şeklî/esasa tesir etmeyen” bir hata yapmasından dolayı zarar görmemesi şeklinde belirtilebilir. Şu hâlde, kanunun koruduğu menfaat ve hukukun temel ilkeleri gereği, yanlış kişi yahut kişilere karşı protesto çekilmesi durumunda, “protestoya” bağlanan hukukî sonuçların doğmaması; “haksız protestoya” ilişkin hüküm ve sonuçların ise doğal olarak ortaya çıkması gerekecektir.

2.4.3. Protestonun TTK gereği kabule arz edilmeksizin çekilmesi

Kıymetli evrak hukukunda geniş bir düzenleme alanına sahip poliçelerde, bono ve çek için düzenlenmeyen bir “kabul” kurumu bulunmaktadır. Poliçede “kabul” kurumu, TTK m. 691 vd. maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Poliçenin “kabulü” ile muhatap, “kambiyo taahhüdü” altına girmektedir. Ancak söz konusu “taahhüt”, soyut nitelik arz etmektedir. Soyut nitelik arz etmesinden kasıt ise poliçenin muhatabının, poliçenin düzenleyeni ile arasında bulunan bağ ile ilgili olan “def’ileri” poliçeyi elinde bulunduran hamile karşı öne süremeyeceğidir¹⁹⁰.

¹⁹⁰ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 122-123.

Burada önemle altının çizilmesi gereken diğer bir konu ise poliçenin “kabulü” konusunda bir zorunluluk bulunmamasıdır. Muhatap, poliçeyi kabul edip etmeme konusunda, kendi iradesi ile hareket edebilmekte, kabul etme konusunda herhangi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Poliçeyi kabul etmesi hâlinde ise bir “kambyo taahhüdü” altına girer ve poliçenin “esas borçlusu” olur¹⁹¹.

Bu doğrultuda, poliçenin kabulü konusuna ilişkin bazı istisnaî durumların da var olduğu ifade edilmelidir. Örneğin, TTK m. 692 uyarınca, ihtiyarî nitelikte olan kabul, düzenleyen tarafından zorunlu hâle getirilebilecek ve şart koşulabilecektir. Düzenleyenin yanında cirantaların da poliçenin kabulünü zorunlu hâle getirme imkânları vardır. Ancak burada “kabule arz” konusunun yasaklanmamış olması gerekmektedir.

Yine TTK’da yer alan düzenlemeler gereği, poliçenin “kabule arzı” zorunlu kılınmış ise bu konuda bir süre belirlenmiş yahut bir süre öngörülmemiş olabilir. İşte burada önem arz eden nokta, düzenleyenin, poliçenin “kabule arzını” şart koştuğu durumlarda, eğer poliçe zorunlu olan “kabule arz” edilmemiş ise TTK’nın hamile tanımış olduğu “başvuru hakkı” artık kullanılamayacaktır (TTK m. 730/2)¹⁹². Düzenleyen tarafından konulan “kabule arz” kaydına rağmen poliçe, “kabule arz” edilmemiş ise bu senet dayanak gösterilerek çekilecek olan protestolar, doktrinde yer alan görüşe göre ve kanaatimizce de “haksız protesto” niteliğinde olacaktır¹⁹³.

TTK’nın 730. maddesinin 3. fıkrasına göre, poliçenin “kabule arz” edilmesine ilişkin zorunluluk, ciranta tarafından konulmuş ve poliçe, belirtilen sürede kabule arz edilmemiş ise hamil, yalnızca “kabule arz” zorunluluğunu koyan cirantaya karşı başvuru hakkını kaybedecektir. Dolayısıyla, hamilin başvuru hakkı tamamen ortadan kalkmamış olacak ve çekilen protesto, “haksız protesto” niteliğinde olmayacaktır¹⁹⁴.

Ayrıca, TTK’nın 695. maddesinin 2. fıkrasında yer alan düzenleme gereği kabul, hangi gün gerçekleşmiş ise poliçeye o tarih yazılmalıdır. Kabul tarihi yazılmamış ise başvurma

¹⁹¹ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 123.

¹⁹² KARA, s. 188.

¹⁹³ KARA, s. 188.

¹⁹⁴ KARA, s. 188.

hakkının korunabilmesi için söz konusu tarihin tespitine ilişkin bir protesto çekilmek zorundadır. Ancak, poliçe hiç kabule arz edilmemesine rağmen kabule arz edilmiş ancak tarihi yazılmamış gibi protesto çekilmiş olabilir. İşte bu durumda, “tarih tespit protestosunun” haksızlığından söz edilebilecektir.

2.4.4. TTK’da hüküm altına alınmış olan zorunlu bilgileri barındırmayan protesto çekilmesi

Her bir kambiyo senedine ilişkin senette hangi unsurların bulunması gerektiği, TTK’da açık bir şekilde hüküm altına alınmıştır. Söz konusu zorunlu unsurların, kambiyo senetlerinde bulunmaması durumunda artık söz konusu evrak, kambiyo senedi olarak addedilemeyecektir. Bu durum, kambiyo senetlerinin özellikli şekil şartlarına tâbi tutulmasından ileri gelmektedir¹⁹⁵.

Kambiyo senetlerinde olduğu gibi bazı durumların gerçekleşmesi hâllerine özgü olarak çekilen “protestolarda” da sıkı şekil şartları ve içinde barındırması gereken bazı özellikli unsurların mevcut olduğu ifade edilebilecektir. Burada sözü edilen özellikli unsurlar ise TTK’nın 716. maddesinde sayılmıştır. TTK’nın 716. maddesinde protestonun, “a) Protestoyu çeken ve kendisine protesto çekilen kişilerin adlarını veya ticaret unvanlarını, b) Kendisine protesto çekilen kişinin, poliçeden doğan taahhüdünü yerine getirmeye davet edildiği hâlde, taahhüdünü ifa etmemiş, kendisi bulunamamış veya ticaret yerinin ya da konutunun belirlenememiş olduğuna ilişkin bir şerhi, c) Sözü geçen davetin yapıldığı veya davet teşebbüsünün sonuçsuz kaldığı yer ve güne ait bir şerhi ve d) Protestoyu düzenleyen noterin imzasını” içermesi gerektiği ifade edilmiştir.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre, TTK’nın 716. maddesinde hüküm altına alınmış olan zorunlu bilgileri barındırmayan protesto çekilmesi durumunda, bu protestonun “haksız protesto” olarak değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir¹⁹⁶. Ancak bu durumda çekilen protestonun, kanaatimizce, TTK’nın 721. maddesinde düzenlenen “sakat protesto” olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü, TTK m. 721’de, “kanuna uygun olarak

¹⁹⁵ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 103.

¹⁹⁶ Bkz. KARA, s. 188.

düzenlenmeyen veya içindeki kayıtları yanlış olan” bir protesto çekilmesi durumunda, bu protestonun “sakat protesto” olarak ifade edilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Gerçekten de kanunda tek tek sayılmış olan ve protestoda bulunması zorunluluk arz eden unsurlardan bir tanesi bile eksik olursa söz konusu protestonun, TTK m. 721’e göre “sakat” olarak nitelendirileceğini belirtmek gerekecektir.

Protesto çekmek, TTK’da yer alan düzenlemeler gereği, noterin görev ve sorumluluğunda olan bir iştir. Noterin, kendisine verilen “protesto” çekme görevini, kanunda yer alan usûle aykırı şekilde yerine getirmesi durumunda, TTK’nın 721. maddesi uyarınca söz konusu protesto, “geçerli” sayılacaktır. TTK’nın 721. maddesi ile protesto çekerken noterin yapmış olduğu hatanın, protesto çekilmesini talep eden senedin hamiline yükletilmemesi amaçlanmıştır. Burada kanunun koruma altına aldığı menfaat kapsamında değerlendirme yapılacak olursa noter, protesto çekerken hata yapsa bile senedin hamilinin menfaatleri korunacak ve hakkını kullanması sağlanacaktır.

2.4.5. Senedin TTK gereği ödeme için ibraz edilmemesine rağmen ödememe protestosu çekilmesi

Ticaret hayatında önemli bir yer kaplayan “kambyo senetleri” tacirlerin işlerini yürütmesinde önemli bir araç ve ödemelerini yapmalarında faydalı bir senettir. Ticaret hayatında, söz konusu “kambyo senetleri” sıkça el değiştirmektedir. İşte bu durum, “kambyo senetlerinin” en önemli özelliklerinden biri olan “tedavül edilebilme özelliğine” sahip olmasından ileri gelmektedir¹⁹⁷.

“Kambyo senetlerinin” tedavül edilebilme özelliği ile senetler sürekli el değiştirmekte ve senedi elinde bulunduran kişi yâni “hamil” çok hızlı bir şekilde yenilenmektedir. Dolayısıyla, senet ile borç altına giren kişinin, senedi elinde bulunduran kişiyi bilebilmesi ve borcu ödeyebilmesi pek de mümkün değildir. Burada, bu konuya ilişkin önemli bir düzenleme getirilmiştir. Söz konusu kurum, “ödeme için ibraz” olarak adlandırılmaktadır. Bu şekilde, senedin borçlusunun senedin vadesi geldiği zaman, senedi elinde bulunduran

¹⁹⁷ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 20-21.

“hamilin” borçluya karşı senetle ilgili olarak ödeme talebini iletmesi ve aynı zamanda borca konu senedi “ödeme için ibraz” etmesi zorunludur¹⁹⁸.

TBK’da konusu para olan borçların “götürülecek borç” olması esastır. Ancak kıymetli evrak hukukunda, kambiyo senetleri ile teminat altına alınmış olan borçlarda, “aranılacak borç” ilkesi esastır¹⁹⁹. Öte yandan, “kambiyo senetlerinin” özelliklerinden biri olan “konu edilen hakkın senet ile bağlanması” kuralı, senedin vadesi geldiğinde borçluya “ödeme için ibraz” edilmesini gerektirmektedir²⁰⁰.

TTK’da açıkça hüküm altına alınmış olan “başvuru hakkının” öne sürülebilmesi açısından da senedin “ödeme için ibrazı” önemlidir. Zira vadesi gelen senet, borçluya ödeme için ibraz edilmeksizin, başvuru borçlularına karşı başvuru hakkının ileri sürülebilmesi mümkün değildir. Başvuru hakkının öne sürülebilmesi için gerekli olan diğer bir durumun da “protesto” düzenlenmesi olduğunu ifade etmiştik. Ancak, protesto düzenlenmesi aşamasına gelmeden önce, senedin ödeme için ibraz edilmiş olması zorunludur. Bu sonuç, TTK’nın 716. maddesinin 1. fıkrasının c. bendinden ve 646. maddesinin 1. fıkrasından açıkça anlaşılmaktadır²⁰¹. TTK m. 646/1’de, “*Kıymetli evrakın borçlusuna, ancak senedin teslimi karşılığında ödeme ile yükümlüdür*” şeklinde düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeden, senedin borçlusuna, ödeme yapması için öncelikle senedin ibraz edilmesi gerektiği, senet ödeme için ibraz edildikten sonra borçlunun ödeme yükümlülüğünün doğduğu anlaşılmaktadır.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/15698 E. - 2015/2917 K. sayılı kararında²⁰², “...dava, haksız ve yasaya aykırı olduğu ileri sürülen ödememe protestosunun geçersizliğinin tespiti ve kaldırılması istemlerine ilişkindir... 6102 sayılı TTK’nın 778/(1)-c ve d maddeleri uyarınca bonolar bakımından da tatbiki gereken aynı kanunun 708. ve 713. maddeleri uyarınca, vade gününde veya onu izleyen iki iş gününde düzenleyene ibraz edilen

¹⁹⁸ Bkz. YHGK 22.03.2000- 2000/12-706 E. – 2000/181 K. sayılı kararı, “Bonoyu tanzim eden keşideci borçlu ödeme zamanında senedin kimin elinde olduğunu bilemeyeceğinden senet hamili, TTK 620 gereği ödenmek üzere keşideciye ibrazla mecburdur” şeklindedir. (BOZKURT, Tamer, Kıymetli Evrak Hukuku, Yetkin Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, 2022, s. 267.)

¹⁹⁹ CİNBAŞ, s. 102.

²⁰⁰ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, s. 107.

²⁰¹ KARA, s. 186.

²⁰² <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T. 08.04.2025)

ve buna rağmen ödenmeyen bonodan ötürü ödememe protestosu çekilebilir. Bir diğer söyleyişle, bono ibraz olunmaksızın ödememe protestosu keşide edilmesi hâlinde, 6102 sayılı Kanun'un 721. maddesi gözetilerek, protestonun kanuna uygunluğundan söz edilemeyecektir... Somut olay bakımından keşideciye ibrazı gerçekleştirilmeksizin gönderildiği anlaşılan protestonun kanundaki deyişiyle “sakat” kabul edilmiş olmasında sonuç itibarıyla bir isabetsizlik bulunmamaktadır” denilerek, senet ödeme için ibraz edilmeden bu senede ilişkin ödememe protestosu çekilmiş ise, söz konusu protestonun, kanuna aykırı olarak çekildiği ve TTK’nın 721. maddesi gereği “geçerli” kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Senet, borçluya ödeme için ibraz edilmeden önce protesto çekilmesi durumunda, çekilen protestonun “haksız protesto” olup olmadığı sorunu değerlendirilmeden önce, ödeme için ibrazın kim tarafından yapılması gerektiği açıklanmalıdır.

Senedin, ödeme için ibrazını kimin yapacağı konusunda, doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, “ibrazın noter tarafından yapılması gerektiği” görüşüdür²⁰³. Bu görüşe göre, senedin ödenmemesi durumunda, “ödememe protestosunun” ödeme için ibrazın gerçekleştirileceği yerde çekilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, kambiyo senedinin yetkili notere verilmesi ve noter tarafından senedin ödeme için ibraz edilmesi gerektiği savunulmaktadır²⁰⁴. Doktrinde ağır basan ikinci görüş ise, “ödememe için ibrazın hamil tarafından yapılması” gerektiği görüşüdür²⁰⁵. Bu görüşe göre, ödeme için ibraz ve “ödememe protestosunun” çekilmesi işlemleri, “şeklen hak sahibi (yetkili hamil) olan kişi” tarafından gerçekleştirilmelidir²⁰⁶. Kanaatimizce de ikinci görüş kabul edilmeli ve ödeme için ibraz, senedin hamili tarafından yapılmalıdır. Çünkü bu husus, TTK’nın 708. maddesinin 1. fıkrasında açıkça düzenlenmiştir. YHGK’nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında da “6102 sayılı TTK’nın 708/1 maddesinde senedin asıl borçluya ibrazının, hamil tarafından yapılacağı açıkça belirtilmiştir” denilmekle, ödeme için ibraza ilişkin TTK’da bulunan madde hükmü vurgulanmıştır. Ayrıca, kambiyo senedinin borçlusu, kendisine ödemesi için ibraz edilen senedin üzerinde bulunan bilgileri kontrol etmek zorunda ve söz konusu kontrol sonucunda ödeme yapmak zorundadır. Hamilin, “ödememe protestosu”

²⁰³ KARA, s. 186.; KARAYALÇIN, s. 203.

²⁰⁴ KARAYALÇIN, s. 203.

²⁰⁵ ÜLGİN/HELVACI/KAYA/ERTAN NÖMER, s. 194.

²⁰⁶ ÜLGİN/HELVACI/KAYA/ERTAN NÖMER, s. 194.

çekilmesi için notere başvurusu durumunda noter, senedin ödeme için borçluya ibraz edilip edilmediğini araştırmalı ve kendisine sunulan bilgileri incelemelidir.

Doktrinde yer alan bir görüşe ve yargı kararlarına göre senet, ödeme için ibraz edilmemesine rağmen bu senede dayanılarak “ödememe protestosunun” çekilmesi durumunda, “haksız protesto” ortaya çıkacaktır²⁰⁷. YHGK’nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında da bu husus incelenmiştir²⁰⁸. YHGK kararında, senedin hamilinin ödeme için senedi ibraz etmemesine karşın senedin ödeme için ibraz edildiğini beyan etmesi durumunda, noterin söz konusu beyanın doğruluğunu araştırmadan protesto çekmesi hâlinde, bu protestonun “haksız protesto” olacağı belirtilmiştir. Devamında ise noterin, hamilin beyanı doğrultusunda protesto düzenlemesi ve protestonun içeriğinde yanlış kayıtların bulunması nedeniyle söz konusu protestonun, “sakat protesto” olduğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak, söz konusu protestonun “sakat protesto niteliğine sahip haksız protesto” olduğu belirtilmiştir.

YHGK kararının karşı oy bölümünde ise *“protesto belgesinde esaslı sayılabilecek unsurlar eksik olsa veya esaslı unsurlar bulunmasına rağmen yanlış olsa, TTK m. 715 ve 716’ya aykırı olması sebebiyle bu protesto geçersiz kabul edilmelidir. TTK.’un 708. maddesi uyarınca ibraz yükümlülüğü yerine getirilmeksizin protesto düzenlenmesi, protestoyu haksız hâle getirecektir”* şeklinde açıklama yapılarak böyle bir protestonun, “haksız protesto” niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Biz de YHGK kararındaki karşı oy görüşüne katılıyoruz.

²⁰⁷ Bkz. Ankara 6. Asliye Ticaret Mahkemesi’nin 2022/639 E. - 2023/461 K. sayılı kararında, “TTK’un 708. maddesi uyarınca ibraz yükümlülüğü yerine getirilmeksizin protesto düzenlenmesi, protestoyu haksız hâle getirecektir. İbraz edilmemiş bir kambiyo senedi için protesto da düzenlenemez. Ödeme için ibraz, kural olarak ödememe protestosunun çekilebilmesinin ön koşulunu oluşturur. İbrazsız protesto olmaz. Senet ibraz edilmeden protesto çekildiği takdirde bu protestonun başvurma hakkının kullanılması bakımından bir anlam veya hukuki etkiye sahip olmayacağı ifade edilmektedir” denilmektedir. (<https://emsal.uyap.gov.tr/> E.T. 30.07.2025); **KARA**, s. 186.

²⁰⁸ YHGK 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında, “Hamil tarafından senet ibraz edilmemesine rağmen, senedin ibraz edildiği beyanına dayalı olarak, bu beyanın doğruluğu incelenmeden noter tarafından protesto çekilmesi ve bunun sonucunda da borçlu veya senetle ilgisi bulunmayan kişilerin zarara uğraması hâlinde bu protesto “haksız protesto” niteliğindedir. Bununla birlikte ibrazın yapılmadığı anlaşılan ve bu nedenle borçlunun zararına sebep olan haksız protesto; kanunun ibrazın yapıp yapılmadığını araştırma yükümlülüğünü açık bir şekilde kendisine tevdi etmediği noter tarafından hâmilin beyanına istinaden düzenlendiği ve TTK’nin 716/1-b maddesine uygun olarak polişe içerisinde yer alan kaydın ibrazın yapılmamış olması hâlinde yanlış kayıt olduğu gözetildiğinde 6102 sayılı TTK’nin 721/1 maddesi gereğince sakat protesto niteliğinde olduğu kabul edilmelidir... Bu durumda çekilen protesto, sakat protesto niteliğine sahip haksız protesto olup, yanlış kayıt içerdiğinden 6102 sayılı TTK’nin 721/1 maddesi gereğince geçerli olacak ve hâmil başvuru hakkını kullanabilecektir” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

Çünkü, TTK m. 721’de hüküm altına alınan “sakat protesto” kavramı ile başvuru hakkını kullanacak hamilin hakkı korunmakta, protestodaki noterin hatasından kaynaklı “şekli/esasa tesir etmeyen” eksikliklerin, hamilin başvuru hakkını kullanmasına engel olmaması amaçlanmaktadır. Protesto çekilmeden önce “ödeme için ibraz” işlemi yapılmadığı takdirde, protestonun “maddî/esasa tesir eden” unsurlarında bir eksilik meydana gelecektir. Bu nedenle, böyle bir protesto, “haksız protesto” niteliğinde değerlendirilmelidir.

2.4.6. Protestonun niteliğinin ve konusunun yanlış olması

Başlıkta yer alan protestonun niteliğinin ve konusunun yanlış olmasından kasıt uygulamada sıkça kullanılan protesto türlerinden “kabul etmeme” ve “ödememe” protestolarının birbirleri yerine çekilmesi olarak açıklanabilir. Daha açık bir ifade ile kanunun gerçekleşmesi yahut gerçekleşmemesini öngördüğü durumların sonucunda, düzenlenmesi gereken protesto türü yerine diğer bir protesto türünün düzenlenmesi durumudur. Söz konusu hâlde, açıkça bir usûlsüzlük ve kanuna aykırılık mevcut olacağı şüphesizdir²⁰⁹. Böyle bir protestonun, “haksız protesto” olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunun incelenmesi gerekmektedir.

Burada hangi durumlarda “kabul etmeme protestosu” hangi durumlarda “ödememe protestosu” çekileceğinin belirtilmesinde yarar olacağını düşünüyoruz. Zira her iki protestonun da doğuracağı hüküm ve sonuçlar farklılık arz edecektir.

Kabul etmeme protestoları, “kabul” kurumunun mevcut olduğu poliçelerde, muhatabın, düzenlenen poliçeye konu bedeli, vadesi geldiğinde ödeyeceğini kabul etmediği durumların tespiti ve ispatına yarayan bir belge niteliğindedir. Ancak burada önemle belirtmek gerekir ki poliçede “kabul” kurumu zorunlu bir nitelik arz etmemektedir. Dolayısıyla, zorunluluk arz etmeyen kabule ilişkin “kabul etmeme protestosu” düzenlenmesi noktasında, bunun sonucu olarak kendisine karşı protesto çekilen muhatabın “ticarî itibarının zarar görmesinden” söz edilemeyecektir²¹⁰. Kabule arzı zorunlu olmamasına karşın, kabule arzı yasaklanmamış bir poliçe için “kabul etmeme protestosu” çekilmiş ise kanaatimizce,

²⁰⁹ BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 117.

²¹⁰ KARA, s. 189-190.

sonuç yine aynı olacaktır. Çünkü, poliçenin muhatabı, poliçeyi kabul etmeye mecbur değildir. Poliçeyi kabul edip etmeme konusunda kendisine takdir hakkı tanınmıştır. Muhatap, poliçeyi “kabul etmesi” ile kambiyo ilişkisine girmiş olacak; poliçeyi “kabul etmemiş” ise kambiyo ilişkisine girmeyecek ve senedin asıl borçlusu hâline gelmeyecektir. Örneğin, kendisinden habersiz olarak düzenlenen poliçeyi “kabul etmeyen” muhataba karşı “kabul etmeme protestosu” çekilmesi durumunda, kabul etmeyen muhatabın “ticarî itibarının zarar görmemesi” gerekecektir.

TTK’da düzenlenen diğer bir protesto türü olan “ödememe protestosu” ile ödeme yapması için muhataba, senedin ibraz edilmesinden sonra, muhatabın senet ile teminat altına alınmış olan bedeli ödememesi durumunun, noter aracılığı ile tespit ve ispat edilmesi sağlanmaktadır. Senede konu borcu ödeme hâli, tüm kambiyo senetlerinde geçerli olacaktır. Bu durumda “kabul etmeme protestosunda” olduğu gibi ihtiyarî bir nitelik bulunmadığından “ödememe protestosundan” söz edildiği takdirde doğacak hüküm ve sonuçlar farklılaşacaktır. Zira “kabul” kurumu zorunluluk göstermemekte iken “ödeme” kurumu bir zorunluluk hâlidir.

Şu hâlde, zorunlu nitelik arz eden “ödemeye” ilişkin senedin muhatabı, senede konu borcu ödemez ise bu durumun noter aracılığıyla çekilecek “ödememe protestosu” ile tespit edilmesinin ardından, kendisine karşı protesto çekilen muhatabın ticarî itibarı, zarar görecektir. Muhataba karşı “ödememe protestosu” çekildiğini gören bankalar ve diğer finans kuruluşları, muhataba kredi vermeyi düşünmeyecek, muhatap hakkında olumsuz bir etkiye sahip olacaklardır. Söz konusu durum, muhatabın ticarî hayatını zor bir duruma sokacaktır. Kabule ilişkin duruma bakılacak olursa, poliçenin muhatabı, poliçeyi kabul etmemiş ise kambiyo ilişkisine girmeyecek ve senedin asıl borçlusu olmayacaktır. Poliçenin muhatabı olarak gösterilen kişinin, senede konu borçtan haberi olmayabilir. Yahut muhatap, senede konu borcu biliyor ise de poliçe dışında başka bir ödeme aracı kullanarak ödeme yapmak istiyor olabilir²¹¹. Bu nedenle, “kabul etmeme protestosu” çekilmesi durumunda, “ödememe protestosu” çekilmesinde doğan sonucun aksine, muhatabın ticarî itibarının olumsuz etkilenmemesi gerekmektedir²¹².

²¹¹ ÖZTAN, s. 156.

²¹² ÖZTAN, s. 156.

Doktrinde, her bir protesto türünün doğuracağı farklı hüküm ve sonuçlar olacağı belirtilerek, bu protestoların birbirleri yerine düzenlenmeleri durumunda, o protestonun “haksız” olarak nitelendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir²¹³. Kanaatimizce, “kabul etmeme protestosu” yerine “ödememe protestosu” çekilmesi yahut tam tersi bir durumda, protestonun içeriğine ilişkin “maddî/esasa tesir eden” bir hata yapıldığından, bu protesto “haksız” olarak değerlendirilmelidir. Özellikle de zorunlu bir nitelik göstermeyen “kabul etmeme” hâlinin tespiti amacıyla çekilecek “kabul etmeme protestosu” yerine bilinçli olarak “ödememe protestosu” çekilmesi, kendisi aleyhine protesto düzenlenen muhatabın, ticarî itibarını zarara uğratacaktır. Ancak söz konusu hata, salt noterin kendi hatasından kaynaklanıyorsa bu durumda çekilen protestonun, “sakat protesto” olarak değerlendirilmesi gerekir. Zira kanaatimizce, TTK’nın 721. maddesinden elde edilmesi beklenen fayda bu yöndedir.

2.4.7. TTK gereği poliçenin kabule arz edilmemesi veya kabul etmeme protestosu düzenlenmemesi durumunda ödememe protestosu çekilmesi

Poliçe bakımından senedin “kabule arz” edilmesinin, poliçenin hamili bakımından, bazı faydaları bulunduğu ifade edilebilecektir. Bunlardan kısaca bahsetmek konunun daha net anlaşılması bakımından yararlı olacaktır.

Kabule arz edilmenin sağladığı faydalardan ilki, poliçenin muhatabı, kendisine kabul etmesi için arz edilmiş olan poliçeyi kabul eder ise kanunun öngördüğü düzenlemeler kapsamında, poliçeyi kabul eden muhatap, poliçe ile teminat altına alınmış olan borcun “asıl borçlusu” konumunda görülecektir. Bu durumun tam tersi olması hâlinde ise yâni kabul edilmesi için arz edilen poliçe, kabul edilmez ise TTK’da hüküm altına alınmış olan “kabul etmeme protestosu” ile senedin vadesinin dolması beklenmeksizin, hamil “başvuru hakkını” ileri sürebilecektir²¹⁴. Kabul etmeme protestosunun, kime karşı çekileceği konusu, çalışmamızın 1.4.2.4. numaralı başlığında incelenmiştir.

²¹³ Bkz. KARA, s. 189-190.

²¹⁴ KAYIHAN, s. 127 vd.

Az yukarıda sayılanların dışında yâni “kabul” kurumunun ihtiyarî niteliği göz önünde bulundurularak, poliçeyi elinde bulunduran hamilin, poliçeyi kabul için arz etmemesi yahut arz etse dahi muhatabın poliçeyi kabul etmemesi hâlini, bir protesto ile tespit etmemesi durumları da söz konusu olabilecektir²¹⁵. Sözü edilen durumların varlığında, poliçeyi elinde bulunduran hamilin, poliçenin vadesi gelmesini müteakip, noter aracılığı ile “ödememe protestosu” çekmesinin artık bir “haksız protesto” olarak sayılıp sayılmayacağı hakkında doktrinde farklı görüşler mevcuttur.

Kaya’nın düşüncesine göre, “ödememe protestosunun” poliçenin kabul için arz edilmemesi yahut arz edilse bile kabul edilmemesi hâlinin “kabul etmeme protestosu” ile tespit edilmemesi durumlarında, poliçenin vadesi dolana kadar beklenerek düzenlenmesi “haksız” nitelik arz etmektedir²¹⁶. Zira “kabul etmeme protestosu”, kendisine karşı protesto düzenlenen muhatap bakımından, daha az olumsuz etki yaratır iken “ödememe protestosu” düzenlenmesi, muhatabın ticarî itibarı ve hayatı açısından olumsuz etkiler bırakmakta, ticarî işlerini zorlaştırmaktadır. Bu görüşe göre, başvuru hakkını ileri sürmek için hamil, “kabul etmeme protestosu” çekerek hakkını koruyabilecek iken dürüstlük kuralına aykırı şekilde muhatap açısından olumsuz etkileri olan “ödememe protestosu” çekerek, temel hukuk kurallarına aykırı hareket etmiş olacaktır²¹⁷.

İnan’ın düşünceleri ise poliçede “kabul” kurumunun zorunlu olmaması ancak “kabule arza” ilişkin bir zorunluluk kaydı konulmuş ise bu durumun geçerli olacağı yönünde toplanmaktadır²¹⁸. Bu nedenle, “kabule arz” kaydı içermeyen bir poliçenin vadesinin gelmesinden önce kabul için arz etme zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu noktada, zorunluluk olmaması karşısında, poliçenin vadesi gelmiş ise hamil, “ödememe protestosu” düzenleyebilecektir. “Ödememe protestosu” düzenlenmesi için poliçenin kabul edilmiş yahut edilmemiş olmasının artık bir önemi kalmamıştır. Hamil, poliçe kabul edilmese de “ödememe protestosu” düzenleme hakkını hâizdir. Böyle bir durumun varlığından söz edildiği takdirde, hamilin hakkını kullanması niteliğini gösteren “ödememe protestosu”

²¹⁵ **KARA**, s. 190.

²¹⁶ **KAYA**, K. Tayfun, “Haksız Protesto ve Protesto Nedeniyle Ticari İtibarın Zedelenmesi”, Ankara Barosu Dergisi, 1982, S.1, s. 29.

²¹⁷ **KAYA**, s. 29.

²¹⁸ **İNAN**, (Kaanunname-i Ticarete Göre Protestolar), s. 836.

düzenlenmesinde, bir “haksızlık” bulunmamakta ancak söz konusu protestonun “alenîleştirilmesinde” bir “haksız” nitelik mevcut olmaktadır²¹⁹.

Bizim görüşümüze göre ise hâlihazırda muhataba kabul etmesi için arz edilmiş ve muhatap tarafından da kabul edilmiş bir poliçenin vadesinin dolması durumunda, herhangi bir ödeme yapılmaz ise “ödememe protestosu” düzenlenmesi “haksız” olarak addedilemeyecektir. Öte yandan, hamil, poliçeyi kabul için arz etmemiş ise artık hamil, vadeyi bekleyerek senedi ödeme için ibraz etmelidir. Hamil, poliçeyi kabul için arz etmiş olsa bile kabul etmeme durumunu, “kabul etmeme protestosu” ile tespit etmemiş olabilir. Bu durumda hamil, yine vadeyi bekleyerek senedi ödeme için ibraz etmelidir. Sonuç olarak, hamilin poliçeyi kabule arz etmesi için bir zorunluluk öngörülmemiş ise poliçenin kabule arz edilmemesi, kabule arz edildiği durumda da “kabul etmeme” durumu protesto ile tespit edilmeden, vade geldiğinde “ödememe protestosu” çekilmesi suretiyle başvuru hakkının kullanılması, çekilen protestoyu “haksız” hâle getirmemelidir. Çünkü, hamilin “kabul etmeme protestosu” çekmeden, vade geldiğinde “ödememe protestosu” çekerek başvuru hakkını kullanma imkânı bulunmaktadır. Bu imkânı kullanan hamil tarafından çekilen protestonun, “haksız” olarak değerlendirilmemesi gerekecektir.

2.4.8. Tahsilatı yapılmış bir senet için ödememe protestosu çekilmesi

Kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemelere bakıldığı takdirde, senet ile borç altına giren kişinin, vadesi geldiğinde senedi teslim alarak borcunu ödemesi gerektiği, TTK’nın 646. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Yine, senet ile borç altına giren kişi, ödeme yapacağı esnada hem senedin kendisine teslimini hem de senedin üzerine “ibraya” ilişkin bir şerhin düşülmesini talep edebilecektir²²⁰.

Kıymetli evrak hukukunda önemli bir yer taşıyan diğer bir konu ise “ödeme def’ine” ilişkindir. “Ödeme def’i”, doğası gereği, bir “şahsi def’i” niteliğindedir. “Şahsi def’iler” ise kural olarak, senedi düzenleyen ile lehtar arasındaki temel ilişkiden doğan def’ilerdir²²¹.

²¹⁹ İNAN, (Kaanunname-i Ticarete Göre Protestolar), s. 836.

²²⁰ BAHTİYAR, Mehmet, Kıymetli Evrak Hukuku, Beta Yayıncılık, Güncellenmiş 19. Baskı, İstanbul, 2022, s. 121-122.

²²¹ KAYA/TATLI, s. 37-38.; KAYIHAN, s. 66.

“Ödeme def’i”, kural olarak, senedin “lehtarına” karşı ileri sürülebilmekle birlikte, “iyi niyetli hamile” karşı ileri sürülememektedir²²². Senet, kambyo vasfını yitirmiş ise “alacağın temliki” hükümlerine göre, herkese karşı ileri sürülebilecektir²²³.

Senet ile borç altına giren kişi, senede konu borcu ödemesine rağmen senedi teslim almaz yahut senede “ibraya” ilişkin bir şerh düşmez ise senedin kendisine devrıldığı iyi niyetli hamil, borcun ödenmesine ilişkin talepte bulunduğu takdirde, bu hamile karşı “ödeme def’ini” ileri süremeyecektir²²⁴. İşte bu durum yâni hamilin senedi elinde tutması durumu, senede konu edilen borcun ödenmemesine bir “karine” teşkil edecektir. Hâl böyle olunca, ödeme yapıldığını iddia eden kim ise ki bu durumda senedin borçlusu olmaktadır, karineye konu durumun aksini ispat etmesi gerekecektir²²⁵. Burada, senet borçlusunun tacir olma gibi bir mecburiyeti bulunmamaktadır. Çünkü, TTK’nın 670. maddesi gereği, “*Sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi*” kambyo senetleri ile borç altına girebilmektedir. Bu nedenle, tacir olsun veya olmasın senet ile borç altına giren kişinin, senede konu borcu ödemesi durumunda, senedi teslim alması yahut senede “ibraya” ilişkin bir şerh düşülmesini talep etmesi gerekmektedir²²⁶.

Bazı durumlarda, senedin hamili, yazılı olarak belirtilen bir miktar parayı borçludan teslim aldığına yönelik bir “makbuz” imzalayarak borçluya vermiş olabilir. Senedi borçluya teslim etmeyen hamilin, “makbuz” düzenleyerek borçluya verdiği durumda borçlu, senede

²²² Bkz. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi’nin 2013/276 E. - 2013/4934 K. sayılı kararında ilk derece mahkemesinin, “*toplana delillere göre, keşideci ile lehtar arasındaki ödemenin iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyeceği, davacının, davalının yetkili hamil olmadığı yolundaki iddialarına itibar edilemeyeceği gerekçeleriyle davanın reddine*” ilişkin kararını onamıştır.; Yargıtay 19. Hukuk Dairesi’nin 2012/6978 E. - 2012/11628 K. sayılı kararı, “*Davacı keşideci, cironun tahsil cirosu şeklinde yapılması halinde lehtara karşı ileri sürebileceği def’ileri hamile karşı da ileri sürebilir. Ancak bunun için cironun “bedeli tahsil içindir” “kabz içindir” veya “vekaleten” ibaresinin yer alması gerekir. Dava konusu senette bu ibarelerden birisi yer olmadığına göre senedin davalıya temlik cirosu ile temlik edildiğinin kabulü gerekir. Keşidecinin şahsi def’ileri, hamile karşı ileri sürebilmesi için TTK’nun 599 maddesi uyarınca hamilin senedi ciro yoluyla devralırken kötüniyetli olduğunun kanıtlanması gerekir*” şeklindedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

²²³ Bkz. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi’nin 2016/1447 E. - 2016/12999 K. sayılı kararında bu hususa ilişkin, “*davaya konu çekin keşide tarihinde tahrifat yapıldığının sabit olduğu, tahrifattan önceki 18/05/2012 tarihi esas alındığında, çekin ibraz süresi geçtikten sonra alındığının anlaşıldığı, çekin kambyo vasfını yitirdiği, uyumsuzluğun alacağın temliki hükümlerine tabi olduğu, davacı bu kapsamda ödeme def’ini herkese karşı ileri sürebilecek...*” şeklinde değerlendirme yapılmıştır. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

²²⁴ KARA, s. 180.

²²⁵ KAYIHAN, s. 36. Ayrıca Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2003/19-261 E. – 2003/266 K. Sayılı kararında, “*borçlu, ödeme def’ini ancak yazılı delil ile kanıtlamak zorundadır...*” denilmektedir.

²²⁶ ÜLGEN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 211.

konu edilen borcu ödediğini elinde bulunan “makbuz” ile ispat edebilme imkânını bulacaktır²²⁷.

Yine, vadesi gelmiş olan poliçe yahut bononun hamili olan kimse, elinde bulunan senede ilişkin bedelin ödenmesi için yapması gerekli iş ve işlemleri yapmamış olabilir. Ancak yine de böyle bir durumda, senet ile borç altına giren kimsenin, üstlendiği borcunu ödememesi durumunda doğacak olan sorumluluğu, son bulmayacaktır. Bu durumda, senedin borçlusunun, TBK’da düzenlenen genel hükümler gibi senede konu borcu, daha sonra yapılan masrafların ve riski senedin hamiline ait olacak şekilde, bir bankaya tevdi etmesi gerekecektir. TTK’nın 712. maddesinde düzenlenen söz konusu hüküm gereği, senede konu borç, bir bankaya tevdi edildiğinden, normal şartlar altında ödeme yapılan senedin borçluya iade edilmesi gerekirken bu durumda, senedin borçluya teslimi söz konusu olmaz²²⁸.

TTK’nın 712. maddesi gereği, senet bedeli, bankaya tevdi edilmiş ise hamil, başvuru hakkını kanaatimizce kullanamayacaktır. Çünkü, TTK’nın 712. maddesi gereği, senet bedelinin tevdi, hamilin senedi kanunda belirlenmiş olan sürelerde, borçluya “ödeme için ibraz” etmemesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkar. Hamilin, senedi kanunda belirlenen sürelerde “ödeme için ibraz” etmemesi durumu, hamilin kambiyo ilişkisine dayalı “müracaat haklarını (cirantalara, avalistlere ve genellikle düzenleyene karşı)” kaybetmesine yol açabilecektir²²⁹. Borçlu, böyle bir durumda, TTK m. 712’de kendisine tanınan hakkı kullanıp senet bedelini bankaya tevdi ederek borcundan kurtulabilecektir. Dolayısıyla, TTK’nın 712. maddesinde düzenlenen tevdi kurumu, hamilin “müracaat hakkını” kaybetmesine yol açan “senedi ödeme için ibraz etmeme durumunu takip eden” borçluyu kurtarma aracıdır. Ancak

²²⁷ BAHTİYAR/TAŞDELEN/BİÇER/HAMAMCIOĞLU, s. 113.

²²⁸ KARA, s. 181.

²²⁹ Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2012/3548 E. - 2012/19998 K. sayılı kararında, “TTK’nun 708 ve 720.maddeleri gereğince, çekin yasada belirlenen sürede muhatap bankaya veya takas odasına ibrazı veya ödemededen imtina keyfiyetinin resmî bir protesto vesikası ile saptanması zorunludur. Aksi halde hamil, T.T.K’nun 718 ve 720. maddeleri gereğince müracaat hakkını kaybeder. Bir başka anlatımla, böyle bir çek, kambiyo senedi vasfını taşımayan (adi havale) belge niteliğini alır. Somut olayda, takibe konu edilen çekin takas odasına ibraz edildiğine ilişkin bir kayıt bulunmakta ise de, ibraz tarihi yazılı olmadığından, ibrazın süresinde olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Bu durumda çek adi havale niteliğinde olup anılan çeke dayanılarak kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile icra takibine geçilemez” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

yine de bu durum, hamilin “temel ilişkiye” veya “sebepsiz zenginleşme” hükümlerine dayalı olarak talepte bulunma hakkını, tamamen ortadan kaldırmayabilecektir²³⁰.

Doktrinde ve yargı kararlarında, yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, TTK m. 712’de düzenlenen hüküm de dâhil olmak üzere borç altına giren kişinin, borcunu ödemiş olması ancak bedelini ödediği senedi geri almaması hâlinde, senedi hâlihazırda elinde bulunduran hamilin, senet bedelinin kendisine ödendiğinin farkında olmasına rağmen “ödememe protestosu” düzenlettirmesinin, söz konusu protestoyu, “haksız” hâle getireceği belirtilmektedir²³¹. Kanaatimizce de böyle bir durum söz konusu ise, protestonun düzenlenmesinde “maddî/esasa tesir eden” şartlarda yanlışlık bulunduğundan (senet bedelinin tahsil edilmesine rağmen ödememe protestosu çekilmesi), bu protestonun “haksız protesto” olarak değerlendirilmesi gerekecektir.

Vadede ödeme yapılmaması durumunda, “ödememe protestosu”, TTK’da yer alan düzenleme gereği, “ödeme gününü takip eden iki iş günü” içerisinde düzenlenmelidir²³². Kanunda öngörülen ve “iki iş günü” olarak belirlenen protesto çekilmesine ilişkin sürenin bitmesinin beklenmesi zorunlu değildir²³³. Buna rağmen, kanunda öngörülen süre içerisinde “ödememe protestosu” çekilmez ise artık hamil tarafından kendisine teklif edilen yahut yapılan ödemeyi almamasını, hukuk düzeni korumayacaktır. Böyle bir durumda, hamilin yaptığı, dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir. Hamilin ödemeyi kabul etmemesi ve ödeme teklifine rağmen “ödememe protestosu” çekmesi, doktrinde “haksız protesto” olarak değerlendirilmektedir²³⁴. Kanaatimizce bu durum da TTK m. 712 gereği bankaya tevdi edilen senet bedeline rağmen “ödememe protestosu” çekilmesinde olduğu gibi protestonun “haksız” olarak nitelendirilmesine neden olacaktır.

²³⁰ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2016/4450 E. - 2017/6962 K. sayılı kararı, “Çek keşide tarihi itibari ile bankaya ibraz edilmemiş olup, kambiyo senedi vasfını kaybetmiş ise de, davacı hamilin sebepsiz zenginleşmeye dayandığı, dava konusu çek bedelini davalıdan talep etme hakkı bulunduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir” şeklinde olmakla, hükmün onanmasına karar verilmiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

²³¹ Bkz. Ankara 6. Asliye Ticaret Mahkemesi’nin 2022/639 E. - 2023/461 K. sayılı kararında, “Bedeli Tahsil Edilmiş veya Ödenmesi Kabul Edilmemiş Senet İçin Ödememe Protesto Düzenlenmesi bakımından yapılan değerlendirmede ise; Senet borçlusunun senet bedelini ödemiş olmasına rağmen senedin iade edilmediği hallerde, hamilin kötü niyetli olarak senedin ödenmediğine ilişkin protestosu, haksız protesto niteliğinde sayılır” denilmektedir. (<https://emsal.uyap.gov.tr/> E.T. 30.07.2025); KARA, s. 181.

²³² YASAN, s. 122.

²³³ ÖZTAN, s. 141-142.

²³⁴ KARA, s. 183.

Protestoyu düzenleyen noter bakımından yapılacak hukukî değerlendirmede ise noterin, kendisine protesto düzenlemesi talebi ile gelen hamil karşısında, senede konu borcun ödendiğini yahut ödeme teklifinde bulunulduğunu bilebilmesi, hayatın olağan akışı gereği pek mümkün değildir. Noter tarafından gerçeğin bilinmesinin beklenmesi mümkün olmayacağından, protesto düzenlenmesini talep eden kişinin “haksız protesto” nedeniyle sorumlu tutulması gerekecektir. Tabii ki burada da aksinin ispatı söz konusu olabileceğinden, noter tarafından senet bedelinin ödenmesine ilişkin teklif yapıldığının yahut senet bedelinin hâlihazırda ödendiğinin bilinmesi durumu ispat edilir ise protesto çeken noterin de protesto düzenlenmesini talep eden kişi gibi sorumluluk altına gireceği açıktır²³⁵.

2.4.9. Protestonun TTK’da düzenlenmiş olan sürelerle aykırı olarak çekilmesi

Protestoların içeriğinde bulunması gereken unsurlar, TTK’da tek tek sayıldığı gibi hangi süreler içerisinde düzenlenmesi gerektiği de açık bir şekilde hüküm altına alınmıştır²³⁶. Doktrinde yapılan “haksız protesto” tanımlarında adı geçen “usûle uygun şekilde düzenlenme” şartı bağlamında, kanunda öngörölmüş sürelerle riayet edilerek protestoların düzenlenmesi de özel bir öneme sahiptir.

Protestonun çekileceği süreler, TTK’nın 714. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Söz konusu maddede, “*Kabul etmeme protestosunun, kabule arz için belirli olan süre içinde çekilmesi gerekir. 694 üncü maddenin birinci fıkrasında gösterilen hâlde poliçenin ilk arzı vadenin son gününde olmuşsa, protesto o günün ertesi günü de çekilebilir. Belirli bir günde veya düzenlenme gününden ya da göröldükten belirli bir süre sonra ödenmesi şartını içeren bir poliçeden dolayı çekilecek ödememe protestosunun, ödeme gününü izleyen iki iş günü içinde çekilmesi zorunludur. Göröldüğünde ödenmesi şart olan bir poliçeden dolayı çekilecek ödememe protestosu, ikinci fıkrafta kabul etmeme protestosu için gösterilen süreler içinde çekilir*” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Protesto düzenlenmesi için belirlenen sürelerin son günü eğer pazar gününe yahut kanun gereği resmî bir tatil gününe denk geliyor ise son günü izleyen ilk iş gününe dek süre uzayacaktır²³⁷.

²³⁵ KARA, s. 184.

²³⁶ BAHTİYAR, s. 126.

²³⁷ Bkz. TTK m. 752.

Doktrinde, TTK'da protestoların çekilmesi için belirlenmiş olan süreler geçtikten sonra protesto çekilmesi talep edilmiş ise çekilen bu protestonun, "haksız protesto" niteliğinde olacağı belirtilmiştir²³⁸. Kanaatimizce de kanunda belirlenmiş olan sürelerin dışında protesto çekilmesi talep edilmiş ve noter tarafından da bu süreler dışında protesto çekilmiş ise söz konusu protestolar, "haksız protesto" olarak değerlendirilmelidir. Zira bu durumda, kanuna aykırı şekilde düzenlenen protestonun, TTK m. 721 gereği "sakat protesto" sayılarak hamilin menfaatinin korunmasından söz edilemeyecektir. TTK'da belirli olan sürelerin geçmesi durumunda dahi hamilin, protesto çekilmesini talep etmesini, hukuk düzeni korumamalıdır²³⁹. Öte yandan hamil, TTK'da yer alan sürelerle uyararak noterden protesto çekmesini talep etmiş ancak noter, bu süreleri aşarak protesto çekmiş ise artık bu protesto, TTK m. 721 gereği "sakat protesto" olarak değerlendirilmelidir. Çünkü hamil, protestonun kanunda belirlenen süreler içinde çekilmesini talep etmiş ancak noter, üzerine düşen yükümlülüğü süresinde yerine getirememiş ve protestoyu kanuna aykırı şekilde çekmiştir. TTK'nın 721. maddesi ile koruma altına alınan menfaat gereği, noterin yaptığı hatadan dolayı hamilin hakkının zarar görmemesi gerekecektir.

TTK'nın 690. maddesinde yer alan düzenleme uyarınca, "*vadenin geçmesinden sonra yapılan ciro, vadeden önce yapılan bir cironun hükümlerini*" doğuracak ancak, "*ödememe protestosundan veya bu protestonun düzenlenmesi için öngörölmüş sürenin geçmesinden sonra yapılan ciro, sadece alacağın temlik hükümlerini*" doğuracaktır. Kanunda cironun, "*ödememe protestosundan veya bu protestonun düzenlenmesi için öngörölmüş sürenin geçmesinden sonra*" yapılması durumunda "alacağın temlik" hükümlerine tâbi olacağı hüküm altına alınmıştır. "Protesto" bakımından bir değerlendirme yapılırsa, kanunda

²³⁸ KARA, s. 192.

²³⁹ Ayrıca bkz. Kanunda protesto çekilmesi için belirlenen süre geçtikten sonra protesto çekilmesi durumunda, müracaat hakkının kaybedildiğine ilişkin; Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 05.06.2020- 6143/3903: "...somut olayda, takibe konu bonolarda şikayete bulunan borçlunun lehtar olduğu görölmektedir. Bu durumda yetkili hamil olan alacaklının, borçlu lehtar hakkında başvuru yapabilmesi için, bononun keşidesine ödenmeme protestosu göndermesi gerekmektedir. Dosya kapsamında 31.3.2015, 30.4.2015, 31.5.2015 vadeli üç adet bonoya ait örnek evrak olduğu, fakat 31.5.2015 vade tarihli bononun, vade tarihinden sonraki gün (ödeme günü) protesto edildiği, diğer bonolar yönünden ise süre geçtikten sonra (ikisi için keşideciye ödeme protestosu gönderilmesine yasal olan 2 günün geçtiği) ödeme protestosu çekildiğinin ve yasal olmadığı anlaşılmaktadır; alacaklı hamilin 31.5.2015 vade tarihli bono yönünden kanunî müracaat hakkını kaybettiği anlaşılmaktadır. O hâlde mahkemece, bu husus re'sen gözetilerek, sadece dayanak 31.5.2015 vadeli bono için İİK 170/a maddesi uyarınca itiraz eden borçlu (lehtar) yönünden takibin iptaline karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle takibin tümünden iptaline karar verilmesi isabetsiz olup, bölge adliye mahkemesince de, başvurunun esastan reddine karar verilmesi isabetsiz olup, bozmayı gerektirmiştir" (GÜNAY, Erhan, Uygulamalı Bono Rehberi, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, 2024, s. 351.)

“protesto” çekilmesi için belirlenmiş olan sürelerin geçmesinden sonra “protesto” çekilmesi talep edilmiş ise kanaatimizce “haksız protestodan” söz edilecek ve bu durum, ciroda olduğu gibi “alacağın temliki” hükümlerini doğurabilecektir. Yargıtay’ın bir kararında, “*TTK’nın 690. maddesi gereğince, ödememe protestosundan veya bu protestonun düzenlenmesi için öngörülmüş sürenin geçmesinden sonra yapılan cironun, sadece alacağın temliki hükümlerini doğuracağı, senetlerin bu tarihten sonra ciro edilmelerinin, kambiyo senedi niteliklerini kaybetmelerine neden olmayacağı*” şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır²⁴⁰. Alacağın temliki için buna ilişkin sözleşmenin yazılı şekilde yapılması, temlike konu bir alacağın mevcut olması ve temlike engel bir durumun bulunmaması gerekmektedir²⁴¹. Süresinde çekilmesi talep edilmeyen protesto, “haksız protesto” niteliğinde olsa da senet, kambiyo senedi vasfını kaybetmeyecek ancak “haksız protesto” nedeniyle uğranılan zararlar talep edilebilecektir. Bu durumda, kanaatimizce, kanunen belirlenmiş süreler geçtikten sonra protesto çekilmesi talep edilmiş ise TTK’nın 690. maddesinde öngörülen “alacağın temliki” hükümleri burada da uygulanabilecektir.

Burada önemle ifade etmek gerekir ki kanunda açıkça hüküm altına alınmış olan süreler, gerçekleştiği iddia edilen ancak gerçekleşmeyen bir “mücbir sebep hâli” ileri sürülerek kaçırıldığı beyan edilirse süresi geçtikten sonra çekilen protesto, yapılacak olan inceleme ve araştırmalar neticesinde “haksız” olarak addedilecektir. Araştırma yapılacak konu ise gerçekleştiği iddia edilen “mücbir sebebin” gerçekte var olup olmadığı, gerçekleşen durumun bir “mücbir sebep” sayılıp sayılamayacağı ve geçen sürelerin dürüstlük kuralı gereği ne kadar süreliğine uzamış olduğudur. Bu araştırma neticesinde, “haksız protesto” kavramının oluşup oluşmadığı da değerlendirilmelidir.

2.4.10. TTK gereği yetkili olan noter aracılığı ile düzenlenmesi gerekli protestonun yetkili olmayan noter tarafından çekilmesi

Protestonun noter aracılığı ile çekilmesi ve bu noterin de herhangi bir yerdeki noter değil, kanunda belirtilen koşullara uygun olarak tespit edilen noter olması gerekmektedir.

²⁴⁰ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2016/4993 E. - 2016/23630 K. sayılı kararı. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

²⁴¹ CANSAL/ÖZEL, s. 200.

Bu husus, TTK'nın 755. maddesinde genel olarak poliçelere ilişkin olarak yapılacak işlemlere ilişkin “yer” bakımından kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Madde hükmünde, *“Poliçeyi kabul veya ödeme için ibraz etmek, protesto çekmek, poliçenin bir nüshasının verilmesini istemek gibi belirli bir kişi nezdinde yapılacak olan bütün işlemlerin, bu kişinin ticaret yerinde ve böyle bir yeri yoksa konutunda yapılması gereklidir. Ticaret yeri veya konutun bulunduğu yer dikkatle araştırılır. Kolluktan veya yerel posta yönetiminden edinilen bilgilerden bir sonuç çıkmadığı takdirde başka araştırma yapmaya gerek yoktur”* şeklinde kapsamlı bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Çalışmamız özelinde protestoların, protestonun muhatabı olacak kişinin “ticaret yeri” yahut bu şekilde bir yerinin bulunmaması hâlinde de “oturduğu yer” yâni “konutunun” bulunduğu yerde düzenlenmesi gerekmektedir. Protestonun düzenleneceği yer gibi kim tarafından çekileceği de açık bir şekilde belirtilmiştir. Protestonun, TTK'nın 715. maddesi uyarınca, “noter” aracılığı ile çekilmesi zorunluluk arz etmektedir. Bu anlamda, protestonun düzenleneceği yer ve kurum bakımından, kendisine protesto çekilecek muhatabın “ticaret yeri” yahut bu yer bulunmuyor ise “oturduğu yer/konutunun” olduğu yerde bulunan noter tarafından çekilmesi gerekmektedir²⁴².

TTK'da yer alan düzenleme dışında, konumuz açısından yol gösterici nitelikteki 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” hakkında bilgileri içeren genelgede, protesto işlemine ilişkin olarak yetkili olan noterliğin, nasıl belirleneceği de ele alınmıştır. Söz konusu genelgede, 5 farklı durumdan bahsedilmiştir. Bunlar, aşağıda sırayla incelenecektir:

- İlk olarak, poliçenin kabul veya ödenmesi için ibraz edilmesi ve bu konularda protesto çekilmesi için TTK m. 755 hükmünden bahsedilerek *“muhatabın ticaret yerinde ve böyle bir yeri yoksa konutunda yapılması gereklidir”* denilmiştir. Ayrıca, protestoya konu edilen senedin ibraz edildiği yer, protestonun muhatabının ticaret yeri ise bu durumda *“protesto muhatabının*

²⁴² Bkz. TTK m. 755.; KARA, s. 193.

ödemeye davet edildiği yer noteri” tarafından çekilmesi gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir²⁴³.

- İkinci olarak, protestoya konu edilen senedin birden fazla borçlusu var ise TTK m. 724 hükmünden bahsedilerek “*senedin hamilinin, senette imzası olanların herhangi birinden istemesinin mümkün olduğu*” sonucuna varılmıştır. Buradan hareketle, senedi elinde bulunduran hamil, borçlanma bakımından girilen sırayı dikkate almadan istediği borçludan ödemeyi isteyebilmekte ve bu nedenle de protestonun “*ödemeyi yapmasını talep ettiği borçlunun ticaret yerinin, ticari yeri bulunmadığı takdirde yerleşim yerinin bulunduğu yer noterliğince*” çekilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁴⁴.
- Üçüncü olarak, taraflar arasında uyuşmazlık bulunması durumunda, başka bir yer hâkimliğinin yetkili olarak tespit edilmesi hâlinin, belirlenmiş olan yetki kuralını değiştirmeyeceği ifade edilmiştir. Sonuç olarak, kambiyo senetleriyle ilgili herhangi bir uyuşmazlık çıkması hâlinde, başkaca bir yer hâkimliği, yetkili olarak gösterilirse senede ilişkin protesto çekileceği anda senedin borçlusunun ikametgâhı noterliği tarafından protesto çekileceğini düzenleyen madde hükmünü değiştirmeyeceği belirtilmiştir²⁴⁵.
- Dördüncü olarak, protesto işleminin “*büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunan bütün noterliklerce*” yapılabileceği ifade edilmiştir. Burada gerek NotK. m. 2/3 gerekse Türkiye Noterler Birliğinin düzenlemiş olduğu yazı gerekçe gösterilerek, “*büyükşehir belediyeleri sınırları içinde bulunan bütün noterliklerin*” herhangi bir istisnaya tâbi olmaksızın bütün noterlik işlemlerini, konumuz özelinde “protesto” işlemlerini yapabilecekleri açıkça belirtilmiştir²⁴⁶.

²⁴³ 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” başlıklı genelge m. 5/a.

²⁴⁴ 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” başlıklı genelge m. 5/b.

²⁴⁵ 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” başlıklı genelge m. 5/c.

²⁴⁶ 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” başlıklı genelge m. 5/ç.

- Beşinci ve son olarak ise Adalet Bakanlığı nezdindeki Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün yazısı gerekçe gösterilerek, protestonun çekileceği muhatap için kendisinin ticaret yerinde yahut ikametgâhının olduğu yerde söz konusu protestoyu çektirebilecek banka şubesinin bulunmamasının, genel olarak belirlenmiş olan yetki kuralını değiştirmeyeceği ifade edilmiştir²⁴⁷.

Doktrinde, protestoların da kambiyo senetlerinde olduğu gibi sıkı şekil şartlarına tâbi tutulduğu göz önünde bulundurularak, protestonun çekilmesi gereken yerden ve kişiden başka bir yerde ve yetkili olmayan kişi tarafından düzenlenmesi hâlinde bu protestonun, “haksız” olarak nitelendirileceği belirtilmiştir²⁴⁸. Kanaatimizce, yetkili olmayan noter tarafından protesto çekilmesi durumunda söz konusu protesto, TTK'nın 721. maddesi uyarınca “sakat protesto” niteliğinde olacaktır. Çünkü, TTK'nın 755. maddesine yer alan protestonun nerede çekilebileceğine ilişkin “şeklî/esasa tesir etmeyen” kurallara aykırılık söz konusu olacak ve TTK m. 721’de öngörülen “kanuna uygun olarak düzenlenmeme” şartı gerçekleşmiş olacaktır.

Ayrıca protesto işleminin, TTK m. 752/1 gereği, “tatilde yapılmayıp ancak bir iş gününde” yapılması gerekmektedir. Bu noktada, iş günü dışında tatil günlerinde nöbetçi noter tarafından protesto çekilmesi durumunun, “haksız” nitelik arz edip etmeyeceği değerlendirilmelidir. Kanaatimizce, nöbetçi noter aracılığıyla tatil günü protesto çekilmesine ilişkin talebin, noter tarafından kabulü hâlinde çekilen protesto, yalnızca bu sebeple “haksız” nitelikte sayılmamalıdır. Çünkü, TTK'nın 721. maddesi gereği, noter tarafından kanuna uygun olmayan (mesai saatleri dışında nöbetçi noter tarafından) bir protestonun düzenlenmesi hâlinde bu protesto, “şeklî/esasa tesir etmeyen” kurallara aykırı olarak çekildiğinden “sakat” nitelik arz edecek ancak yine de geçerli sayılacaktır. Protestonun geçerli sayılmasına rağmen protesto düzenlenmesini talep eden senedin hamili ve protestoyu düzenleyen noterin sorumluluğu gündeme gelecektir.

²⁴⁷ 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” başlıklı genelge m. 5/d.

²⁴⁸ KARA, s. 193.

2.4.11. Protestonun araya girene gidilmeden çekilmesi

Poliçede “araya girme²⁴⁹” kavramı, TTK’nın 734. maddesinde hüküm altına alınmıştır. TTK m. 734’de “*Düzenleyen ve cirantalardan veya aval verenlerden her biri, poliçeyi gereğinde kabul edecek veya ödeyecek olan bir kişiyi gösterebilir. Poliçe, aşağıda yazılı şartlar altında, poliçe dolayısıyla kendisine başvurulması mümkün olan herhangi bir borçlu için araya giren bir kişi tarafından kabul edilebilir veya ödenebilir. Muhatap da dâhil her üçüncü kişi veya poliçeyi kabul eden kişi hariç olmak üzere, poliçeden dolayı zaten borçlu olan herkes araya girerek poliçeyi kabul edebilir veya bedelini ödeyebilir. Araya girmek suretiyle kabul veya ödemedede bulunan kişi, lehine araya girdiği borçluya durumu iki iş günü içinde ihbar etmek zorundadır. Bu süreye uymazsa ihbarda bulunmamış olmasından doğan zarardan, poliçe bedelini aşmamak üzere sorumlu olur*” şeklinde düzenleme mevcuttur. Söz konusu araya girme kurumuna ilişkin, gerek “kabul” gerekse “ödeme” kurumları da ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Araya girme kurumuna ilişkin düzenlemelerden çıkarılan sonuç, “düzenleyen”, “cirantalar” ve “aval veren” kimseler, başka bir kimseyi poliçeyi “kabul” edeceği yahut “ödeyeceği” hususunda muhatap gösterebilmektedir²⁵⁰. Sözü edilen kişiler tarafından gösterilen muhataba yâni “araya giren kimseye” öncelikle ve usûlüne uygun olarak gidilmedikçe, bu kimseyi kendisinden önce gösteren başvuru borçlusuna karşı “başvuru hakkı” ileri sürülemeyecektir²⁵¹. Doktrinde, işte tam da bu durum özelinde, “araya girme” kurumuna başvurulmuş bir olay kapsamında senedin hamili, “araya giren kişiye” öncelikle gitmeden protesto çektiği takdirde, söz konusu protesto artık “haksız” olarak nitelendirilmektedir²⁵². Kanaatimizce de bu durum, “haksız protesto” olarak değerlendirilmelidir. Zira, başvuru borçlularının birinin yahut birkaçının göstermiş olduğu bu kişiye önce başvurulması gerekecek daha sonra araya giren kişiyi işaret eden esas borçluya gidilmesi gerekecektir²⁵³. Araya giren kişiye başvurulmaksızın protesto çekilmesi durumunda, protestonun “şekli/esasa tesir etmeyen” değil, “maddî/esasa tesir eden”

²⁴⁹ BAHTİYAR, s. 136-137.

²⁵⁰ BAHTİYAR, s. 137.

²⁵¹ KAYIHAN, s. 150-151.

²⁵² KARA, s. 193.

²⁵³ KARA, s. 193.

unsurlarına ilişkin bir yanlışlık buluncağından, “haksız protestodan” bahsedilmesi gerekecektir.

2.4.12. Protestonun birden çok kez çekilmesi

“Kabul etmeme”, “ödememe” veya kanunda bahsedilen başkaca durumların tespitine yarayan protestonun çekilmesi gereken birden çok muhatap var ise ne yapılacağı, TTK m. 719’da düzenlenmiştir. Söz konusu madde hükmünde, “*Poliçeye ilişkin bir edimin birden fazla yükümlü tarafından ifasının istenmesi zorunlu ise, tek protesto belgesi düzenlenir*” denilmekle, konuya açıklık getirilmiş olmaktadır. Şu hâlde hamilin, poliçeye ilişkin borcun yerine getirilmesini isteyebileceği birden çok borçlu varsa ve kanunun öngörmüş olduğu hâllerden biri mevcut olduğu için protesto çekilmesi gerekiyorsa, TTK’nın 719. maddesi gereği, tek protesto çekilmesi yeterli olacaktır.

Doktrinde yer alan bir görüş, kanunun açık ve net bir şekilde öngörmüş olduğu bu konuda düzenlenen hükme tamamen aykırı şekilde hareket edilmesinin, işlemi “haksız” duruma getireceğini belirtmektedir²⁵⁴. Bu noktada, TTK m. 719 gereği, tek bir protesto çekilmesinin yeterli olacağına ilişkin düzenleme karşısında, birden çok kez protesto düzenlenmesinin, protestoların “haksız” olarak nitelendirilmesine yol açacağı ifade edilmektedir²⁵⁵. Kanaatimizce, protestonun birden çok kez çekilmesine gerek olmamasına rağmen birden çok kez çekilmesi durumunda, “haksız protestodan” bahsedilemeyecektir. Zira burada kanunun “protestoya” ilişkin öngördüğü “şeklî/esasa tesir etmeyen” bir kurala aykırı davranılmasından söz edilecektir. Protesto çekilmesini talep eden hamilin, senede ilişkin edimi, birden çok üstlenen var ise bu kişilerin her birine ayrı ayrı protesto çekme hakkı, “maddî” anlamda bulunmalıdır. Hamil, bu noktada kanunun kendisine tanıdığı protesto çekebilme hakkına dayanmaktadır. Bu nedenle, birden fazla düzenlenen protesto, TTK m. 721 gereği “sakat protesto” olarak değerlendirilmeli ve gereksiz yere çekilen protestolara ilişkin masraf ve giderler, protestoların muhataplarından istenememelidir.

²⁵⁴ KARA, s. 194.

²⁵⁵ KARA, s. 194.

Son olarak, konunun anlaşılması açısından yürürlükten kalkan 6762 sayılı TTK'daki düzenlemeden de söz etmek gerekecektir. Mülga kanunun 631. maddesi, “*Bir poliçeyi kabul ve tediye edecek birden çok borçluların hepsi için, tek protesto varakası tanzim olunabilir*” şeklinde düzenlenmiş olmakla, madde hükmünde bir zorunluluktan söz edilmediği açık ve net bir şekilde görülecektir. Zira mülga kanunun düzenleme tarzından, tercih edilmesi durumunda bir adet protestonun düzenlenebileceği, aksi durumun ise yasaklanmadığı sonucu çıkarılmaktadır. Hâl böyle olunca, kanun koyucu tarafından söz konusu hüküm bazında önemli bir değişiklik yapıldığı ifade edilebilecektir. Ancak yine de birden fazla protesto çekme hakkı bulunan hamilin, sadece bu hükmün değiştirilmesi nedeniyle, çektiği protestoların “haksız” sayılması kanaatimizce, hakkaniyete ters düşecektir.

2.4.13. Protestonun hatır senedi için çekilmesi

Bu konuda, protestonun hatır senedi için çekilmesi incelenmeden önce “hatır senedinin” ne anlama geldiğinin açıklanmasında fayda görülmektedir. Hatır senetleri, “gerçekten borçlu sayılmayan bir kimsenin, senedin alacaklısı konumunda olan kişinin kredibilitesini yükseltmek ve bu sayede kredi çekebilmesine imkân sağlayan yahut o kişinin maddî olarak normalde bulunduğu noktadan daha iyi bir konumda olduğunu göstermek için düzenlenen” bir senet olarak tanımlanabilir²⁵⁶. Yine, hatır senetleri ile karşı tarafın, söz konusu senet doğrultusunda, senedin borçlusundan herhangi bir istekte bulunmayacağını yahut senedin dolaşıma girmeyeceğini, taahhüt etmesi söz konusudur²⁵⁷.

Gerçekte olmayan bir durum için düzenlenen hatır senetlerinin temelinde, bir “hatır anlaşması” yatmaktadır. Taraflar arasındaki söz konusu anlaşma sayesinde, senedin lehine düzenlendiği kişi ile senedin alacaklısı konumunda olan kişi, senet ile borç altına girenden herhangi bir ödeme talep etmemeyi kabul etmektedir²⁵⁸. Taraflar arasındaki söz konusu “hatır anlaşması” yine anlaşmanın tarafları bakımından hüküm ve sonuç doğuracak, yalnızca anlaşmanın tarafları bakımından bir bağlayıcılığı söz konusu olacaktır. Buradan hareketle,

²⁵⁶ GÜRBÜZ, Hulûsi, Ticari Senetlerde (Kambiyo Senetlerinde) Bedelsizlik Sorunu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1984, s. 325.

²⁵⁷ GÜRBÜZ, s. 325.

²⁵⁸ KARIKSIZ, Muhammet Can, Ticaret Hukukunda Hatır Senetleri – Ticaret Hukuku Monografileri –, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, 2024, s. 73.

“hatır senetleri” uygulamadaki iyi niyetli 3. kişiler için “kambyo senetleri” için öngörölmüş olan hüküm ve sonuçları meydana getirecek, gerçekte borçlu olmayan ve senedin alacaklısı konumunda gözüken kişi arasında bulunan bağın ise hukukî niteliği dikkate alınmayacaktır²⁵⁹. Bu konudaki def’iler yâni konu edilen senedin “hatır senedi” niteliğinde olduğunu iddia eden def’inin ileri sürülebileceği iki kişi vardır. Bunlar, hatır anlaşmasının diğer tarafı ile hatır anlaşması olduğunu bilen alacaklı kişidir.

Taraflar arasındaki hatır anlaşmasına konu edilen senetler, tedavül amacı içerebilir yahut içermeyebilir. Tedavül amacı güden hatır senetleri söz konusu ise kredi almaya yönelmiş olması şartıyla hukuken geçerli olarak kullanılabilir. Ancak hatır senetleri, tedavül amacı gütmüyor ise hukuken hükümsüz sayılacaktır. Zira, hatır senetleri bu kez “muvazaalı” olarak ifade edilebilir²⁶⁰.

Doktrinde, hatır senetlerinde kredi çekmesi için lehine senedin düzenlendiği alacaklının, lehine düzenlenen senedin ödenmediğini iddia ederek protesto düzenlettirmesi durumunda, söz konusu senedin özünde bir “hatır senedi” olduğunun da ispatlanması şartıyla, düzenlenen protestonun “haksız protesto” olarak hüküm ve sonuç doğuracağı ifade edilmektedir²⁶¹. Kanaatimizce, protestonun “hatır senedi” için çekilmesi durumunda söz konusu protesto “haksız” nitelik arz edecektir. Zira, lehine kredi çekmesi için senet düzenlenen görünüşte alacaklının, senedi düzenleyen kişiye karşı aralarındaki “hatır anlaşmasını” ve dürütlük kuralını hiçe sayarak protesto düzenlemesini, hukuk düzeni korumayacaktır²⁶². Burada protesto çekilmesine neden olan senedin temel ilişkisi ile ilgili bir yanlışlık mevcuttur.

Burada önemle altını çizmek gerekir ki hatır senedinin iyi niyetli üçüncü bir kişi olan hamile devredilmesi durumunda, senedin devredildiği hamil, bir protesto düzenlettirir ise söz konusu protesto artık “haksız protesto” hükmünde sayılmayacaktır. Yine, burada ispat hususu önemlidir. Çünkü “hatır senedini” düzenleyen kişi, senedi iyi niyetli olarak

²⁵⁹ DEMİR YEŞİLBAĞ, Aybüke, “Yargıtay Kararları Işığında Hatır Senetlerinde Bedelsizlik İddiası ve Bu İddianın İleri Sürülmesinde Öne Çıkan Sorunlar”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 1, 2023, s. 180-181.

²⁶⁰ GÜRBÜZ, s. 328.

²⁶¹ DEMİR YEŞİLBAĞ, s. 199.; KARA, s. 179-180.

²⁶² GÜRBÜZ, s. 328-329.

devraldığını ileri süren hamilin, senedin gerçekte “hatır anlaşması” üzerinde düzenlendiğini bildiğini ve bu durumu bilerek senedi aldığını ispat etmesi hâlinde, normal şartlar altında “haksız” sayılan protestonun yine “haksız” olarak nitelendirilmesi gerekecektir²⁶³. Şu hâlde, hukuk düzeninin koruduğu dürüstlük kuralı burada yine devreye girmektedir.

Protestoya konu edilen senedin bir “hatır senedi” olduğunu bilen kişi, protesto nedeniyle uğranılan zarardan ve ticarî itibarı zedelenen kişi üzerinde doğan olumsuz sonuçlardan “haksız protesto” gereği sorumlu olacaktır. Ancak, protestoyu düzenleyen noter bakımından burada bir ayırım yapılması gerekecektir. Protestoyu düzenleyen noterin, kendisine sunulan senedin dayanağı olarak bir “hatır anlaşması” bulunup bulunmadığını anlaması mümkün olmayacağından söz konusu “haksız protesto” nedeniyle uğranılan zarardan da sorumlu tutulmaması gerekecektir²⁶⁴.

2.5. Mahkemeden Alınacak Tedbir Kararı ile Haksız Protestonun Önlenmesi

Çalışmamızın önceki bölümlerinde, “haksız protesto” düzenlenmesi ile aleyhine protesto düzenlenen muhatabın ticarî itibarının büyük bir zarara uğrayacağı belirtilmişti. İşte bu durumun gerçekleşmesi nedeniyle, bir kere “haksız protesto” düzenlendikten sonra protestoyu düzenletenin talebi ile düzeltilse dahi protestonun konusu olan senetle herhangi bir bağı bulunmayan yahut gerçekte bu senet ile borç altına girmemiş kişilerin, büyük zarar göreceği ve bu zararın giderilmesinin zor olacağı açıktır²⁶⁵. Zira, net bir şekilde belirtildiği üzere, haksız olarak düzenlenen protestonun kaldırılacağı bildirilse dahi söz konusu zararın telafisi pek de mümkün olmayabilir.

Haksız olarak düzenlenen protesto ile aleyhine protesto düzenlenen kişinin uğradığı zararlar, maddî ve manevî olarak tazmin edilmiş olsa bile artık aleyhine protesto düzenlenen tacirin, ticarî işlerinde büyük önem arz eden ticarî itibarının, protestodan önceki hâline dönmesi zor bir ihtimaldir²⁶⁶. Hâl böyle iken tam da bu noktada, “haksız protesto” ile hakları

²⁶³ KARA, s. 180.

²⁶⁴ KARA, s. 180.

²⁶⁵ İNAN, (Protestoya İlişkin Bazı Sorunlar), s. 294.

²⁶⁶ ALTUN, Cevdet, “Tedbir Yoluyla Protestonun Durdurulması ve Sonuçları”, TNBHD, S.15, 1977, s. 22-23.

büyük zarara uğrayacak muhatabın, mahkemeye başvurmak suretiyle söz konusu “haksız protestonun” önlenmesine dâir bir karar alması, büyük önem arz etmektedir²⁶⁷.

Aleyhine “haksız protesto” düzenlenen kişinin gerek ticarî itibarının gerekse manevî olarak uğrayacağı zararların, mahkeme tarafından verilecek bir ihtiyati tedbir kararına dayanılarak önlenmesi veya azaltılması mümkün hâle gelmektedir²⁶⁸. Burada büyük önem arz eden bir nokta vardır ki o da mahkemeye başvurularak ihtiyati tedbir kararı alınması ve “haksız protestonun” önlenmesinin sağlanması için düzenlenen protestonun, gerçekten de “haksız” nitelik taşıması yâni söz konusu protestonun “haksız” nitelik arz ettiğine dair güçlü gösterge ve delillerin bulunması gerekmektedir²⁶⁹. Aksi takdirde, mahkemece protestonun “haksız” olduğuna dâir güçlü kanıtlar olmaksızın ve söz konusu kanıtlar değerlendirilmeksizin ihtiyati tedbir kararı verilerek protestonun önlenmesi, protesto düzenlenmesini talep eden hamilin, protesto çekmekteki yararlarını zarara uğratacak, başvuru hakkının kullanılmasına ilişkin şekil şartlarının oluşmamasına yol açacaktır²⁷⁰.

Kendisinden ihtiyati tedbir kararı verilmesi talep edilen mahkemenin, yukarıda belirtilen hususlarla birlikte ayrıca bir teminat gösterilmesini talep etmesi de gerekecektir²⁷¹. Söz konusu teminat, protesto düzenlenmesine sebep olan senede konu bedelin ödenmesine ilişkin sorumluluğu bulunan düzenleyen yahut senedi kabul eden kişiden istenebilecek miktarın tümünü karşılayabilecek nitelikte olmalıdır. Söz konusu teminat gösterilmez ise mahkemece ihtiyati tedbir kararı ile protestonun önlenmesine dâir karar verilmesi doğru olmayacaktır²⁷².

Burada önemle belirtilmesi gereken diğer bir nokta ise mahkemece “haksız protestonun” önlenmesine ilişkin bir ihtiyati tedbir kararı düzenlenmeksizin protestoların Türkiye Bankalar Birliği nezdindeki Risk Merkezi’ne bildirilmemesine dâir karar verilebilecek olmasıdır²⁷³. Bu şekilde, “haksız protestonun” Risk Merkezi’ne bildirimini

²⁶⁷ SAYIN, s. 390.

²⁶⁸ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 53-54.

²⁶⁹ KARA, s. 201.

²⁷⁰ İNAN, (Protestoya İlişkin Bazı Sorunlar), s. 295.

²⁷¹ SAYIN, s. 390.

²⁷² KARAYALÇIN, s. 199.

²⁷³ İNAN, (Protestoya İlişkin Bazı Sorunlar), s. 296.

önlenecek durumun alenileşmesi engellenecek ve aleyhine protesto düzenlenen tacirin gerek müşterileri gerekse iş yaptığı finans kuruluşları, bu durumdan haberdar olmayacaktır. Ne yazık ki böyle bir yol izlenmesi mahkemece verilecek ihtiyati tedbir kararı kadar kesin bir çözüm olmayacaktır. Zira, Risk Merkezi'ne bildirim yalnızca protesto düzenlenmesini talep eden bankalar açısından geçerli olacaktır. Şu hâlde, senedin hamilinin banka olmadığı durumlarda, protesto düzenlenmesini talep edenler açısından protestonun alenileşmesine engel olmanın, düzenlenen “haksız protestonun” başka şekillerde de öğrenilebileceği ve bu şekilde yine tacirin ticarî itibarının zedelenmesine yol açacağı gerçeğini değiştirmeyecektir²⁷⁴.

Kanaatimizce, “haksız protesto” ile karşı karşıya gelen tacirin, gecikmeksizin mahkemeye başvurmak suretiyle kendisine karşı düzenlenen protestonun “haksız” nitelik taşıdığına dâir güçlü deliller göstererek ve yine protesto düzenlenmesini talep eden senedin hamilinin, önleme kararı ile uğrayacağı zararlara denk gelen bir teminat vermesi koşulu ile ihtiyati tedbir kararı düzenlenmesi, protestonun muhatabı olan tacir bakımından daha uygun ve zararlarını önlemekte daha verimli olacaktır.

2.6. Haksız Protesto Düzenlenmesi Durumunda Doğan Hüküm ve Sonuçlar

Bu başlık altında haksız protesto düzenlenmesi durumunda; protesto, haksız protesto dayanak gösterilerek başlatılan icra takibi, kambiyo senedine dayalı alacak ve kendisine karşı haksız protesto düzenlenen tacirin ticarî itibarı bakımından doğan hüküm ve sonuçlar ayrı ayrı incelenecektir.

2.6.1. Protesto Bakımından Doğan Hüküm ve Sonuçlar

Protestonun, “sakat” nitelik arz ettiği durumda, TTK'nın 721. maddesi gereği geçerli olacağı açıktır. Ancak “protestonun” içeriğine ilişkin “maddî/esasa tesir eden” koşullarda eksiklik var ise örneğin, gerçekte borçlu olmayan kişiye karşı protesto çekilmiş ise söz konusu “protesto”, “haksız protesto” niteliği kazanacaktır. “Haksız protestonun” geçerli

²⁷⁴ KARA, s. 202.

sayılıp sayılmayacağı ise hem doktrin hem de yargı kararlarında net bir şekilde belirtilmemiştir. Ancak bu konuya ilişkin YHGK' nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında, *“haksız protesto, sakat protesto niteliğine sahip olup geçerli olabileceği gibi, geçersiz bir protesto niteliğine de sahip olabilir. Geçersiz bir protesto ise baştan itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmaz. Buna karşılık sakat protesto, 6102 sayılı TTK'nin 721/1 maddesi gereğince herhâlde geçerli bir protesto niteliğindedir”* şeklinde bir değerlendirme yapıldıktan sonra, *“bir haksız protestonun geçerli olup olmadığı her somut olayın özelliğine göre dikkatlice incelenmelidir. Zira protesto konusunda da, tıpkı kambiyo senetlerinde olduğu gibi, muamelattaki güveni korumak esas olmalı; her haksız protestonun geçersiz olduğu sonucuna varılmamalıdır”* denilerek “haksız protestonun” aslında geçersizlik yaptırımına tâbi olduğu ancak uygulamada her durumda kesin olarak “geçersiz” sayılmayacağı ifade edilmiştir. “Haksız protesto”, geçersiz sayılmış ise bu protestonun, baştan itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacağı da belirtilmiştir.

YHGK kararına göre, “haksız protesto” geçersizlik yaptırımına tâbi tutulmadan önce somut olayın özellikleri dikkate alınmalı ve ticarî işlemlerdeki güven korunmalıdır. Yine YHGK' nın söz konusu kararında, “haksız protestonun” geçerli olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapılırken somut olayın özelliklerine ilişkin tam olarak hangi ölçütlerin göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmemiştir. Bu nedenle, her somut olay özelinde mahkemenin bir değerlendirme yapması gerekecektir. Yapılan değerlendirme sonucunda, “haksız protestonun”, geçersizlik yaptırımına tâbi tutulması yönünde hüküm kurulursa, bu protesto baştan itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacağından “haksız protestonun kaldırılmasına” karar verilmelidir²⁷⁵.

²⁷⁵ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2014/3029 E - 2014/4764 K. sayılı kararı ile ilk derece mahkemesinin *“davalı bankanın, kendisine tevdi edilen bononun kendisinde bulunduğunu, ödemenin kendisine yapılacağına dair olarak TTK'nın 723/1 maddesine göre yapılacak ihbarı yapmamış olduğu ve buna dair belgeyi ibraz etmediği, ihbarın yapılmış olması hâlinde ciro ile el değiştiren senedin davalı bankada olduğunun bilineceği ve buna göre ödemenin bankaya yapılacağı bu şekilde borçlu davacının protestoya uğramasının söz konusu olmayacağı gerekçesiyle davalı bankanın davacı aleyhine ... keşidecisi davacı olan senet sebebiyle çekmiş olduğu.....numaralı protestosunun kaldırılmasına”* yönelik kararını onamıştır. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

2.6.2. Haksız Protesto Dayanak Gösterilerek Başlatılan İcra Takibi Bakımından Doğan Hüküm ve Sonuçlar

YHGK’ nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararı gereği, çekilen “haksız protesto” geçersiz sayılırsa, geçersiz bir protesto, baştan itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. Yine, “haksız protestonun” geçersiz olması nedeniyle, kaldırılmasına karar verilmesi durumunda, hiç protesto çekilmemiş gibi değerlendirme yapılacak olursa, kambiyo senetlerine özgü icra takibinin “iptaline” karar verilmesi gerektiği ifade edilebilir²⁷⁶. Bazı Yargıtay kararlarında ise İcra İflas Kanunu’nun 170/a. maddesi dayanak gösterilerek, senede ilişkin protesto evrakının, icra dosyası içeriğinde bulunmaması nedeniyle, müracaat hakkının kaybedildiği ve icra takibinin iptaline karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁷⁷.

Kanaatimizce “haksız protestonun” somut olayın özellikleri dikkate alındıktan sonra “geçersiz” sayılması ve bu nedenle de “kaldırılmasına” karar verilmesi durumunda, artık söz konusu protesto dayanak gösterilerek başlatılan kambiyo senetlerine özgü icra takibine

²⁷⁶ Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2016/17339 E. - 2017/6078 K. sayılı kararı; “...yetkili hamil olan alacaklının, borçlu ciranta hakkında takip yapabilmesi için, bononun keşidecisine ödememe protestosu göndermesi zorunludur. İcra dosyasında söz konusu bonolar bakımından protesto çekildiğine dair bir belge bulunmadığı görülmekle, alacaklı hamilin takibe dayanak bonolar yönünden cirantaya karşı müracaat hakkını kaybettiği anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece, İİK’nun 170/a-2. maddesi hükmü uyarınca bu husus re’sen gözetilerek, alacaklının müracaat hakkını kaybettiği gerekçesi ile takibin iptaline karar verilmesi gerekirken, yanlışlı değerlendirme ile yazılı şekilde şikayetin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir” şeklindedir. (GÜNAY, s. 351-352.)

²⁷⁷ Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2014/27949 E. - 2015/2983 K. sayılı kararı; “...Somut olayda, muteriz borçlu takip dayanağı bononun lehtar cirantası olup, adı geçen hakkında takip yapılabilmesi için keşideciye protesto çekilmesi zorunludur. Bu durumda, mahkemece, protesto keşide edilip edilmediği hususu re’sen yöntemince araştırılarak protesto evrakı yok ise; alacaklının muteriz borçluya (lehtar cirantaya) karşı müracaat hakkını yitirdiği gerekçesiyle İİK’nun 170/a maddesi uyarınca takibin iptaline hükmedilmesi, aksi halde, işin esası incelenerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, bu husus gözardı edilerek yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir”; Yargıtay 12. Hukuk Dairesi’nin 2019/6143 E. – 2020/3903 K. sayılı kararı, “...Somut olayda, takibe konu bonolarda şikayette bulunan borçlunun lehdar olduğu görülmektedir. Bu durumda, yetkili hamil olan alacaklının, borçlu lehdar hakkında takip yapabilmesi için, bononun keşidecisine ödememe protestosu göndermesi zorunludur. Dosya kapsamında 31/03/2015, 30/04/2015, 31/05/2015 vade tarihli bonolar hakkında protesto evrakı olduğu fakat 31/05/2015 vade tarihli bononun süresinden sonra (dördüncü iş gününde) protesto edildiği, 31/03/2015, 30/04/2015 vade tarihli bonolar yönünden ise yasal süre olan iki iş günü içerisinde keşideciye ödememe protestosu çekildikten sonra takibe başlandığı görülmekle; alacaklı hamilin 31/05/2015 vade tarihli bono yönünden lehdara karşı müracaat hakkını kaybettiği anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece, bu husus re’sen gözetilerek, sadece dayanak 31/05/2015 vade tarihli bono için, İİK’nun 170/a maddesi uyarınca itiraz eden borçlu (lehdar) yönünden takibin iptaline karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle takibin tümünden iptaline, alacaklının istinaf başvurusu üzerine Bölge Adliye Mahkemesince de, başvurunun esastan reddine karar verilmesi isabetsiz olup bozmayı gerektirmiştir” şeklindedir. (GÜNAY, s. 351-352-353.)

devam edilebilmesi mümkün olmamalı ve Yargıtay’ın emsal kararlarında belirtildiği gibi “icra takibinin iptaline” karar verilmelidir.

2.6.3. Haksız Protestoya Konu Edilen Kambiyo Senedine Dayalı Alacak Bakımından Doğan Hüküm ve Sonuçlar

Bir önceki başlıkta “haksız protesto” dayanak gösterilerek başlatılan “kambiyo senetlerine özgü icra takibinin iptaline” karar verilebileceği belirtilmişti. Ancak, icra takibinin iptal edilmesi, kambiyo senedine dayalı alacağın, hiçbir şekilde talep edilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Kambiyo ilişkisine dayalı olan haklar, kullanılamaz hâle gelse veya kaybedilse bile taraflar arasındaki temel hukukî ilişkiye dayanılarak senetteki alacak talep edilebilecektir²⁷⁸. Şu hâlde, “haksız protesto” çekilmesi durumunda, somut olayın özelliğine göre, “haksız protesto” geçersiz sayılır ve “haksız protestonun” kaldırılmasına karar verilirse, söz konusu protesto dayanak gösterilerek kambiyo senetlerine özgü icra takibi yapılamayacaktır. Ancak, kambiyo senedindeki temel ilişkiye dayalı olarak, genel hükümler kapsamında takip yapılabilecek ve alacak talep edilebilecektir. Kanaatimizce bu durum, kambiyo ilişkisinin taraflarının “ahde vefa ilkesi” kapsamında, aralarındaki sözleşmeye riayet etmeleri ve buna sadık kalmaları gereğine dayanmaktadır.

Ayrıca, TTK’nın 732. maddesinde “sebepsiz zenginleşme” konusu ele alınmıştır. Söz konusu maddede, *“Zamanaşımı sebebiyle veya poliçeden doğan hakların korunması için gerekli olan işlemlerin yapılmasının ihmal edilmiş olması dolayısıyla, düzenleyenin veya kabul edenin poliçeden doğan yükümlülükleri düşmüş bile olsa, bunlar poliçenin hamiline karşı, onun zararına zenginleşmiş olabilecekleri kadar borçlu kalırlar”* şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Madde hükmünde belirtilen “poliçeden doğan başvuru hakkının korunması için çekilmesi gerekli olan protestonun çekilmemiş” olması yahut protesto çekilmiş olsa dahi “haksız” olduğu için geçersiz sayılması ve taraflar arasında temel bir ilişki bulunmaması

²⁷⁸ Bkz. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Hukuk Dairesi 21.05.2021- 2468/808; “...Kural olarak 6102 sayılı TTK 730. maddesi gereğince, senet hamil tarafından, kambiyo takibi yapılabilmesi için, TTK 714. maddesi uyarınca vadede müracaat hakkının korunması için protesto çekilmesi gerekir. Protestonun çekilmemesinin yaptırımı, kambiyo senetlerine özgü ve bu sürenin hak düşürücü süre olup, fesih edilemez nitelikte olmasıdır. Bu nedenle protesto edilmeyen senede dayalı kambiyo senetlerine özgü yolla takip yapılamayacağı, ancak temel ilişkiye dayalı olarak genel hükümlere göre takip yapılabileceği, Yargıtay içtihatlarıyla sabittir. Davacının kambiyo hukukuna dayalı hakları yitirilmiş olsa bile taraflar arasında temel ilişkiyi ispat edebildiği takdirde bu ilişkiye dayanılarak alacak talep edilebilir” (GÜNAY, s. 349-350.)

durumunda, TTK'nın 732. maddesi gereği, senedin hamili, kendisinin zararına zenginleşilen miktar kadar talepte bulunabilecektir²⁷⁹. Senedin hamili, TTK'nın 732. maddesini dayanak göstermek suretiyle, düzenleyene karşı sebepsiz zenginleşme davası açabilmelidir²⁸⁰.

2.6.4. Kendisine Karşı Haksız Protesto Düzenlenen Tacirin Ticarî İtibarı Bakımından Doğan Hüküm ve Sonuçlar

“Haksız protesto” söz konusu bile olmadan önce, geçerli ve hukuka uygun bir “protestoya” uğrayan tacir muhatabın, “ticarî itibarının zedeleneyeceği” çalışmamızın birinci bölümünde belirtilmişti²⁸¹. Burada protestonun kendisine çekildiği kişinin, tacir olması zorunluluğu bulunmamaktadır²⁸². Zira, TTK m. 670'de açıkça hüküm altına alındığı şekilde, kambiyo senetleri ile borç altına girebilecek kişilerin, tacirler ile sınırlı olmadığı anlaşılmaktadır. Kanun bu noktada, “*sözleşme vasıtası ile borçlanabilecek, borçlanma ehliyeti olan kişileri*” işaret etmiştir. Bu nedenle, tacir olup olmadığına bakılmaksızın borçlanmaya ehil olan kişiler, şartları oluşması hâlinde protestoların muhatabı olabilecektir.

Burada önemle belirtmek gerekir ki kendisine karşı protesto düzenlenen kişinin tacir olması durumunda, birtakım sonuçlar doğacak ve bu sonuçların tacir açısından olumsuz etkileri olacaktır²⁸³. Ticarî hayattaki uygulamada, kambiyo senetleri sıklıkla tacirler arasında kullanılmakta ve tedavüle girmektedir. Tacirler için sık kullanılan kambiyo senetleri ödeme

²⁷⁹ Ayrıca bkz. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 16.02.2009 2008/5931 E. – 2009/1081 K. sayılı kararında, “Dava konusu çek, süresinde bankaya ibraz edilmediğinden kambiyo hukukundan kaynaklanan haklar yitirilmiş ise de bu gibi durumlarda taraflar arasında temel ilişki bulunması halinde, çeke yazılı delil başlangıcı olarak dayandırılabilir ve alacağın her türlü delille ispatı olanaklı hale gelebilir. Taraflar arasında temel ilişki bulunmaması halinde ise sebepsiz zenginleşme iddiası ile alacağın talep edilmesi mümkündür” (BİLGİN, Mahmut, Uygulamada Kambiyo Senetleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 790-791.)

²⁸⁰ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2015/14913 E. - 2016/402 K. sayılı kararında, “Dava, TTK'nun 644.(6102 sayılı TTK'nun m. 732) maddesine göre açılmış sebepsiz iktisap davasıdır. 6762 sayılı TTK'nın 644 (6102 sayılı yeni TTK m.732) maddesinde düzenlenen sebepsiz zenginleşme davasında, dava ancak hamil tarafından keşideciye karşı açılabilir. Ayrıca Kanun'da, sebepsiz iktisap davasının çekten doğan borcu düşmüş olan ciranta aleyhine açılmayacağı hususu, her türlü muhtemel tereddüdü ortadan kaldırmak amacıyla, 6762 sayılı yasanın 644 son maddesinde açıkça belirtilmiştir” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

²⁸¹ ÖZTAN, s. 156-157.

²⁸² ÜLGİN/HELVACI/KAYA/ERTAN NOMER, s. 92.

²⁸³ PULAŞLI, s. 226-227.

vasıtası olarak kullanıldığından, senet düzenleyen tacire güven açısından özel bir önemi hâizdir²⁸⁴.

Tacirlerin gösterdikleri faaliyet kapsamında ise gerek finans kuruluşları gerekse de ilişki kurdukları müşteri çevrelerinde kendilerine güven duyulmakta ve saygınlık oluşmaktadır. Söz konusu güven ve saygınlık da yaptıkları işlemlerin usûl ve yasaya uygunluğu, sözlerine riayet etmeleri ile sağlanmaktadır. Bunlar ise uzun vadede ticarî hayattaki işlemlerin devamlılık arz etmesi ile oluşacaktır²⁸⁵.

Başlıkta yer alan “tacirlerin ticarî itibarı” kavramının ise ne olduğunun açıklanmasında fayda bulunmaktadır. Bu kavram, az önce yaptığımız açıklamalar doğrultusunda, yürüttükleri faaliyetler kapsamında tacirlerin, uzun yıllar boyunca çevrelerinden edindikleri saygınlık şeklinde açıklanabilecektir. Hâlihazırda da itibar kelimesinin, “*saygınlık, sözleşme kapsamında üstlenilen borcu ödeme konusunda kendisine güvenilmesi, kredi*” anlamlarına geldiği görülmektedir²⁸⁶. Tacirler, uzun vadede kazanmış oldukları saygınlıkları yâni ticarî itibarları sayesinde işlerini devam ettirmekte, finans kuruluşlarınca kredibiliteleri saptanmakta ve takip edilmektedir²⁸⁷.

TTK kapsamında, hangi durumlarda protestonun düzenlenmesi gerektiği, protestonun kimlere karşı düzenleneceği açıkça anlaşılmaktadır. Protesto düzenlenmesi ile senedi elinde bulunduran hamil, kanunun kendisine tanıdığı başvuru hakkını kullanabilmektedir. Hamili, protesto çekmeye iten durumlar ise senedin muhatabının borç altına girmiş olduğu senedi ödeyememesi, taahhüt edilen borçların yerine getirilmemesi ve diğer bazı durumların tespiti şeklinde sayılabilecektir.

Hamili, protesto çekmeye iten durumların var olduğunu, kendisine karşı protesto düzenlenen muhatabın ticarî çevresinin bilmesi ve buna göre işlem yapmaya devam etmesi önem arz etmektedir. Muhatabın ticarî çevresinin yanı sıra finans kuruluşlarının da tacirin kredibilitesini ölçmesi açısından protesto çekildiğini bilmesinde fayda vardır. İşte tam da bu

²⁸⁴ ÖZTAN, s. 144.

²⁸⁵ KENDİGELEN/KIRCA, s. 261.

²⁸⁶ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 17.02.2025)

²⁸⁷ DEMİREL, Duygu, “Ticari İtibarın Zedelenmesi ve Manevî Tazminat Davası”, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ocak 2013, S.1, s. 44.

nedenlerle, çekilen protestonun Türkiye Bankalar Birliği nezdinde kurulmuş olan Risk Merkezi'ne bildirilmesi gerekmektedir²⁸⁸.

Adından da açıkça anlaşılacağı üzere, Risk Merkezi tarafından, finans kuruluşlarının doğru şekilde işlem yapmasına ve kredi dağıtmasına yardımcı olunmakta, söz konusu kuruluşların müşterileri olan tacirlere ilişkin bilgiler toplanarak barındırmış oldukları riskler, bu kuruluşlarla yahut diğer kişiler ile paylaşılmaktadır²⁸⁹.

Bu noktada, “Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi Yönetmeliğinde” yer alan önemli bazı düzenlemelere değinmekte konunun daha net anlaşılması açısından fayda vardır. Söz konusu yönetmeliğin 9. maddesinin 1. fıkrasının e bendinde, “*Risk Merkezine; Risk Merkezi Yönetimince belirlenecek asgari bildirim limitinin üzerindeki ödememe protestoları senet bazında, bu limitin altında kalan protestolu senetler ise adet ve tutar olarak tek kalem hâlinde bildirilir*” şeklinde düzenleme bulunmaktadır.

Yine yönetmeliğin 10. maddesinin 3. fıkrasında, “*Karşılıksız çek bilgileri ve ödememe protestoları dönemsel olarak üyeler ile paylaşılır*” denilmektedir. Son olarak ise m. 15’de yer alan düzenleme, “*Risk Merkezi konsolide kredi limiti ve kredi riski, protestolu senet ile ödenen ve karşılıksız çeklere ilişkin istatistiki bilgiler ile Risk Merkezi Yönetiminin uygun gördüğü diğer istatistiki bilgileri dönemsel olarak kamuoyuna açıklar*” şeklindedir.

Söz konusu düzenlemelerden görüldüğü üzere, Risk Merkezi kendisine bildirilmiş olan “ödememe protestolarını” hem üyeler ile paylaşmakta hem de kamuoyuna açıklamaktadır²⁹⁰. Böylece kendisine karşı protesto çekilen tacir ile işlem yapacak finans kuruluşları yahut müşteriler, tacirin girmiş olduğu kambiyo taahhüdünden doğan borcunu yerine getirmediğini öğrenmekte ve buna göre hareket etmektedir. Bu şekilde, ticarî hayattaki düzen, güven ve istikrar kavramları korunmaya çalışılmıştır²⁹¹.

²⁸⁸ BOZER/GÖLE, s. 167.

²⁸⁹ KARA, s. 195.

²⁹⁰ BOZER/GÖLE, s. 168.

²⁹¹ KARA, s. 196.

Ödememe protestosu düzenlenmesi ve söz konusu protestonun finansal kuruluşlarca çekilmesi hâlinde, Risk Merkezine bildirim yapılması gerekmektedir²⁹². Söz konusu bildirimin içeriğinde, düzenlenen protestoya ilişkin bilgiler ile kendisine karşı protesto düzenlenen tacirin tüm bilgileri yer alacaktır. Risk Merkezine bildirilmiş olan bir ödememe protestosu ile finans kuruluşları, ilişki kurdukları tacirlerin ticarî durumlarını, ödeme kapasitelerini öğrenebilmektedirler.

Ödememe protestosu ile taahhüt altına girdiği kambiyo senedine ilişkin borcunu ödeyemediği tespit edilen tacirin, gerek ticarî çevresi gerekse kredi çektiği kredi ve finansman kuruluşları nezdinde ticarî itibarı zarar görmekte, kendisi ile işlem yapılması durumunda ödeme yapıp yapamayacağı hususunda güvenleri sarsılmaktadır²⁹³.

Az yukarıda açıklanan durum, “ödememe protestosu” düzenlenmesi hâline özgü “ticarî itibarın zarar görmesi” dir. Kendisine karşı protesto çekilen muhatabın, ticarî itibarı zarar görmektedir ancak bu nedenle, bir tazminat talep etmesi mümkün değildir. Zira, kendisinin ödemede sıkıntıya düştüğü bir kambiyo senedi bulunmakta ve bu senede göre protesto çekilmektedir. Ancak, bu durumun aksi düşünüldüğü takdirde, kendisine karşı protesto çekilen muhatabın, haksız yere ticarî itibarının zarara uğrayacağı ve bu nedenle tazminat hakkının doğma imkânının bulunduğu söz edilebilecektir. Düzenlenen protestonun “haksız” nitelikte olması kapsamında, aleyhine protesto düzenlenen kişilerin hakları, usûlsüz şekilde düzenlenen protesto ile zarara uğrayacaktır²⁹⁴.

Normalde protesto çekilen durumlar kapsamında ne yapılacak ise “haksız protesto” çekilmesi durumunda da o işlemler uygulanacaktır. Bu şekilde, “haksız protestoya” uğrayan tacirin kredibilitesi zayıflayacak ve saygınlığı belirgin ölçüde zarar görecektir²⁹⁵. Tüm bunların sonucunda tacirin, işlem yaptığı müşteri çevresi ve finans kuruluşları ile sorunları doğacak, ticarî faaliyetleri sekteye uğrayacaktır. Tacirin yaşamış olduğu hem maddî hem de manevî sıkıntıları, protestonun “haksız” nitelikte olması nedeniyle giderme imkânına kavuşması, hukuk düzeni kapsamında büyük bir önemi hâizdir²⁹⁶.

²⁹² DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 49.

²⁹³ SAYIN, s. 378.

²⁹⁴ POROY/TEKİNALP, s. 251.

²⁹⁵ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 49.

²⁹⁶ ÖZTAN, s. 157.

2.7. Haksız Protesto Çekilmesinden Kaynaklı Ortaya Çıkan Hukukî Sorumluluk

YHGK'nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında, “6102 sayılı TTK'nin 721/2 maddesi gereğince sakat protesto durumunda noterin disiplin hükümlerine göre sorumluluğu saklı tutulmuştur. Bu hükmün kanuna aykırı olarak “sakat protesto” veya “haksız protesto” düzenleyen noterin genel hükümler ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu kapsamında hukukî sorumluluğuna engel olmayacağı da şüphesizdir. Bu itibarla 6102 sayılı TTK'nin 708/1 maddesindeki yükümlülüğünü yerine getirip senedi ibraz etmeyen ve üstelik yanlış beyanda bulunan hâmil; gereksiz yere protesto çektirmiş olduğundan hâlin icabına göre bu haksız fiilinin sonuçlarına (borçlunun ticari itibarının zedelenmesinden, bankalardaki kredilerinin kesilmesinden doğan maddî ve manevî tazminat istemlerine) katlanmak durumundadır” denilerek, “sakat” yahut “haksız” protestoların geçerli sayılması durumunda dahi hem noterin hem de yanlış beyanda bulunan hamilin hukukî sorumluluğunun doğacağı belirtilmiştir.

Çalışmamızda doktrinde ve yargı kararlarında “haksız protesto” olarak değerlendirilen durumlara ilişkin, özellikle değinilmesi gereken bir diğer nokta ise haksız protesto çekilmesi hâlinde ortaya çıkacak hukukî sorumluluk konusudur. Haksız protesto çekilmesi durumunda sorumluluğun doğması için gerekli şartlar, sorumluluktan kaynaklı nelerin talep edilebileceği ve zamanaşımı süresi, altı başlık altında incelenecektir.

2.7.1. Haksız protesto bakımından hukukî sorumluluğun doğması için gerekli koşullar

Kambiyo senetlerinin düzenlenmiş olduğu TTK hükümlerinde, “haksız protesto” kavramına yer verilmemiştir. TTK'da açık bir hüküm bulunmayan durumlarda, genel hükümlere gidileceğinden, çekilen “haksız protesto” nedeniyle aleyhine protesto düzenlenen kişinin bir zararı doğması durumunda, söz konusu zararın giderilmesine ve zarar nedeniyle ortaya çıkacak sorumluluğa ilişkin TMK'nın 2. maddesinde düzenlenen “dürüstlük kuralı” ve TBK'nın 49. maddesinde yer alan “haksız fiil” sorumluluğu uygulama alanı bulacaktır²⁹⁷.

²⁹⁷ KARA, s. 196.; ÖZTAN, s. 157.

Genel anlamıyla çalışmamızda “haksız protesto” olarak değerlendirilen hâller, birer “haksız fiil” niteliğindedir²⁹⁸. Bu nedenle de TBK’da düzenlenmiş olan “haksız fiil” sorumluluğu uyarınca, haksız yere protesto düzenlettiren kişinin sorumluluğuna gidilecektir. “Haksız protesto” düzenlettirerek kişinin zararına sebep olanlar, aleyhine protesto düzenlenen kişi hakkında doğan gerek maddî gerekse manevî zararlardan sorumlu olacak ve söz konusu zararları gidermekle yükümlü olacaklardır²⁹⁹. Hâl böyle iken “haksız protesto” düzenlettirerek, aleyhine protesto çekilen muhataba zarar verenler, bu zararı tazminat ödeyerek gidermek zorundadır.

Burada önemle altı çizilmesi gerekir ki aleyhine “haksız protesto” düzenlenen kişinin zararını gidermek için tazminat istemesi için “tacir” olması zorunluluk arz etmemektedir³⁰⁰. Zira kendisine “haksız protesto” çekilmiş kişilerin ticarî iş görüp görmediğine, “tacir” olup olmadığına bakılmaksızın “haksız protesto” nedeniyle uğradığı zararları giderme hakkı kendilerine tanınmıştır. Şu hâlde, tazminata hükmedilmesi için sayılacak şartları taşıyan herkes, kendisine karşı çekilen “haksız protesto” nedeniyle gerek maddî gerekse manevî tazminat talep edebilecektir.

“Haksız protesto” nedeniyle tazminat isteyebilmek için bazı koşulların gerçekleşmiş olması zorunluluk arz etmektedir. Bunlar, TBK’da “haksız fiil” sorumluluğu için öngörülmüş olan gerekli koşullardandır³⁰¹;

- Bu koşullardan ilki, kanuna aykırı bir fiilin gerçekleşmesi yâni TTK’da düzenlenen protestoya ilişkin “maddî/esasa tesir eden” şartlara aykırılık teşkil edecek şekilde protesto düzenlenmesi, örneğin, protestonun gerçekte borçlu olmayan kişilere karşı çekilmesi, şeklinde ifade edilebilir.

²⁹⁸ Bkz. YHGK’nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında, “...*Haksız protesto, aynı zamanda bir haksız fiil hâli olması sebebiyle, protesto muhatabının uğradığı zararın genel hükümlere göre tazmin ettirilmesi mümkündür*” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

²⁹⁹ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 50.

³⁰⁰ BAŞBUĞOĞLU, Tarık, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, C. 1, Ankara, 1988, s. 851.; KARA, s. 197.

³⁰¹ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 50.; KENDİGELEN/KIRCA, s. 261.

- İkinci koşul olarak, noter aracılığı ile protesto düzenlettiren kişinin, “haksız protesto” çekmesinde kusurlu hareket etmesi sayılabilir. Aslında “haksız protesto” kavramından bahsedebilmek için hamilin, kusurlu ve kötü niyetli olması şart değildir. Ancak, “haksız protesto” çekilmesini talep eden hamilin aleyhine tazminata hükmedilebilmesi için kusur, genel hükümler gereği bir şart olarak aranmaktadır. Noterlerin “haksız protesto” nedeniyle sorumluluğuna gidilmesi için ise kusurlu olup olmadığı araştırılmamaktadır. Çünkü, noterlerin bu konuda “kusursuz sorumluluğu” bulunmaktadır³⁰².
- Üçüncü koşul ise düzenlenen “haksız protesto” nedeniyle aleyhine protesto çekilen kişinin maddî yahut manevî olarak zarar görmüş olmasıdır.
- Dördüncü ve son koşul, aleyhine “haksız protesto” düzenlenen kişinin bu protesto nedeniyle doğmuş zararı ve düzenlenen “haksız protesto” arasında kanunen uygun bir nedensellik bağının mevcut olması şeklinde ifade edilebilecektir.

Söz konusu koşulların hepsinin gerçekleşmesi durumunda, “haksız protesto” düzenlettiren kişinin tazminat sorumluluğu doğacaktır³⁰³. Aynı şekilde, aleyhine “haksız protesto” düzenlenen kişi de söz konusu protesto nedeniyle uğradığı zararların tazmin edilmesi için maddî yahut manevî tazminat talebinde bulunabilecektir³⁰⁴.

2.7.2. Haksız protestodan kaynaklı hakları zarara uğrayan kişiler (davacı konumunda olanlar)

TBK’da düzenlenen “haksız fiil” sorumluluğuna ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulduğu “haksız protestonun” düzenlenmesi durumunda, söz konusu protesto nedeniyle hakları zarara uğrayan kişilerin tazminat talep edebileceği açıklanmıştır. Şu hâlde, tazminat

³⁰² İNAN, Atilla, “Kusursuz Sorumluluk Örneği olarak Noterlerin Hukukî Sorumluluğu”, Sayıştay Dergisi, Ocak-Mart 2000, S.6, s. 33.

³⁰³ KENDİGELEN/KIRCA, s. 261.

³⁰⁴ ERTEKİN, Erol/KARATAŞ, İzzet, Uygulamada Ticari Senetler, Ankara, 1998, s. 473.; PULAŞLI, s. 224.; POROY/TEKİNALP, s. 251.

davası açmaya hakkı olan kişiler, kural olarak “aleyhine haksız protesto düzenlenenler” olarak ifade edilebilir. Sözü edilen “haksız protestonun” kendisine karşı düzenlendiği kişi yâni protestoya muhatap olan kişi, “senedin muhatabı” veyahut “senedi düzenleyen” kişidir³⁰⁵. Yine, “haksız protestodan” kaynaklı hakları zarara uğramışsa başvuru borçluları da söz konusu protesto nedeniyle zararlarının tazminini talep edebilecektir.

Yukarıda sayılı kişilerin dışında, “haksız protesto” nedeniyle hakları zarar gören kişilerin sınırlandırılmasına imkân yoktur. Sayılan kişiler örnek olarak belirtilmiştir. Sayılanların dışında senedi elinde bulunduran kişi yâni hamilin de tazminat talep etme hakkının doğduğu bazı hâller mevcuttur. Bunlar, protestonun düzenlenmesi için başvurdukları noterin özen yükümlülüğüne aykırı olarak kusurlu yahut kusursuz hareketleri nedeniyle zararın doğduğu durumlardır. Buna örnek olarak, senedin hamilinin kanunda düzenlenen şekil şartlarına uygun olarak notere protesto düzenlenmesi için başvurmuş olması ancak noterin protestoyu çekilmesi gerekli olan sürede düzenlememesi yahut protestoya eksik veya yanlış hususları yazması gösterilebilecektir. İşte böyle durumlarda, senedin hamili yapması gerekli olan işlemleri yapmış ve fakat noter gerekli özeni göstermemiştir. Bu şekilde düzenlenen protestolar, kanaatimizce “sakat protesto” olarak değerlendirilse de doktrinde “haksız protesto” olarak ifade edilmektedir³⁰⁶. Böyle protestolar, ister “sakat” ister “haksız” protesto olarak değerlendirilsin her hâlükârda senedin hamilinin, protestoyu düzenleyen noterden zararının giderilmesini talep etme hakkı doğmuş olacaktır³⁰⁷.

Sonuç olarak, “haksız protesto” nedeniyle tazminat talep edebilecek olan kişileri yalnızca protestonun muhatabı olan kişilerle sınırlamak doğru olmayacaktır. Nitekim protesto düzenlettirmek için notere giden senedin hamilinin de söz konusu “haksız protesto” nedeniyle zararının doğduğu, bu zararın doğmasında kendisinin kusurunun olmadığı ve söz

³⁰⁵ KARA, s. 197.

³⁰⁶ KARA, s. 178 vd.

³⁰⁷ Bkz. YHGK’nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında, “...kanuna aykırı olarak “sakat protesto” veya “haksız protesto” düzenleyen noterin, genel hükümler ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu kapsamında hukukî sorumluluğuna engel olmayacağı da şüphesizdir” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> E.T. 08.03.2025)

konusu zararının giderilmesini talep edebileceği durumların doğması da yaptığımız açıklamalar doğrultusunda muhtemeldir³⁰⁸.

2.7.3. Haksız protestodan kaynaklı sorumluluğu doğan kişiler (davalı konumunda olanlar)

“Haksız protesto” düzenlenmesi durumunda tazminat talep edebilecek olan, hakları zarara uğrayan kişiler değişebildiği gibi zararı tazminle sorumlu olan kişiler de değişebilecektir. Burada, uygulamada ortaya çıkan her somut olaya göre bir değerlendirme yapmak ve bu değerlendirme doğrultusunda zararı tazminle sorumlu olan kişinin tespiti önem arz etmektedir. İşte karşılaşılan her somut olayda, yapılacak değerlendirme ve sorumluluğun tespiti noktasında, genel hükümler uyarınca tazminat talep edilebilmesi için “kusurun varlığı” dikkate alınacaktır³⁰⁹.

Kusura ilişkin yapılan değerlendirmede, TTK’da yer alan 3. madde gereği protestoya ilişkin yapılan işlemler, ticarî iş olarak kabul edilecek ve 7. madde gereği birden fazla kişi “haksız protesto” düzenlenmesine kusuru ile sebep olmuş ise “teselsül karinesi” uyarınca kusurlu olan bu kişiler, müteselsil olarak sorumlu addedileceklerdir³¹⁰. Ancak, “haksız protesto” düzenlenmesine kusuru ile neden olmayan kişilerin, tazminat sorumluluğunun doğmayacağına da altı çizilmelidir.

İlk olarak protesto düzenlenmesini talep eden senedi elinde bulunduran kişi yâni hamilin, protestonun “haksız” olması nedeniyle ortaya çıkacak zararlardan sorumlu olacağı belirtilmelidir. Tahsil cirosunun söz konusu olduğu durumlarda da senedi bu şekilde devralan kişi, şartları oluşmuş ise protesto düzenlettirebilir. Böyle bir durumda, tahsil cirosu ile senedi elinde bulunduran kişi de “haksız protesto” nedeniyle sorumlu olacaktır. Bazı hâllerde ise bankaların, senedin hamili olduğu ve bu nedenle protesto düzenlettirmesi sonucunda daha önce adı geçen Türkiye Bankalar Birliği nezdinde kurulu Risk Merkezi’ne söz konusu protestonun bildirilmesi nedeniyle sorumluluğu doğabilecektir³¹¹.

³⁰⁸ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 47-48.

³⁰⁹ BOZER/GÖLE, s. 163-164.

³¹⁰ KARA, s. 198.

³¹¹ SAYIN, s. 379.

Yine, TTK gereği protestonun noter aracılığı ile çekilmesi gerektiğinden, noterlerin kanun gereği gerekli koşulların var olup olmadığı ve şekil şartlarının yerine getirilip getirilmediğini tespit etmesi zorunludur³¹². Söz konusu zorunluluk doğrultusunda noterler, gerekli inceleme ve araştırmaları olması gerektiği gibi yapmazlarsa onlar da doğacak zararların tazmini ile yükümlü olacaktır³¹³.

Az yukarıda yapılan açıklamaların aksine noterlerin “haksız protesto” nedeniyle sorumluluğuna gidilmesi için kusurlu olup olmadığı araştırılmaz³¹⁴. Zira noterlerin, bu konuda kusursuz sorumluluğu bulunmaktadır³¹⁵. Üstelik, NotK. m. 162 gereği, noterler bizzat kendileri işlemi yapmamış olsalar bile bir zarar doğması durumunda, sorumlu tutulacaklardır. Ancak noter, söz konusu zarardan dolayı zararı tazmin ederse işlemi haksız olarak yapan personele karşı rücu yoluna gidebilecektir.

2.7.4. Haksız protestodan kaynaklı talep edilen maddî tazminat

Maddî tazminatlar, genel hükümler doğrultusunda maddî yâni parasal olarak zarar gören kişilerce, diğer şartların da gerçekleşmesi koşuluyla talep edilebilmektedir³¹⁶. Şu hâlde, kendisi aleyhine “haksız protesto” düzenlenen kişi, maddî olarak bir zarar görmüş, malvarlığında parasal olarak bir kayıp meydana gelmiş ise “haksız protesto” nedeniyle sorumlu olan kişilerden, bu zararının giderilmesi için maddî tazminat isteyebilme imkânına kavuşacaktır³¹⁷. Bu noktada kural olarak, düzenlenen protestonun usûlî şartlar gereği Türkiye Bankalar Birliği nezdinde kurulu Risk Merkezi’ne bildirimini yapılmış olması gerekmektedir. Zira söz konusu bildirim ile protestonun, kime ve hangi konuya ilişkin düzenlendiği, bankalar ile diğer finans kuruluşları tarafından bilinebilmektedir. Bu şekilde, banka ve finans kuruluşları, aleyhine protesto düzenlenen kişi hakkında bilgi edinmekte ve

³¹² DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 51.

³¹³ KURT, s. 88-90.

³¹⁴ NART, Serdar, “Noterlerin Hukukî Sorumluluğu”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, Özel Sayı, 2009, s. 434.

³¹⁵ DEMİRKAPI, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambiyo Senetlerinde Protestolar) s. 51.; İNAN, (Kusursuz Sorumluluk Örneği olarak Noterlerin Hukukî Sorumluluğu) s. 33.; KARA, s. 198.

³¹⁶ İNAN, (Protestoya İlişkin Bazı Sorunlar), s. 287.

³¹⁷ SAYIN, s. 383-384.

bu bilgiler doğrultusunda, işlemlerini azaltabilmekte, kredi imkânını düşürebilmektedirler. Bu da ancak protestonun, Risk Merkezi'ne bildirilmesi ile sağlanabilmektedir³¹⁸.

Aleyhine “haksız protesto” düzenlenen ve bu nedenle maddî olarak zarara uğradığını iddia eden kişinin açmış olduğu maddî tazminat davasında, mahkemece bazı hususların tespit edilmesi ve bu tespitler doğrultusunda, tazminat miktarının belirlenmesi gerekmektedir. Burada tespit edilecek hususlar, zarara uğradığını ileri süren kişinin malvarlığının protesto çekilmeden önce ve sonra ne durumda olduğudur. Eğer malvarlığında protesto düzenlenmesinden sonra bir azalma meydana gelmiş ise söz konusu azalma miktarının tazminat hesabında dikkate alınması gerekecektir³¹⁹.

Ayrıca, “haksız protestoya” uğrayan kişi, bir tacir ise ilişkisi bulunduğu banka ve finans kuruluşları nezdindeki kredibilitesinin düşüp düşmediği de tespit edilmelidir. Söz konusu kredibilite düşmüş ise tacirin, ticarî işlerinde yaşadığı bir azalma olup olmadığı, müşterilerinin işlemlerine devam edip etmediği de ayrıca araştırılmalı ve bilirkişi tarafından bir inceleme yapılmalıdır. Söz konusu incelemeler yapılırken, kendisine karşı “haksız protesto” düzenlenen kişi bir tacir ise ticarî defterlerindeki bilgi ve hesapların da göz önünde bulundurulması büyük önem arz etmektedir.

Kendisine karşı “haksız protesto” çekilen muhatabın, söz konusu protestodan kaynaklı olarak tazminat talep edebileceği, çalışmamızda birden çok kez yer verdiğimiz YHGK kararında da açıkça belirtilmiştir. “Haksız protesto” kavramının ele alındığı YHGK’nın 2017/43 E. - 2021/240 K. Sayılı kararında³²⁰, “haksız protestodan” kaynaklı olarak hakları zarara uğrayan muhatabın, genel hükümler çerçevesinde tazminat talep edebileceği, bu tazminatı talep etmesi bakımından herhangi bir hukukî engelin de mevcut olmadığı açıkça belirtilmiştir.

³¹⁸ KARA, s. 199.

³¹⁹ DOĞANAY, (Poliçe ve Emre Muharrer Senet Sebebiyle Çekilen Protestodan Doğan Hukukî Sonuçlar) s. 536-537.

³²⁰ <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (E.T. 08.03.2025)

2.7.5. Haksız protestodan kaynaklı talep edilen manevî tazminat

Aleyhine “haksız protesto” düzenlenen kişinin, söz konusu protesto nedeniyle malvarlığında meydana gelen azalmadan dolayı maddî tazminat talep etme hakkı olduğu gibi manevî olarak zarar gördüğünü de ileri sürerek, manevî tazminat talep etme hakkı da bulunmaktadır³²¹. “Haksız protestonun” muhatabının, manevî olarak zarar görmesi için malvarlığında bir düşüş meydana gelmiş olması şartı aranmamaktadır³²².

“Haksız protestoya” uğrayan kişinin işlem yaptığı müşterileri, bankalar veya finans kuruluşlarınca söz konusu protestonun öğrenilmesi nedeniyle itibarının zarar görmüş olması önem arz etmektedir³²³. Kendisine karşı “haksız protesto” düzenlenmesi nedeniyle, manevî zarara uğradığını ileri süren kişinin, söz konusu protesto nedeniyle elem ve keder duyması, itibarının büyük şekilde zedelenmesi, manevî tazminat talebi için gerekli ve yeterlidir. Manevî tazminat talep etmek için kişinin tacir olmasına gerek yoktur³²⁴.

Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki “haksız protestoya” muhatap olan kişinin manevî zararı, daha çok ticarî güvenilirliğinin ve itibarının zarar görmesinde söz konusu

³²¹ Bkz. YHGK’nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında, “*Davalı tarafından ibraz belgesi sunulmadan ve ibraz yükümlülüğü yerine getirilmeksizin düzenlenen protesto, haksız protestodur. Davacının ticari itibari haksız fiil niteliğindeki bu protesto ile zedelenmiştir. Kişilik hakları saldırıya uğramıştır. Nasıl ki bu saldırıdan dolayı maddi ve manevi tazminat istemi, Türk Borçlar Kanunu’nun 49. maddesi (6098 sayılı TBK Mad. 58) kapsamında talep edebileceği kabul ediliyor ise bu saldırıya karşı koruma kapsamında Bankalar Birliği Risk Merkezi’ne bildirilerek alenileştirilen haksız protestonun kaldırılmasını da talep edebilmelidir*” denilmektedir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr> E.T. 26.07.2025)

³²² Ayrıca bkz. Protesto çekilmemesine dair ihtiyati tedbir kararına rağmen protesto çekilmesi nedeniyle manevi tazminatın talep edilebileceğine ilişkin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2012/7259 E. - 2013/6486 K. sayılı kararında, “*...mahkemece alınan ihtiyati tedbir kararına rağmen davalı bankanın protesto yaptırması, BK’nın 49. maddesine göre manevi tazminatı gerektirir bir işlem olduğu nazara alınmaksızın davacının manevi tazminat talebinin reddi doğru olmamış, kararın bu nedenle davacı yararına bozulmasına*” karar verilmiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr> E.T. 26.07.2025)

³²³ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2013/1205 E. - 2013/18540 K. sayılı kararında, “*...bedeli ödenen bononun protesto edilip Merkez Bankasındaki sisteme işlendiği, protesto edilmiş bonosu olan şirket ya da gerçek kişilerin ekonomik olarak zorda olduğu gibi bir kabul nedeni ile bu kişinin kredi talebinin banka ya da kredi kuruluşlarınca geri çevrilebileceği, davacının hakkında usulsüz protesto işlemi yapılması nedeni ile kişilik haklarının zedelenmesiyle, davanın kısmen kabulüne, 3.000,00 TL manevi tazminatın temerrüt faiziyle birlikte tahsiline karar verilmiştir...Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davalı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir*” denilerek hükmün onanmasına karar verilmiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr> E.T. 26.07.2025); SAYIN, s. 384.

³²⁴ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 26.03.1986 - 1570/1737; “*Haksız protesto nedeniyle manevî tazminata hükmedilebilmesi için davacının tacir olması şart değildir. Şahsi menfaatleri haleldar olan herkes manevî tazminat isteyebilir*” (KAÇAK, s. 421)

olmaktadır³²⁵. Kişinin ticarî itibarının zarar görmesi durumunda işlem yaptığı müşteriler, bankalar ve finans kuruluşları söz konusu protesto nedeniyle, işlemlerini azaltabilmekte ve protestonun muhatabının kredibilitesini düşürebilmektedir.

Ayrıca, protesto çekildiğinin Türkiye Bankalar Birliği nezdindeki Risk Merkezi'ne de bildirilmesi gerekeceğinden söz konusu bildirimin de protesto muhatabı açısından ciddi manevî zararları doğmaktadır³²⁶. Hâlihazırda protesto düzenlendiğine dâir bildirim yapılmış olmasına rağmen söz konusu protestonun “haksız” nitelikte olduğu tespit edilirse bu durumun gecikmeksizin bildirilmesi de ticarî itibarı zedelenecek olan protestonun muhatabı açısından önemlidir.

“Haksız protestoya” uğrayan muhatabın, manevî tazminat talep etmesi hâlinde mahkemece yapılacak inceleme ve araştırmalarda, Risk Merkezi'ne yapılmış olan bildirim ve içeriğinin de dikkatle ele alınması gerekmektedir³²⁷. Zira düzenlenen protestonun, “haksız” nitelikte olduğunun sonradan anlaşılması ve bu durumun gecikmeksizin Risk Merkezi'ne bildirilmesi durumu, manevî tazminat miktarının belirlenmesinde önemli bir rol oynayacaktır.

Yine altı çizilmesi gereken diğer bir husus da çekilen protestonun, “haksız” nitelikte olduğunun gecikmeksizin değil de uzunca bir zaman geçtikten sonra bildirilmesi, manevî

³²⁵ Bkz. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 17. Hukuk Dairesi'nin 2017/1772 E. - 2018/844 K. sayılı kararında, “Davacı tarafından sözleşme gereği davalıya verilen bonoların teminat amacı ile verildiği, davalının da bedelini tahsil etmesine rağmen 3.senedi ciro ederek dava dışı bir firmaya teslim ettiği, bu davranışın basiretli ve dürüst bir davranış olduğundan söz edilemeyeceği, öte yandan bir ticari firmanın senedinin haksız yere protesto edilmesinin ticari ilişkilerinde yarattığı güven duygusunu sarsabileceği, bundan dolayı ticari itibarının zedelenebileceği, tüzel kişilerin saygınlık, onur, sır çevresi gibi manevi nitelikteki kişisel değerlerle, mesleki ve ekonomik kişisel değerlere, gerçek kişiler gibi tüzel kişilerin sahip olacağı, senedinin protesto edilmesi şeklinde gerçekleşen ödeme gücünün olumsuz algılanmasının, o tüzel kişinin toplumsal şeref ve haysiyetiyle yakından ilgili olduğu (bkz. Yargıtay HGK.E.2011/4-687, K.2012/26, T.01.02.2012), bu bağlamda davacı şirketin manevi tazminat talep etmesinde herhangi bir hukuki ve yasal engelin de bulunmadığına” karar verilmiştir. (<https://emsal.uyap.gov.tr/> E.T. 30.07.2025); **DEMİRKAPI**, (Noterlik Uygulaması Açısından Kambyo Senetlerinde Protestolar) s. 51.

³²⁶ **KAYIHAN**, s. 353.

³²⁷ Bkz. İzmir 5. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2020/560 E. - 2021/606 K. sayılı kararında, “Protestonun “haksız protesto” niteliğinde olması nedeniyle zarara uğradığını iddia eden davacının davalı bankadan genel hükümler kapsamında tazminat talep etmesinin önünde de bir engel bulunmadığı, böylece davalının haksız protesto düzenlemek suretiyle kusurlu hareket ettiğinden aksi yöndeki bilirkişi raporuna itibar edilmemiş, haksız protesto nedeniyle davacının Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi'ne bildirilmesi davacının ticari itibarını zedelendiği, ticari çevresinden gördüğü itibarın azaldığı, bankalar ile üçüncü kişiler nezdindeki kredisi tükendiğinden dolayı davacının manevi tazminat talep edebileceği anlaşılmakla haksız fiile orantılı olarak takdir edilen 5.000,00-TL manevi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalıdan alınarak davacıya verilmesine” karar verilmiştir. (<https://emsal.uyap.gov.tr/> E.T. 30.07.2025); **KARA**, s. 200.

tazminat miktarının belirlenmesinde sorumluluğu azaltıcı bir husus olarak değerlendirilmemelidir. Protesto muhatabının, aradan uzun süre geçtikten sonra “haksız protestoya” maruz bırakıldığının tespiti, muhatap bakımından büyük bir fayda sağlamayacaktır³²⁸.

Kanaatimizce, kendisi aleyhine “haksız protesto” düzenlenen muhatabın, hâlihazırda söz konusu protesto nedeniyle ticarî itibarının zarara uğradığı açık olacağından, mahkemece manevî tazminat miktarının değerlendirilmesi hususunda, tanık beyanı ve delillerin hüküm kurmak için yeterli olması gerekmektedir.

2.7.6. Zamanaşımı

“Haksız protesto” çekilmesi durumunda, aleyhine protesto düzenlenen kişinin uğradığı zararların tazminini talep etmesi, TBK’da düzenlenen “haksız fiillere” ilişkin hükümler göz önünde bulundurularak neticelendirilecektir³²⁹. Bu sebeple de “haksız protesto” çekilmesi durumunda, açılan maddî ve manevî tazminat davalarına uygulanacak zamanaşımı süresi de TBK’da düzenlenen “haksız fiillere” ilişkin uygulanan zamanaşımı süreleri olacaktır³³⁰.

Şu hâlde, “haksız fiillere” ilişkin getirilen zamanaşımına ilişkin düzenlemeye bakılacak olursa TBK m. 72’de *“Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar”* şeklinde bir düzenleme olduğu görülecektir. Söz konusu maddenin devamında da ceza kanununda öngörülen zamanaşımı süresinin daha uzun olması durumunda, bu sürenin uygulanacağı da hüküm altına alınmıştır.

³²⁸ **BOZGEYİK**, (Poliçede Müracaat Hakkı) s. 148.

³²⁹ **DOĞANAY**, (Poliçe ve Emre Muharrer Senet Sebebiyle Çekilen Protestodan Doğan Hukukî Sonuçlar) s. 536-537.

³³⁰ **SAYIN**, s. 384.

SONUÇ

Ticaret hukukunun önemli bir bölümünü oluşturan kıymetli evrak hukuku, şekil şartlarına bağlı bir hukuk dalıdır. Şekil şartlarının gerçekleşmediği bir hukukî işleme de hukukun sonuç bağlaması zordur. Kıymetli evrak hukukunda, önemli bir yeri olan “protesto” kavramı, “hakkı koruyan beyan” niteliğindedir. Bu niteliğinin yanında “tespit” ve “ispat” fonksiyonuna da sahiptir. Ayrıca “protesto”, kıymetli evrak hukukunun neredeyse tamamını kaplayan kambiyo senetlerinde, kanunun tanıdığı olduğu önemli bir hak olan başvuru hakkının hamil tarafından kullanılması için düzenlenmesi gerekli olan bir şekli şarttır. “Protesto”, hamilin elinde bulunan senede ilişkin “kabul etmeme”, “ödememe” ve diğer bazı durumların tespiti ve ispatına yaramaktadır. Hamil tarafından başvuru hakkının kullanılması için “protestonun” noter aracılığı ile çekilmesi gerekmektedir. Noter tarafından düzenlenen “protestonun” ise bir resmî belge niteliğinde olduğu açıktır.

“Protesto” kavramı açıklanırken “ihtar etme” ve “uyarma” kavramlarına yer verildiği görülmektedir. Bu nedenle, “protesto” kavramı ile borçlar hukukunda sıkça kullanılan ve TBK’da düzenlenen “ihtar” kavramı arasında bir ilişkinin bulunduğu ifade edilebilir. Hem “ihtar” hem de “protesto” kavramına, TTK’nın 105. maddesinde yer verilmiştir. Söz konusu madde hükmünde, her iki kavramın da “hakkı koruyan beyan” niteliğinde olduğu belirtilmiştir. “İhtar” kavramı ile borçlar hukukunda alacaklının, borçluyu temerrüde düşürmesi sağlanmakta ve borçlunun temerrüdü hükümlerinden yararlanma hakkı korunmakta iken; “protesto” kavramı ile kıymetli evrak hukukunda, kambiyo senedinin hamilinin başvuru hakkı korunmaktadır. Ayrıca “protesto”, kambiyo hukukuna dayalı olarak belirli hukukî durumların tespiti yönelik düzenlenmesi gereken “özel” bir kavramdır. “İhtar” ise, genel olarak borçlar hukukunda borçlunun temerrüde düşmesi için yerine getirilmesi gerekli olan ve “protestoya” göre daha “genel” bir kavramdır.

Protestoya ilişkin düzenlemeler, TTK’nın “kambiyo senetlerinin” düzenlenmiş olduğu bölümde ve “poliçeye” dâir düzenlemelerin içinde yer almıştır. Söz konusu düzenlemelerin içinde, protestonun düzenleneceği süreler ve şartları (TTK m. 714), ne şekilde düzenleneceği (TTK m. 715), içeriğinde nelerin bulunması gerektiği (TTK m. 716) açıkça hüküm altına

alınmıştır. Protestonun, “sakat” olması durumu ise ayrı bir hüküm (TTK m. 721) altında düzenlenmiştir.

TTK’da yer alan protestoya ilişkin madde hükümleri dışında, çalışmamızın birçok bölümünde adından söz ettiğimiz Türkiye Noterler Birliği’nce yayınlanan 15.10.2019 tarih 26 nolu ve “Kambiyo senetlerinin protestosuna ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar” başlıklı genelgede, protestolara ilişkin yol gösterici ifadeler yer verilmiştir. Bu nedenle, söz konusu genelge, TTK’da protesto için şekil ve esas bakımından yapılan düzenlemeleri tamamlayıcı ve protesto işlemini yapan noterler açısından uyulacak kurallara ışık tutan bir düzenleme niteliği arz etmektedir.

TTK’da açıkça hüküm altına alınmış düzenlemelere ve usûle aykırı şekilde protestonun düzenlenmesi yahut içinde barındırdığı bilgilerin gerçeğe aykırı olması, yanlış kişilere karşı çekilmesi durumlarında, bazı zararların doğma ihtimali bulunmaktadır. Yine kanunda açıkça düzenlenmiş olan şartlara uyularak ve içeriğinde doğru bilgiler barındırarak doğru kişilere karşı çekilmesi talep edilen protestolar söz konusu olsa dahi protestoyu çekecek olan noterin kendi hatası sonucu protesto, “sakat” nitelik kazanabilecektir.

Doktrinde ve yargı kararlarında, “protestonun” TTK’da yer alan hükümlere aykırı olarak yahut gerçeğe aykırı bilgileri taşıyarak, senetle herhangi bir bağı bulunmayan kişilerin zararına neden olması durumunda artık bu protesto “haksız protesto” şeklinde ifade edilmektedir. “Sakat protestoların” aksine “haksız protestolara” ilişkin TTK’da herhangi bir düzenleme yoktur. Kanaatimizce, “haksız protesto” kavramına, kanunda açıkça yer verilmemiş olması bir eksiklik olarak addedilemez. Zira, kanunda yer alan bir işlemin, hukuka aykırı şekilde düzenlenmesi durumlarının yine kanunda tek tek sayılması beklenmemelidir. Protestonun “haksız” olarak nitelendirilmesi durumu, gerek yargı kararları gerekse doktrinde kendisine fazlaca yer bulmuş ve tartışılmıştır. “Haksız protesto” düzenlenmesi durumunda, kanuna ve dürüstlük kurallarına açık bir aykırılık meydana gelmekte ve aleyhine protesto düzenlenen muhatabın tacir olup olmadığına bakılmaksızın birtakım zararlarının doğduğu ve ileride daha fazlasının doğabileceği açıktır.

“Haksız protestonun” ortaya çıkacağı durumları, sınırlı olarak ifade etmek pek de mümkün olmamaktadır. Çalışmamızda, yargı kararları ve doktrinde “haksız protesto” olarak değerlendirilen durumlardan bahsedilmiş ve bu durumların, gerçekten de “haksız protesto” sayılıp sayılmayacağı incelenmiştir. Çünkü doktrinde, “haksız protesto” olarak değerlendirilen bazı durumlar, çalışmamızda “sakat protesto” olarak değerlendirilmiş yahut bir “protesto” olarak dahi değerlendirilmemiştir. Söz konusu durumlar,

- Protestonun TTK’ya göre kambyo senedi vasfında olmayan bazı senetler için çekilmesi,
- Protestonun senet ile herhangi bir bağı olmayan kişiye çekilmesi,
- Protestonun TTK gereği kabule arz edilmeksizin çekilmesi,
- TTK’da hüküm altına alınmış olan zorunlu bilgileri barındırmayan protesto çekilmesi,
- Senedin TTK gereği ödeme için ibraz edilmemesine rağmen ödememe protestosu çekilmesi,
- Protestonun niteliğinin ve konusunun yanlış olması,
- TTK gereği poliçenin kabule arz edilmemesi veya kabul etmeme protestosu düzenlenmemesi durumunda ödememe protestosu çekilmesi,
- Tahsilatı yapılmış bir senet için ödememe protestosu çekilmesi,
- Protestonun TTK’da düzenlenmiş olan sürelerle aykırı olarak çekilmesi,
- TTK gereği yetkili olan noter aracılığı ile düzenlenmesi gerekli protestonun yetkili olmayan noter tarafından çekilmesi,
- Protestonun araya girene gidilmeden çekilmesi,
- Protestonun birden çok kez çekilmesi,
- Protestonun hatır senedi için çekilmesi,

şeklinde sayılabilecektir.

Bir protestonun “haksız protesto” olarak nitelendirilmesi için hangi ölçütlerin dikkate alınması gerektiği, çalışmamızda belirlenmeye çalışılmıştır. Kanunda “sakat protesto” düzenleme altına alındığından doktrinde, “sakat protestoya” ilişkin ölçütler değerlendirilmiş, “haksız protestonun” hangi durumlarda söz konusu olacağı açıkça tespit edilmemiştir.

Ayrıca, Yargı kararlarında haksız ve sakat protestonun birbirinden keskin şekilde ayrılmadığı, bir protestonun hem “sakat” hem de “haksız” protesto niteliğinde olabileceği ifade edilmiştir. Bu nedenle, çalışmamızda “sakat protestoya” ilişkin esas alınan ölçütler göz önünde bulundurularak, “haksız protesto” bakımından bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

TTK’nın 721. maddesinde protestonun, “kanuna uygun olarak düzenlenmediği” veya “içindeki kayıtlar yanlış olduğu” takdirde, “sakat protesto” olarak nitelendirileceği belirtilmiştir. Kanaatimizce, söz konusu düzenleme ile protestoyu çeken noterlerin, TTK’da yer alan kural ve esaslara aykırı şekilde protesto çekmesi durumunda, senedin hamilinin haklarının korunması ve noterin yaptığı “şekli/esasa tesir etmeyen” bir hatadan dolayı hamilin zarar görmemesi amaçlanmıştır. Protestonun, TTK m. 105 anlamında “hakkı koruyan beyan” niteliğinde olduğu dikkate alındığında, bir protestoda, noterin yaptığı hatadan kaynaklı olarak kanunun öngördüğü kurallara ilişkin “şekli/esasa tesir etmeyen eksiklikler” mevcut ise bu protesto kanaatimizce, “sakat protesto” olarak nitelendirilmelidir. Protestoda, “şekli/esasa tesir etmeyen eksiklikler” yerine protestonun içeriğine ilişkin “maddî/esasa tesir eden” eksikliklerin/yanlışların bulunması durumunda ise bu protesto kanaatimizce, “haksız protesto” olarak nitelendirilmelidir. Zira, burada kanunun aleyhine “haksız protesto” düzenlenen kişinin hak ve menfaatlerini koruduğundan söz edilebilecektir.

Protestonun, “sakat” nitelik arz ettiği durumda, TTK’nın 721. maddesi gereği “geçerli” olacağı açıktır. Ancak “protestonun” içeriğine ilişkin “maddî/esasa tesir eden” şartlarda eksiklik/yanlış var ise örneğin, gerçekte borçlu olmayan kişiye karşı protesto çekilmiş ise söz konusu “protesto”, kanaatimizce “haksız protesto” niteliği kazanacaktır. “Haksız protestonun” geçerli sayılıp sayılmayacağı ise hem doktrin hem de çoğu yargı kararında net ve kesin olarak ifade edilmiş değildir. Ancak, YHGK’nın 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararında yer alan ifadeler, çalışmamızda yapılan değerlendirme açısından yol gösterici nitelikte olmuştur. Söz konusu kararda, “*haksız protestonun, sakat protesto niteliğine sahip olup geçerli olabileceği*” ifade edildikten sonra “*geçersiz bir protesto niteliğine de sahip olabileceği*” belirtilmiştir. Daha sonra ise “*geçersiz bir protestonun, baştan itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacağı*” vurgulanmıştır. Kanaatimizce, “haksız protestonun” geçerli olup olmadığı değerlendirilirken her somut olayın özelliği dikkate alınmalı ve ticarî

işlemlerdeki güven korunmalıdır. Her somut olay kapsamında yapılan değerlendirme sonucunda, “haksız protestonun” geçersizlik yaptırımına tâbi tutulması yönünde hüküm kurulursa, bu protesto baştan itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacağından “haksız protestonun kaldırılmasına” karar verilmelidir.

“Haksız protestonun” geçersiz sayılması nedeniyle, kaldırılmasına karar verilmesi durumunda, “haksız protesto” dayanak gösterilerek kambiyo senetlerine özgü başlatılan icra takibinin “iptaline” karar verilmesi gerektiği ifade edilebilir. Ancak, kambiyo senetlerine özgü olarak başlatılan icra takibinin iptal edilmesi, kambiyo senedine dayalı alacağın, hiçbir şekilde talep edilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Kambiyo ilişkisine dayalı olan haklar, kullanılamaz hâle gelse veya kaybedilse bile taraflar arasındaki temel hukukî ilişkiye dayanılarak senetteki alacak talep edilebilecektir. Kanaatimizce bu durum, kambiyo ilişkisinin taraflarının “ahde vefa ilkesi” kapsamında, aralarındaki sözleşmeye riayet etmeleri ve buna sadık kalmaları gereğine dayanmaktadır.

Ayrıca, TTK’nın “sebepsiz zenginleşme” başlıklı 732. maddesinde yer alan düzenleme uyarınca, policeden doğan başvuru hakkının korunması için çekilmesi gerekli olan protestonun çekilmemiş olması yahut protesto çekilmiş olsa dahi “haksız” olduğu için geçersiz sayılması ve taraflar arasında temel bir ilişki bulunmaması durumunda, senedin hamili, kendisinin zararına zenginleşilen miktar kadar talepte bulunabilecektir. Bu nedenle, senedin hamili, TTK’nın 732. maddesini dayanak göstermek suretiyle, düzenleyene karşı sebepsiz zenginleşme davası açabilmelidir.

Aleyhine “haksız protesto” düzenlenen kişi, zararının doğmasına sebebiyet vermeden önce “haksız protesto” hâlini, mahkemeye başvurmak suretiyle bir ihtiyati tedbir kararı ile önleyebilecektir. Bu şekilde, ihtiyati tedbir kararının sağlamış olduğu önleme hâli ile kişinin gerek maddî gerekse manevî olarak zarar görmesinin önüne geçilebilecektir.

Genel anlamıyla çalışmamızda “haksız protesto” olarak değerlendirilen hâller, birer “haksız fiil” niteliğindedir. Bu nedenle de TBK’da düzenlenmiş olan “haksız fiil” sorumluluğu uyarınca, haksız yere protesto düzenlettiren kişinin sorumluluğuna gidilecektir. “Haksız protesto” düzenlettirerek kişinin zararına sebep olanlar, aleyhine protesto

düzenlenen kişi hakkında doğan gerek maddî gerekse manevî zararlardan sorumlu olacak ve söz konusu zararları gidermekle yükümlü olacaklardır.

“Haksız protesto” ile aleyhine protesto düzenlenen muhatabın uğrayacağı zararların başında, kişinin tacir olması durumuna bağlı olarak “ticarî itibarının zedelenmesi” durumu gelmektedir. Zira, protestonun muhatabı olan kişi, bir tacir ise protesto ile tespit edilen senedin “ödenmemesi” durumu, onun açısından büyük bir itibar kaybına neden olacaktır.

Aleyhine protesto düzenlenen muhatap ile ticarî ilişki içinde bulunan müşteriler ve tacire kredi sağlayan finans kuruluşları, söz konusu protesto ile tacirin ekonomik olarak zor durumda olduğunu ve borç altına girmiş olduğu senede ilişkin gerekli ödemeleri yapmadığını öğrenmekte, buna göre aksiyon almaktadırlar. Protesto ile tespit edilen durum karşısında aleyhine protesto düzenlenen tacir, zor bir duruma düşmektedir.

Burada protestonun kim tarafından düzenletildiği tacirin uğrayacağı zararın tespitinde büyük önem arz etmektedir. Zira senedin hamilinin bir finans kuruluşu olması durumunda, senedin ödenmemesi hâlinin bir protesto ile tespit ettirilmesi ve söz konusu protestonun Türkiye Bankalar Birliği nezdinde kurulu Risk Merkezi’ne bildirilmesi gerekmektedir. Adı geçen bildirimin içeriğinde, kambyo taahhüdü altına girmiş olan tacirin bilgilerinin yanı sıra ödemesi yapılmayan senede ilişkin düzenlenen protesto bilgilerinin de yer alması gerekmektedir.

Bu şekilde, bildirim yapıldığı anda kambyo ilişkisinde bulunmayan ancak tacir ile ticarî ilişki içinde bulunan kişiler ve kuruluşlar, aleyhine protesto düzenlenen tacirin, borç altına girdiği senedi ödeyemediği ve ekonomik olarak sıkıntıda olduğu durumunu öğrenmekte ve bu duruma göre işlemlerine devam etmektedirler. Protesto düzenlenmesi ile protestonun muhatabı olan tacirin, ticarî işlerinde ödeme yapıp yapamayacağı konusunda bir şüphe duyulmasına ve işlemlerin sekteye uğramasına neden olacaktır.

“Haksız protesto” ile aleyhine protesto düzenlenen kişinin, gerek maddî gerekse manevî zararlarının tazmin edilmesi yahut zarar doğmaksızın protestonun mahkeme kararı alınmak suretiyle önlenmesi ve kaldırılması yoluna gidilmesi, büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

ALTUN, Cevdet, “Tedbir Yoluyla Protestonun Durdurulması ve Sonuçları”, TNBHD, S.15, 1977, s. 22-25.

ATEŞ, Derya, “Borçlu Temerrüdünde İhtar ve Ek Süre Kavramları”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 52, Ekim 2022, s. 383-406.

AYDINALP, Sezai, “Protestonun Geçerliliği”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 1980, C. 10, S. 3, s. 659-705.

BAHTİYAR, Mehmet, Kıymetli Evrak Hukuku, Beta Yayıncılık, Güncellenmiş 19. Baskı, İstanbul, 2022.

BAHTİYAR, Mehmet/TAŞDELEN, Nihat/BİÇER, Levent/HAMAMCIOĞLU, Esra, Kıymetli Evrak Hukuku, Beta Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2022.

BAŞBUĞOĞLU, Tarık, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, C.1, Ankara, 1988.

BİLGİN, Mahmut, Uygulamada Kambiyo Senetleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan, Kıymetli Evrak Hukuku, Dora Yayıncılık, 11. Baskı, Bursa, 2021.

BOZER, Ali/GÖLE, Celal, Kıymetli Evrak Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 11. Baskı, Ankara, 2024.

BOZGEYİK, Hayri, Poliçede Müracaat Hakkı, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, 2003. (Poliçede Müracaat Hakkı)

BOZGEYİK, Hayri, “Sakat Protestonun Geçerliliği Sorunu”, AYBÜ - Yıldırım Beyazıt Hukuku Dergisi, C.6, S.2, 2021, s. 649-662. (Sakat Protestonun Geçerliliği Sorunu)

BOZKURT, Tamer, Kıymetli Evrak Hukuku, Yetkin Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, 2022.

CANSEL, Erol/ÖZEL, Çağlar, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, 2017.

CİNBAŞ, Mustafa Eser, Bonoda Ödeme, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020.

ÇAMOĞLU, Ersin, Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, Vedat Kitapçılık, Gözden geçirilmiş ve güncellenmiş 2. Bası, İstanbul, 2023.

DEMİR YEŞİLBAĞ, Aybuke, “Yargıtay Kararları Işığında Hatır Senetlerinde Bedelsizlik İddiası ve Bu İddianın İleri Sürülmesinde Öne Çıkan Sorunlar”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 1, 2023, s. 173-216.

DEMİREL, Duygu, “Ticari İtibarın Zedelenmesi ve Manevî Tazminat Davası”, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ocak 2013, S.1, s. 39-73.

DEMİRKAPI, Ertan, “Noterlik Uygulaması Açısından Kambyo Senetlerinde Protestolar”, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, C.1, S. 2, 2014, s. 23-58. (Noterlik Uygulaması Açısından Kambyo Senetlerinde Protestolar)

DEMİRKAPI, Ertan, Kambyo Senetlerinde İhbar Zorunluluğu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011. (Kambyo Senetlerinde İhbar Zorunluluğu)

DİNÇ, Mutlu/BAHADIR, Çilem, Türk Ticaret Kanunu (Gerekçeli-Karşılaştırmalı), Seçkin Yayınları, Ankara 2021.

DOĞAN, Murat/ŞAHAN, Gökhan/ATAMULU, İsmail, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara 2024.

DOĞANAY, İsmail, “Kambiyo Senetleri Münasebetiyle Noterler Tarafından Çekilen Protestonun Mahiyeti”, TNBHD, 15 Şubat 1976, S.9, s. 20-29. (Kambiyo Senetleri Münasebetiyle Noterler Tarafından Çekilen Protestonun Mahiyeti)

DOĞANAY, İsmail, “Poliçe ve Emre Muharrer Senet Sebebiyle Çekilen Protestodan Doğan Hukukî Sonuçlar”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.6, S.3, 1972, s. 519-537. (Poliçe ve Emre Muharrer Senet Sebebiyle Çekilen Protestodan Doğan Hukukî Sonuçlar)

DOMANIÇ, Hayri, Kıymetli Evrak Hukuku, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960.

ERDEM, Kaan Mahmut/ERDEM, Deniz, “Bonoda Müracaat Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, C.16, S.178, 2021, s. 1200-1206.

ERDOĞAN, İhsan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gazi Kitabevi, Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, 2019.

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Legem Yayınevi, 29. Baskı, Ankara, 2024.

ERTEKİN, Erol/KARATAŞ, İzzet, Uygulamada Ticari Senetler, Ankara, 1998.

GENCER, Abdullah Revaha, Kıymetli Evrakta Ciro Kavramı, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2020.

GÜNAY, Erhan, Uygulamalı Bono Rehberi, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, 2024.

GÜRBÜZ, Hulûsi, Ticari Senetlerde (Kambiyo Senetlerinde) Bedelsizlik Sorunu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1984, s. 324 - 330.

İNAN, Atilla, “Kusursuz Sorumluluk Örneği olarak Noterlerin Hukukî Sorumluluğu”, Sayıştay Dergisi, Ocak-Mart 2000, S.6, s. 25-35. (Kusursuz Sorumluluk Örneği olarak Noterlerin Hukukî Sorumluluğu)

İNAN, Nurkut, “Kaanunname-i Ticarete Göre Protestolar”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 22, S. 1, 1966, s. 829-846. (Kaanunname-i Ticarete Göre Protestolar)

İNAN, Nurkut, “Protestoya İlişkin Bazı Sorunlar”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 1967, C.4, S.2, s. 285-296. (Protestoya İlişkin Bazı Sorunlar)

KAÇAK, Nazif, Açıklamalı- İctihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek, Seçkin Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Ankara, 2008.

KARA, Mustafa Sencer, “Haksız Protesto”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S.2, 2016, s.171-207.

KARAYALÇIN, Yaşar, Ticari Senetler, Ankara, 1970.

KARIKSIZ, Muhammet Can, Ticaret Hukukunda Hatır Senetleri – Ticaret Hukuku Monografileri –, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, 2024.

KAYA, Mustafa İsmail/ TATLI, Burçak, Kıymetli Evrak Hukuku, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2024.

KAYA, K. Tayfun, “Haksız Protesto ve Protesto Nedeniyle Ticari İtibarın Zedelenmesi”, Ankara Barosu Dergisi, 1982, S.1, s. 23-37.

KAYA, Arslan/ZENGİN, İbrahim Çağrı/SORKUN, A. Furkan/YILDIZ, Nurgül/YILDIZ, M. Enes/OĞUZ, Elif, Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2019), Onikilevha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2020.

KAYA, Arslan/AKAY, Hasan Onur/AŞIKOĞLU, Şehriban İpek/ÖZSOY, Mehmet Akif/KOÇAK, Mahmut Arif/TEYMEN, Esra, Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2020), Onikilevha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2021.

KAYA, Arslan/SOYKAN, İsmail Cem/KESİCİ, Buğra/ŞENESEN, Elif Oğuz/TAMER, Elanur, Yargıtay Hukuk ve Ceza Dairelerinin Türk Ticaret Kanununa İlişkin Kararları (2021), Onikilevha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2022.

KAYAR, İsmail, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Hukuku, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 5. Baskı, Ankara, 2018. (Ticaret Hukuku)

KAYAR, İsmail, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler/Özel Borç İlişkileri, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 11. Baskı, Ankara, 2019. (Borçlar Hukuku)

KAYIHAN, Şaban, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Ankara, 2024.

KAYIHAN, Şaban/ÜNLÜTEPE, Mustafa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara, 2018.

KENDİGELEN, Abuzer/KIRCA, İsmail, Kıymetli Evrak Hukuku, Onikilevha Yayıncılık, Güncellenmiş 8. Baskı, İstanbul, 2024.

KINACIOĞLU, Naci, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara, 1999.

KURT, Leyla Müjde, “Noterlerin Hukukî Sorumluluğu”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, 2014, S.2, s. 85-118.

NART, Serdar, “Noterlerin Hukukî Sorumluluğu”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, Özel Sayı, 2009, s. 425-452.

ÖKTEMER, Y. Semih, “Protesto Düzenleme Süresi”, Adalet Dergisi, C. 68, S.3-4, 1977, s. 198-203.

ÖZDAMAR, Mehmet/GÖKTÜRK, Kürşat/CAN, Mehmet Çelebi/KAŞAK, Esra, Kıymetli Evrak Hukuku, Adalet Yayınevi, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara, 2024.

ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Yetkin Yayınları, Güncelleştirilmiş 27. Baskı, Ankara, 2024.

POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Vedat Kitapçılık, Güncellenmiş 24. Bası, İstanbul, 2021.

PULAŞLI, Hasan, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, Adalet Yayınevi, Tamamen Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı, Ankara, 2023.

SAYIN, Hediye Bahar, “Banka İhbarnamesine Dayanan Protesto”, Ankara Barosu Dergisi, C.81, S.4, 2023, s. 351-399.

TUNA, Ergun/GÜRBÜZ GÖÇ, Diğdem, Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, 10. Baskı, Beta Yayınları, 2018.

ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KAYA, Arslan/ERTAN NOMER, Füsun, Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019.

ÜNLÜTEPE, Mustafa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2021.

YASAN, Mustafa, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

ZEYNELOĞLU, Ahmet, “Kambiyo Senetlerinde Protesto”, TNBHD, 15 Ağustos 1977, S.15, s.6-10.

YARGI KARARLARI

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 2017/43 E. - 2021/240 K. sayılı kararı.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2003/19-261 E. - 2003/266 K. sayılı kararı.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 22.03.2000 - 2000/12-706 E. – 2000/181 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019/532 E. – 2019/7539 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2020/2871 E. – 2020/5784 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2020/2932 E. – 2021/1729 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2016/144 E. - 2016/8812 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2010/3159 E. - 2010/3784 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2020/5060 E. - 2021/4190 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2012/4425 E. - 2012/8488 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 1975/736 E. - 1975/3069 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2016/4450 E. - 2017/6962 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2014/3029 E - 2014/4764 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2015/14913 E. - 2016/402 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2012/7259 E. - 2013/6486 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2013/1205 E. - 2013/18540 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2014/15698 E. - 2015/2917 K. sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 26.03.1986 - 1570/1737 sayılı kararı.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 30.04.1975 – 736/3069 sayılı kararı.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 2013/276 E. - 2013/4934 K. sayılı kararı.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 2012/6978 E. - 2012/11628 K. sayılı kararı.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 2016/1447 E. - 2016/12999 K. sayılı kararı.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 16.02.2009 2008/5931 E. – 2009/1081 K. sayılı kararı.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2016/17339 E. - 2017/6078 K. sayılı kararı.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2025/85 E. - 2025/2264 K. sayılı kararı.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2019/6143 E. – 2020/3903 K. sayılı kararı.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2021/4915 E. – 2021/11137 K. sayılı kararı.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2013/32165 E. - 2013/39417 K. sayılı kararı.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2018/8770 E. - 2018/4167 K. sayılı kararı.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2012/3548 E. - 2012/19998 K. sayılı kararı.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2016/4993 E. - 2016/23630 K. sayılı kararı.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2014/27949 E. - 2015/2983 K. sayılı kararı.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 1998/316 E. - 1998/6105 K. sayılı kararı.

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 2022/2939 E. - 2022/5159 K. sayılı kararı.

Yargıtay İİD. 21.04.1996 – 4279/4161 sayılı kararı.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 17. Hukuk Dairesi'nin 2017/1772 E. - 2018/844 K. sayılı kararı.

Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi'nin 2025/220 E. - 2025/563 K. sayılı kararı.

Adana Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi'nin 2020/1072 E. - 2022/1372 K. sayılı kararı.

Ankara 6. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2022/639 E. - 2023/461 K. sayılı kararı.

İzmir 5. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2020/560 E. - 2021/606 K. sayılı kararı.